

Mulher do prodigo , ou desmemoriado será alimentada por mandado do Juiz , da fazeenda do marido , *liv. 4. tit. 103. §. 1.* (a)

Mulher casada com homem , que passar de vinte annos , e ella for menor de vinte annos , e for lesa assim nos contractos , como nos juizos , pôde pedir restituçao , e aproveitará ao marido , *liv. 3. tit. 42. §. 4.* (b)

Mulher he meeira em todos os bens , tanto que o matrimonio he consummado por cópula , *liv. 4. tit. 95.* (c)

Mulher , que se vestir em trajes de homem ; se for peã , he açoutada , *liv. 5. tit. 34.* (d)

Mulher fica em posse , e cabeça de casal por morte de seu marido , *liv. 4. tit. 95.* (e)

Mulher

ff. de Pæn.; hoc tamen intelligitur, quando præsumptiones sunt hominis , & sic Judicis , qui delictum præsumit ex facto , & qualitate negotii ; si verò præsumptiones sint à Lege determinatae , & approbatæ , potest quis ad pœnam condemnari , ex Text. in L. Si qui. Cod. Ad L. Jul. de adulter.

Lex autem potest decernere , quod crimen habeatur pro certo per alias conjecturas , ut in Ord. lib. 1. tit. 88. §. 30. & hoc lib. 5. tit. 48. §. 1. & 2. & tit. 135. & cum in hac Lege decretum sit , quod matrimonium subsequens habeatur pro probatione adulterii antea præsumpti , poterit Reus ex hac præsumptione condemnari , ut etiam de Jure communione comprobatur ex Text. in d. L. Si qui. Cod. Ad L. Jul. de adulter., & tenet Gom. tom. 3. Var. cap. 12. n. 25. post med., Farinac. in Prax. q. 141. n. 54. Valenzuel. consil. 80. n. 47. Et an hæc præsumptio juris , & de jure regulariter admittat probationem in contrarium ? negativè resolvit Farinac. in Prax. crimin. q. 36. n. 100. Menoch. de Presumpt. lib. 1. q. 60. à n. 1. & per tot., Fulv. Pacian. de Probat. lib. 1. cap. 11. n. 3. ubi multos citat , Gam. dec. 34. n. 5. qui tamen hanc conclusionem in multis casibus limitant.

Sed de jure nostri Regni absolute suadetur admittendam esse probationem in contrarium adversus præsumptiones juris , & de jure , ex Ord. lib. 5. tit. 135. , ubi statuens præsumptiones juris , & de jure ad probanda maleficia nocturna , seu in eremo commissa , statim declaravit in §. 3. , quod non sustinebitur præsumptio , si reus contrarium ostendat ; ex quo clarissime patet , quod de Jure nostro admittitur probatio contraria adversus præsumptiones juris , & de jure , ut etiam agnovit Peg. tom. 5. ad Ord. lib. 1. tit. 65. §. 31. glof. 35. n. 98. in fin. pag. 105.

(a) Cum maritus teneatur alere uxorem , ex Text. in L. Si filia. §. 1. ff. Famil. exercit. cond. , Surd. de Aliment. tit. 1. q. 32. ex n. 1. , Sanch. de Marrimon. lib. 9. diff. 5. n. 8. , Afflict. dec. 10. , Sperel. dec. 138. n. 32. , Boff. de Alimentor. obligat. cap. 18. §. 8. n. 1099. , Valasc. consil. ex n. 4. ; ideo decretum fuit in hac Lege , quod delata administratione ad Judicium propter incapacitatem mariti , prætentur à Judice alimenta uxori ex bonis ejusdem mariti .— Dubium tamen est : An hæc bona mariti sint tacite hypothecata pro hujusmodi alimentis præstandis ? parte affirmativam sustinet Afflict. d. dec. 10. , Gratian. For. cap. 54. n. 7. & cap. 857. n. 20. , Sabel. in Sum. §. Maritus. n. 2. , Castilh. lib. 8. Controvers. cap. 36. §. 5. n. 25. , Cancer. lib. 1. Var. cap. 16. n. 3. Sed negativam sententiam amplectitur Barbos. in L. 1. p. 3. n. 28. ff. de Solut. matrimon. , & eam tanquam veriorem refert Castilh. d. cap. 36. §. 5. n. 28. & seqq. , plures apud Guerreir. de Inventar. lib. 4. cap. 7. n. 50.

(b) Vide supra verb. Menor de vinte annos , que for casada com homem de maior idade , e for lesa , assim nos contractos , como nos Juizos , &c.

(c) Vide supra notata verb. Marido , e mulher saõ meeiros em seus bens ; & verb. Marido , e mulher saõ meeiros sendo casados por palavras de presente , e havendo entre elles copula carnal. Et nota , quod hæc communicatio bonorum inter virum , & uxorem , non contrahitur de jure communione , sed ex dispositione Legis municipalis; quia nec Jure Civili , nec Canonico contrahitur societas bonorum ex vi contractus matrimonii , sed tantummodo societas quoad cohabitationem , & consortium vitæ , & communicationem divini , ac humani juris ; Petr. Barbos. in L. 1. p. 1. num. 34. ff. de Solut. matrimon. , Garc. de Con-

jugal. acqu. est. num. 31. , Valasc. de Partition. cap. 5. num. 5. , Guerreir. de Division. lib. 6. cap. 1. n. 4.

In aliquibus tamen locis inducta est consuetudo de societate bonorum , ut dicit idem Garc. d. num. 31. , quæ apud nos invenitur stabilita in hac Ordinatione , de qua egimus in locis supra relatis. Requiritur tamen , quod præcedat copula , ut detur bonorum communicatio , quæ copula debet esse matrimonialis , & non pecaminosa ; Cald. Quest. Forens. lib. 1. q. 17. n. 11. , Barbos. in 2. p. rubr. n. 110. ff. de Solut. matrimon. , Fragos. de Regin. Reip. p. 3. lib. 2. diff. 5. §. 4. n. 54. versc. Unde , rejecta opinione Game dicentis in dec. 124. n. 1. , quod per traductionem ad domum mariti datur communicatio bonorum , etiamsi non interveniat copula.

Si tamen propter culpam uxoris non intervenerit copula , habebitur pro cognita ad effectum communicationis bonorum in ejus præjudicium : at si fuerit propter culpam mariti , non dabitur communicatio in ejus præjudicium , dabitur tamen in utilitate uxoris ; Barbos. in d. 2. p. subr. n. 1. ff. de Solut. matrimon. , alter Barbos. in Remiss. ad Ord. lib. 4. tit. 46. §. 1. n. 7. , Fragos. de Regin. Reip. d. disp. 5. sub n. 54. versc. An verò , & versc. Contraria verò , Valasc. consil. 137. n. 8.

(d) Prohibitum est mulieribus virili veste se induere , & cum illa deambulare , ut ex Tiraquel. Ad Leg. Connubial. L. 3. glof. 1. part. 3. num. 58. , Bovadilh. in Politic. lib. 1. cap. 13. num. 24. , tener August. Barbos. ad Text. in L. Mime. 5. Cod. de Episcopal. audient. n. 6. Et vide notata in verb. Homem , que se vestir em trajes de mulher , &c. Et de vestibus , & fuso mulierum , vide Fragos. de Regin. Reipubl. p. 1. disp. 4. §. 15. ex num. 163. , Bovadilh. in Politic. lib. 2. cap. 17. n. 149. & 150. , Less. de Just. & Jur. lib. 4. cap. 4. dub. 14. , August. Barbos. in cap. Fucare pigmentis. 38. de Consecrat. diff. 1. & Vot. 124. n. 2. & per tot. , Cortiad. dec. 263. per tot.

(e) Uxor superstes manet in possessione omnium bonorum casalis , & ab ejus manu recipiunt hæredes divisionem bonorum , ac ipsamet bona jam divisa , ut disponitur in hac Ordinatione , & tenet Valasc. de Partition. cap. 6. per tot. , Sous. de Maced. dec. 47. num. 7. & dec. 100. , Cald. de Nominat. emphyt. q. 23. n. 11. , Fragos. de Regin. Reip. p. 3. lib. 9. diff. 20. §. 4. n. 8. , Arouc. alleg. 38. n. 24. , Peg. de Interdict. majorat. possessor. cap. 8. per tot. , Guerreir. de Division. lib. 6. cap. 12. n. 10. Juris enim præsumptione domina rei dicitur , & ut talis habet , atque sustinet actiones activas , & passivas ; Cancer. p. 3. Var. cap. 17. n. 403. , Fontanel. de Pact. nuptialib. tom. 2. claus. 7. glof. 3. p. 3. num. 25. , & dec. 111. n. 21. p. 1. , Romaguer ad Concil. in Statut. Engub. lib. 2. rubr. 48. n. 37. , Valasc. de Partition. d. cap. 6. n. 14. , Peg. tom. 7. ad Ord. lib. 1. tit. 87. §. 45. sub n. 13. , Phæb. p. 1. arest. 1. , Cortiad. dec. 276. n. 4. §. 6. & 7.

Sed hæc dispositio locum tantummodo obtinet circa illa bona , in quibus datur communicatio inter virum , & uxorem , ut declarat hæcmet Ord. lib. 4. tit. 95. §. 1. Ex quo sequitur , quod si matrimonium fuerit celebratum per contractum , & non secundum consuetudinem Regni , non remanet vidua in capite casalis , nisi tantummodo circa illa bona , quæ virtute contractus communicari debent , ex dicta Ordin. §. 3. , & tenet Fragos. de Regin. Reip. p. 3. lib. 9. d. diff. 20. §. 4. d. num. 8. , Valasc. de Partition. cap. 6. n. 35. & seqq. , Arouc. alleg. 19. n. 13. 26. & 34. , & notavimus supr. in verb. Marido por morte da mulher continua a posse velha , que antes tinha ; neque remanet

Mulher se pôde chamar esbulhada, e ser-lhe-ha restituída a posse, se lhe alguma pessoa tomar cousa da herança, depois da morte do marido, sem seu consentimento, *liv. 4. tit. 95.* (a)

Mulher não fica em posse, e cabeça de casal, por morte do marido, dos bens da Corôa, mórgado, ou emprazamento, em que ella não fosse nomeada, salvo se forem comprados durando o matrimonio, ou se nelles estiverem feitas algumas bemfeitorias, *liv. 4. tit. 95.* §. 1. (b)

Mulher, morto o marido, fica em posse dos bens do mórgado, ou da Corôa, se elles forão obrigados por consentimento do Senhorio, até lhe ser paga sua dívida, *liv. 4. tit. 95.* §. 1. (c)

Mulher, que casa por Carta de arrhas, não

fica em posse, e cabeça de casal, senão nos bens, em que por virtude do contrato deve ser meeira, *liv. 4. tit. 95.*

§. 3. (d)

Mulher, que tinha dívidas, antes que se casasse, não se fará execução por elles nos bens do marido, *ibid. §. 4.* (e)

Mulher, cujo marido fiou a outrem sem seu consentimento, não fica obrigada na sua parte, *liv. 4. tit. 60.* (f)

Mulher viúva, que casa de cinquenta annos, tendo filhos, não pôde alhear por nenhuma via, nem ao tempo de sua morte, as duas partes dos bens, que depois de casada houver por qualquer título, de seus ascendentes, ou descendentes, e sómente pôde dispor da terça dos ditos bens á sua vontade, *liv. 4. tit. 105.* (g)

Mulher,

remanet in capite casalis, aut possessione honorum majoratus, & emphyteusis, quia non sunt communicabilia, ut declarat etiam hæc Ordinatio in §. 1., & tenent plures Doctores relati à Guerreir. de Division. lib. 6. cap. 12. n. 45., qui limitat in n. 46., quando bona majoratus, emphyteusis, aut Regiæ Coronæ fuerunt empta, constante matrimonio, & ibi citat plures id afferentes, & totam materiam latissimè, ac doctissimè percurrit. Nota tamen, quod dispositio hujus Legis non procedit in hæreditate filii, quia in illa non reputatur mater tanquam caput casalis, ut tenet judicatum Peg. tom. 1. Forens. cap. 5. n. 3; 8.

(a) Cum uxor post mortem viri maneat in possessione, & capite casalis, ut supra ostendimus, ideo si fuerit ab herede, vel alio quocumque spoliata, competit ei remedia restitutoria, recuperandæ, seu retinendæ; quia verè dicitur spoliata, ut disponitur in hac Ordinatione, & tenent Valasc. de Partition. cap. 6. à n. 15., Barbos. in Remission. ad hanc Ordinationem n. 4., Peg. de Interdict. majorat. posseßor. cap. 5. n. 356., Guerreir. de Division. lib. 6. cap. 12. n. 19., idem Valasc. conf. 111. num. 4.

Nota tamen, quod in vita mariti non poterit uxor uti remediis restitutoriis; quia constante matrimonio non dicitur possidere, Arouc. in L. 15. ff. de Adoption. n. 8. in med.; secùs si post mortem viri intret tertius in possessione, in quia ipso jure à morte mariti potius continuata dicitur per viduam, de quo vide Cancer. lib. 2. Var. cap. 7. à n. 50.

(b) Uxor superstes non maneat in possessione, seu capite casalis eorum bonorum, in quibus non habet communionem, qualia sunt bona Regiæ Coronæ, emphyteusis, & majoratus, ut disponitur in hac Ordinatione, & tenent Cald. de Emption. & Vendition. cap. 27. n. 25. & 36., Valasc. conf. 111. n. 5., & de Partition. cap. 6. n. 18., Peg. de Interdict. majorat. posseßor. cap. 5. n. 156., & n. 378., & n. 406., & cap. 8. ex n. 482., Guerreir. tract. 2. de Division. lib. 6. cap. 12. n. 45.

Si tamen mulier, quæ manserit in possessione, & capite casalis, bona majoratus occupaverit, & per aliquot annos possederit, an postea successor possit ea auctoritate propria occupare, non audita, nec citata ipsa muliere: vide Peg. de Interdict. majorat. posseßor. cap. 8. ex n. 490. ubi in n. 501. refert judicatum, non posse mulierem spoliari, & idem asserit Guerreir. de Division. d. cap. 12. n. 49.

Ad verb. *On de emprazamento, em que a mulher não fôsse nomeada;* vide quod infert, & resolvit Senator Oliveira in sequenti Nota: *Ergo si uxor à marito sit nominata, manebit in possessione emphyteusis: sed ego contrarium aliquando dicebam, scilicet ejusmodi nominationem esse intelligendam, si in ipsa investitura, seu emphytenticatione uxor sit va-*

cata, similiter atque intelligitur in bonis Coronæ, seu majoratus, si uxorata sit in institutione, & non sufficit ab ultimo posseßore, & vide Guerreir. d. cap. 12. n. 47.

Ad Verb. *On se nelles estiverem feitas bemfeitorias;* vide Phæb. p. 2. aref. 11., Valasc. de Partition. cap. 6. à n. 21., Peg. de Interdict. majorat. posseßor. cap. 8. n. 487., & n. 494., & n. 500. & 501., ubi tenet judicatum, quod si mulier propter melioramenta retineat majoratum, & à possessione dejiciatur, poterit intentare interdictum *unde vi.* Et quid si ante matrimonium melioramenta facta essent? vide supr. verb. *Bemfeitorias deve pagar o nomeado no prazo á mulher do nomeante;* & infra verb. *Mulher he meeira na ralia das despesas, e bemfeitorias grandes, &c.* Ad verb. *Se forem comprados durando o matrimonio;* vide Peg. tom. 1. ad Proœm. glof 43. n. 90., Molin. de Just. & Iur. disp. 422. n. 4.

(c) Vide Peg. tom. 10. ad Ord. lib. 2. tit. 35. ad rubr. cap. 21. n. 76. in med., Arouc. alleg. 39. n. 34 & seqq., Valasc. de Partition. cap. 6. n. 27.

(d) Vide Arouc. alleg. 39. ex n. 14., ubi contendit, quod nec pacto effici potest, ut mulier contrahens per dotem, & arrhas maneat in possessione bonorum mariti. Sed contrarium praxis observat; & contra Arouc. tenet Valasc., quem sequitur Guerreir. de Divis. lib. 6. ca. 12. n. 36.

Ad verb. *Senaõ nos bens, em que por virtude do contrato deve ser meeira.* Quid si contrahant per dotem & arrhas: an in hoc casu communicentur acquisita, itaut in istis mulier superstes maneat in possessione, & capite casalis: negativè resolvit Gabr. Pereir. dec. 53. n. 5., Ægid. in L. Ex hoc jure. p. 2. cap. 7. n. 45., Almeid. de Numer. quinario cap. 23. n. 9., & alleg. 4., Maced. dec. 21.; poterit tamen mulier ratione dotis sibi non soluta bona viri retinere; Urceol. lib. 2. Forens. cap. 52., & vide Arouc. d. alleg. 39. n. 35. 36. & 37., Guerreir. de Muner. Judic. Orphan. tract. 2. lib. 6. cap. 12. num. 38., quod procedit etiam in bonis subjectis vinculo majoratus; quia poterit illa retinere pro solutione dotis, dummodo non extent bona libera, ex quibus possit dos satisfieri, de quo vide quæ latè tradit Cortiad. tom. 4. dec. 276. ex n. 42. præcipue n. 46.

(e) Vide supra notata in verb. *Marido, que tinha dívidas antes que casasse com sua mulher, não se fará por elles execução, &c.*

(f) Vide verb. *Contrato, em que o marido for fiador, sem ontorga de sua mulher, &c.*

(g) Vide supra notata in verb. *Alhear não pôde a mulher que casa de cinquenta annos as duas partes dos bens, &c.* Et verb. *Marido, e mulher são meeiros em seus bens, in vertic. Limita ramen;* & vide omnino Guerreir. de Division. lib. 6. cap. 1. à n. 110., Sous. in L. Fæmina. p. 1. n. 144. ff. de Regul. jur.

(a) Vide

Mulher, que casa de cinquenta annos, naõ poderá nomear o marido em foro, ou prazo, *liv. 4. tit. 105.* (a)

Mulher naõ pôde litigar em Juizo sobre bens de raiz sem procuração de seu marido, *liv. 3. tit. 47.* (b)

Mulher viuva, que casa antes do anno, e dia, naõ he por isso infamada, nem tem pena alguma, *liv. 4. tit. 106.* (c)

Mulher viuva, que alheya como naõ deve, e desbarata seus bens, as Justiças os entregaõ a quem delles tenha cargo, até o fazer saber a El-Rey, *liv. 4. tit. 107.* (d)

Mulher he meeira na valia das despezas, e bemfeitorias grandes, que se fizeraõ nos bens foreiros de nomeação, *liv. 4. tit. 97.* (e)

Mulher

(a) Vide Cabed. *p. 1. dec. 114. n. 17. & 18.*, Guerreir. *de Division. lib. 6. cap. 1. n. 129.*

(b) Mulierem non posse stare in Judicio litem sustinendo, seu agitando, absque consensu mariti extat dispositum in hac Ordinatione, & notavimus jam supra in verb. Marido naõ pôde litigar em Juizo sobre bens de raiz, sem outorga de sua mulher; quia maritus est caput familiæ; & non solùm propter illius præjudicium, sed etiam ob reverentiam, quam uxor ei præstare tenetur, non potest absque suo consensu Judicium subire; ut tenet Reynos. *obser. 28. per tot.*, Cabed. *p. 1. dec. 106. num. 7.*, Mend. à Castr. *p. 1. lib. 1. cap. 3. n. 9. & lib. 3. cap. 19. n. 36.*, Guerreir. *de Division. lib. 6. cap. 2. n. 51.*, Sylv. *in Comment. ad hanc Ordination. ex n. 1.*, & ex variis Statutibus aliarum Provinciarum ita dispositum refert Altimar de Nullit. *sentent. rubr. 11. q. 19. n. 12.*; & pro indubitabili hanc doctrinam firmat novissimè sapientissimus Dominus Doctor Felicianus à Cunha França in suis verè Aureis Illustrationibus ad Mend. à Castr. *p. 1. lib. 1. cap. 3. n. 20.*, cuius eruditissimum, sanèque utilissimum, ac desiderabile opus adhuc sub prælo ingemiscit.

Limitatur tamen pluribus casibus hæc dispositio: I. Quando matrimonium fuerit Judicio Ecclesiæ separatum quoad thorum, bonaque inter virum & uxorem fuerint divisa; Mend. à Castr. *d. cap. 3. n. 13.*, Themud. *dec. 149. n. 5.*, Barbos. *in 2. p. rubric. n. 55. ff. de Solut. matrimon.*, Addition. ad Reynos. *obser. 28. ad n. 13.*, Guerreir. *de Division. lib. 6. cap. 2. n. 101.*, Sylv. *in Commentar. ad hanc Ordinationem n. 11.*

II. Quando mulier Judicium instituit adversus concubinam mariti, ad recuperanda bona, quæ ab ipso marito fuerint ei donata; ex Ord. *lib. 4. tit. 66.*, Portug. *de Donation. Reg. lib. 1. prelud. 2. §. 7. num. 24.*, Reynos. *d. obser. 28. sub n. 7.*, & ibi Addition. *n. 29.*, Guerreir. *de Division. lib. 6. d. cap. 2. num. 102.*, Sylv. *in Commentar. ad hunc §. n. 19.*

III. Quando maritus absens est, & ignoratur locus habitationis, seu peregrinationis suæ; quia tunc, auctoritate Judicis præcedente, poterit actiones in Judicio agitare; Altimar de Nullit. *sent. rubr. 11. q. 19. n. 13.*, Cabed. *p. 1. dec. 106.*, Phæb. *dec. 62. n. 10.*, Reynos. *obser. 28. n. 4.*, Guerreir. *de Division. lib. 6. d. cap. 2. n. 114.*, Sylv. *in Commentar. ad hunc §. n. 14.*, Sapientiss. D. Doctor Felicianus à Cunha França in Aureis Illustrat. ad Mend. à Castr. *d. cap. 3. sub n. 21.* Præcipue si sint actiones tempore perituræ, Reynos. *d. obser. 28. n. 26. & seqq.*, Guerreir. *d. cap. 6. n. 18.*, Sylv. *ad hanc Ord. n. 18.*

IV. Quando mulier de consensu mariti est negotiatrix; quia tunc potest convenire, & conveniri in Judicio absque marito super rebus ad negotium pertinentibus; Guerreir. *d. cap. 6. n. 120.*, Sylv. *ubi supr. n. 2.*, sapientissimus D. Doctor Felicianus à Cunha França in Aureis Illustrat. ad Mend. *d. cap. 3. sub n. 21.*, ubi ita, se patrocinante, judicatum refert.

V. Quando mulier agit pro libertate mariti, quia tunc etiam potest in Judicio agere, absque illius consensu, sive maritus sit captivus, sive in vinculis detenus; Gabr. Per. *dec. 73.*, Reynos. *obser. 28. n. 29.*, Barbos. *ad Ord. lib. 4. tit. 47. §. 1. n. 9.*, Guerreir. *de Division. lib. 6. cap. 2. n. 116.*, Sylv. *ad hanc Ord. n. 10.*, qui in *n. seqq.* alias limitationes adducit.

(c) Mulier, quæ post mortem viri, intra annum luctus ad secundas convolabat nuptias, efficiebatur infamia.

mis, ac insuccessibilis, in aliasque poenas incidebat, quæ repetuntur in L. Si qua mulier. 1. Cod. de Secund. nupt. Sed de Jure Canonico sublatæ sunt istæ poenæ, & absque illarum metu potest mulier etiam intra annum luctus, ad secunda vota impunè transire; Guttierr. *lib. 2. Practic. q. 95. n. 5.*, Sanch. *de Matrimon. lib. 7. disp. 88. n. 3.*, Bellon. *de Jur. accrescend. tom. 2. cap. 7. q. 54. num. 44.*, Farinac. *in Fragment. p. 2. lit. M. n. 398.*, Portug. *de Donat. Reg. p. 3. cap. 19. n. 14.*, August. Barbos. *ad Text. in L.1. Cod. de Secund. nupt. num. 27.*, Oliv. *de For. Eccles. p. 1. q. 29. n. 35.*, Sous. *de Maced. decif. 13. num. 2.*; & secundum hanc Juris Canonici æquitatem, declaravit hæc nostra Ordinatio, quod nullam incurret infamiam, neque poenam vidua, quæ intra annum luctus ad secundum thorum ascenderit.

Quod tamen intellige circa illas poenas, ex quibus nulla filii potest resultare utilitas; nam illæ, quæ ad favorem filiorum introductæ sunt, & eorum commodo, & utilitati cedunt, de Jure Canonico non sunt sublatæ, ut ait Farinac. *in Fragment. lit. M. n. 398.*, Oliv. *de For. Eccles. p. 1. q. 42. n. 22.*, Valasc. *conf. 16. n. 3.*, Barbos. *in L.2. in princ. n. 66. ff. de Solut. matrimon.*, Portug. *de Donat. Reg. p. 3. cap. 19. n. 15.*, Phæb. *p. 1. dec. 87. n. 9.*, Sous. *de Maced. dec. 13. n. 3.*, Sanch. *de Matrimon. lib. 7. disp. 87. à num. 21. & disp. 88. per tot.*, Carranc. *de Part. cap. 13. n. 12.*

(d) Cum Reipublicæ intersit, ne quis re sua male utatur, ex Text. *in §. fin. Institut. de His, qui sunt sui, vel alien. iur.*, Cald. *in L. Si curatorem. verb. Cum non assimilis. n. 5. Cod. de In integr. restitut.*, ideo decrevit hæc Ordinatio, quod si probetur adversus viduam dissipare, vel absque ratione alienare bona sua, ei auferatur ipsorum bonorum administratio; de cuius materia vide Arouc. *in L. In multis. 9. ff. de Stat. homin. à n. 157. cum seqq.*, qui hanc Ordinationem bene explicat; Ægid. *in L.1. p. 1. §. 2. à n. 6. Cod. de Sacro/anc. Eccles.* Et an mulier, à qua, in terminis hujus Legis, auferuntur bona, eò quod irrationabiliter illa dissiparet, reddatur inhabilis ad testandum: negativè resolvit Ægid. *in d. L.1. p. 1. §. 2. n. 6. Cod. de Sacro/anc. Eccles.*, Pinheir. *de Testam. disp. 1. scđt. 2. §. 3. n. 33.*, Guerreir. *de Division. lib. 3. cap. 5. n. 42. in fin.*

(e) Licet emphyteusis nominationis, quam conjugatus secundum consuetudinem Regni gratuitè acquisivit, non communicetur cum altero conuge; attamen si expensas, & meliorationes in ea fecerit, tempore constantis matrimonii, debetur alteri coniugi medietas valoris talium meliorationum, ut declarat hæc Ordinatio, & tenent Valasc. *de Partition. cap. 26. n. 17.*, Cald. *de Empt. & Vendit. cap. 27. n. 26. & 35.*, Carvalh. *in cap. R. y. nald. de Testam. p. 4. cap. 1. n. 198.*, Pinheir. *de Emphyt. diff. 5. scđt. 5. §. 5. num. 175.*, Peg. *tom. 7. ad Ord. lib. 1. tit. 87. §. 4. glof. 6. sub n. 222. pag. 66. col. 2. in princip.*; & ipsi coniugi superstiti competit retentio ejusmodi emphyteusis meliorata, quoisque medietas sibi meliorationum solvatur, ut probatur ex Ord. *lib. 4. tit. 95. §. 1.*, Valasc. *de Parit. cap. 6. n. 22.*, & de Jur. *emphyt. q. 35. n. 29.*, Phæb. *p. 2. arct. 11.*, Peg. *de Interdict. majorat. posse. cap. 8. n. 494. & tom. 1. ad Ord. in Procœm. glof. 43. n. 90.*, ubi refert judicatum; Guerreir. *de Division. lib. 6. cap. 12. n. 23.*

Nota tamen, quod si meliorationes factæ fuerint ab aliquo ex conjugibus ante contractum matrimonium, tunc non communicantur cum alio conuge; Cald. *de Empt. & Vendit. cap. 27. n. 35.*, Peg. *tom. 7. ad Ord. lib. 1. tit. 87. §. 4. glof. 6. n. 172. 178. cjm seqq. & 187.*, licet contra-

Mulher he meeira na valia do prazo de nomeação, ou no preço, que elle custou, quando este for comprado por seu marido, *liv. 4. tit. 97. §. 24. (a)*

Mulher pôde desfazer a esmola feita pelo marido, se for immensa, *liv. 4. tit. 64. in fin. (b)*

Mulher solteira, que está por barragã, se leva alguma cousa furtada, naõ se lhe pôde pedir, nem civelmente, *liv. 5. tit. 29. (c)*

Mulher casada pôde demandar a barragã do marido pelo furto, *liv. 5. tit. 29. §. 1.*

Mulher, que passar de vinte annos, será punida pelo delicto, que cometter, como se passasse de vinte e cinco, *liv. 5. tit. 136. in princip. (d)*

Mulher tira sua amétabe, ou seu dote, e arrhas, sendo o marido condemnado por crime de Lesa-Magestade, e seus bens confiscados, *liv. 5. tit. 6. §. 20. (e)*

Mulher,

contrarium deliberatum fuisset à quibusdam Senatoribus, apud eundem Peg. d. glof. 6. n. 135., & n. 156. vers. In decimo octavo. Et ita evictum fuit in Senatu Portuensi in causa Senatoris Christopori Alvares Coelho, cum Francisco Alvares de Araujo, quam sententiam transcribit idem Peg. d. glof. 6. n. 112.; & postea fuit in hoc puncto confirmata in Senatu Supplicationis, cuius sententiam transcribit idem Peg. in n. 113., & cum Senator Oliveira fuisset conjudex in illa causa, memoravit hoc Arestum in quadam Nota ad istam Ordinationem, ut jam supra diximus in verb. Bemfeitorias deve pagar o nomeado no prazo á mulher do nomeante.

Ad verb. *Despezas, e bemfeitorias grandes*; nota, quod si meliorationes sint modicæ, & parvi momenti, non debent repeti à conjugue superstite; tum quia pro nihilo habentur, tum quia pertinent ad meliorationem, quam emphyteuta facere tenetur, ut patet ex Ord. hoc met tit. 97. §. 22., ibi: *Isto se não attendará em algumas despezas, e bemfeitorias pequenas*; & tenet Valasc. de Partit. cap. 13. n. 117., Carvalh. in cap. Raynaldus., de Testam. p. 4. cap. 1. n. 210., Cald. de Nominat. emphyt. q. 18. num. 34., Barbos. in L. Divortio. p. 1. §. fin. num. 35. & 36. ff. de Solut. matrim., Pinheir. de Emphyt. disf. 3. sect. 1. n. 9., Peg. tom. 1. ad Ord. in Proœm. glof. 43. n. 144., Guerreir. de Division. lib. 3. cap. 8. n. 23., qui omnes inquit, quod arbitrio Judicis decernendum est, an expensæ sint magnæ, vel parvæ.

(a) Si maritus, constante matrimonio, emphyteusum emerit pro se, & certis personis nominandis, habebit uxor per mortem illius dimidium aestimationis, seu pretii, quo ipsa emphyteusis empta fuit, ut disponitur in hac Ordinatione, & tenet Valasc. de Partit. cap. 26. n. 15., Carvalh. in cap. Raynaldus., de Testam. p. 4. cap. 1. n. 197., Pinheir. de Emphyt. disf. 5. sect. 5. §. 5. n. 174., Peg. tom. 7. ad Ord. lib. 1. tit. 87. §. 4. glof. 6. n. 148. & 151. & 152. & 171. & 178. & 187., Guerreir. de Division. lib. 2. cap. 8. num. 174.

Loquitur autem hæc Lex alternativè, scilicet, quod mulier habeat dimidium aestimationis, aut dimidium pretii, quod expensum fuit in emptione emphyteusis, sed non declarat ad quem pertineat electio hujus alternativæ; & ideo cum in alternativis, per regulas juris, electio sit debitoris, pertinet ad hæredes eligere, ut declarat Valasc. de Partition. d. cap. 26. n. 16., Pinheir. de Emphyt. d. disf. 5. n. 174.

Quid autem si mortua uxore maritus in prima divisione solverit filiis medietatem pretii, quo emphyteusis empta fuit, retenta sua medietate, an postea filius nominatus in ipsa emphyteusi, teneatur eamdem Patris medietatem post ejus mortem in secunda divisione fratribus conferre? hanc quæstionem proponit, ac resolvit Carvalh. de Testam. in cap. Raynaldus. p. 4. cap. 1. n. 197. dicens, quod filius tenetur imputare medietatem patris; Peg. de Majorat. p. 2. cap. 19. sub n. 19. vers. Quarto. in fin., alias daretur inæqualitas inter liberos, ut considerant idem Doctores.

Ex quo clare infertur, quod si pater, aut mater totam emphyteusim in suam medietatem acceperit, tenebitur filius nominatus totum pretium fratribus conferre, ut ait idem Peg. d. cap. 19. d. n. 19.; & ita bis judicatum fuit in duobus casibus, quos notavit Senator Joann. Alvar. da Cost. ad Ord. lib. 4. tit. 97. §. 23., ibi:

Anno 1677. Judicibus, Quifel, Meirelles, Freire, Alvares, Coelho; scriba Lourenço Corrêa Torres, & post Diogo Soares da Gama, Partes, Joseph Gomes Teixeira com Paula Branca, judicatum fuit, quod pars emphyteusis, seu pretii adjudicati conjugi, debet iterum conferri, mortuo altero conjugue. E na Apellação de Christovão Gomes de Parva com o Capitão Mathew da Silva, scriba Domingos Dias do Conto, eodem anno, judicatum, quod totum pretium est conferendum in secundis divisionibus, quando in primis uni conjugi tota emphyteusis fuit adjudicata, tum propter præjudicium filiorum, quia parens, si lucratur bona allodialia, haberent filii partem, & alia unus conjux totum pretium lucraretur.

Et ita etiam judicatum fuit in lite inter D. Mariam de Bem Salinas, & Ludovicum de Bem Salinas, die 28. Augusti, anno 1664. Scriba Luiz Lopes Soares do Avellar. Et postea etiam evictum fuit in lite inter Isidorum à Luce Freire de Barros, cum aliis litis consortibus, & Antonium Ludovicum de Sá Pereira, die 25. Februario, anno 1649. Scriba Joachim Pinto da Silva. Et noviter me auxilium præstante, judicatum fuit in favorem Damiani de Ceita Corrêa, Equitis Divi Jacobi, contra Antonium Ferreira Coelho, hoc anno 1751. Judicibus, Cordeiro, Sampayo, Carvalho: Scriba Emmanuel da Costa Pereira; à qua sententia fuit petita, & concessa Revisão, sed in eodem gradu Revisão fuit sententia confirmata.

Et super hoc puncto vide judicium Senatoris Joann. Alvares da Costa in sequenti Nota ad dictam Ordinationem, ibi: *Nota, que morrendo hum dos Conjuges, se dá partilha da amétabe do prazo; e tem muitos para si, que morrendo depois o outro Conjuge, se não deve partir a outra amétabe, por ter já o prazo vindo em partilha, o qual partido huma vez, não entra mais em Juizo divisorio. O que parece mais coerente he, que se pela morte do primeiro Conjuge se encabeçar o prazo, que custou, v. g., e vale vinte mil cruzados em hum filho, e este dér a seu irmão a legitima de cinco mil cruzados, e a sua māy amétabe, que saõ dez mil cruzados; ao depois, morrendo a māy, não deve o encabeçado dar partilha ao irmão, porque viria a comprar todo o prazo, e a ficar sem legítima: se porém o prazo ficar na māy, se deve entao da sua amétabe, que não foi partida, dar partilha; e o contrario seria iniquo. E se o prazo ficar em hum dos Conjuges sem tornas, parece que não entrou na partilha da herança, e ha de vir todo na segunda partilha, para igualar os filhos. Porém se o prazo for estimado com mais bens, e adjudicado a huma parte, não torna á partilha haverendo tornas.*

(b) Vide supra verb. *Doação remuneratoria, ou de esmola não sendo immensa, &c.* Et an mulier possit facere eleemosynas de bonis dotalibus, aut paraphernalibus absque consensu mariti? vide latissimè Sanches Consilior. moral. lib. 1. cap. 6. dub. 5. per tot., Ægid. in L. Ex hoc jure. p. 2. cap. 7. n. 30. ff. de Just. & Jur., Soul. in L. Fæminæ. p. 2. n. 36. ff. de Regul. jur.

(c) Vide supra verb. *Furto feito pela barragã á pessoa com quem está amancebada, &c.*

(d) Vide supra notata verb. *Menor, que passa de vinte annos, tem a mesma pena pelo delicto, que fizer, como se passasse de vinte e cinco annos.*

(e) Vide verb. *Arrhas não se confisão pelo crime de traição do marido; & verb. Dote, e arrhas não se confisão pelo crime de Lesa-Magestade do marido; & ultra ibi citatos,*

Mulher, que tem cousas da Corôa do Reyno, e se casa sem licença d'El-Rey, perde tudo o que d'El-Rey tiver, *liv. 2. tit. 37.* (a)

Mulher se pôde chamar de Dom, se sua sogra o teve, *liv. 5. tit. 92. §. 7.*

Mulher, que casa segunda vez, sucede ao filho, que houve do primeiro matrimonio, e guardará a propriedade dos bens, que delle houve, para os filhos do mesmo matrimonio, *liv. 4. tit. 91. §. 2.* (b)

vide Cabed. *p.2. dec.82. n.15.*, quia cum pro alterius delicto non possit quis puniri, non debent bona uxoris ei auferri propter delictum mariti, ex *L. Si marito. 32. ff. de Solut. matrim. L. Quisquis. 5. §. Uxor. Cod. Ad L. Jul. Majest., Clar. in Prax. §. fin. q. 78. versic. Quero si bona., Farinac. de Delict. q. 25. n. 111., Sanch. ad Precept. Decalog. lib. 2. cap. 17. n. 1. & seqq., Guazin. de Confisc. bonor. concl. 13. limit. 35. in princip., Conciol. Resolut. crimin. verb. Confiscatio. resolut. 4. per tot.*

(a) Vide verb. *Casar* não pôde sem licença a mulher que tem bens da Corôa. Et ultra ibi notata vide Cyriac. *controvers. 451.*, Pacian. *de Probat. lib.2. cap.3. n.143.*, ex cuius doctrina probatur, quod si negetur mulieri licentia, ipsa tamen nubat viro, alio condigno non invento, non incurrit pœnam ab Statuto impositam. Et vide de materia sequentem Notam Senatoris Joann. Alvar. da Costa, ibi: *De materia* vide Cabed. *p. 2. dec. 31. Aegid. in L. Titie. p.3. n. 60. de Condit. & Demonstrat., Barbos. hic n.2.*, ubi refert *Pragmaticam*, & formam concedendi banc licentiam, etiam viris: quamvis cum Cabed. dicat Arouc. in *L. 9. n. 78. de Stat. homin. hoc onus imponi masculis non posse*: e se dissimulou no casamento do Marquez de Nisa, postulo que foi degradado por alguns mezes: aindaque no caso deste casamento cessaava a razão final da Ley, quam expendit *Orphanologia*, pag. 327. Et vide de hoc Gabr. Per. de Man. Reg. *p. 2. cap.73. n.29.*, & Arouc. in *L. 18. n.17. ff. de Stat. homin.*

(b) Vide supra verb. *Filho* se fallecer abintestate, e a may lhe succeder na herança, que houve de seu pay ou avô, e ao depois se casar segunda vez, &c., ubi dicimus, quod mater transiens ad secundas nuptias, tenetur reservare filiis prioris matrimonii bona, quae sibi obvenerunt ex primo matrimonio: quam conclusionem ibi in aliquibus casibus limitavimus, & ultra illos, limita etiam in pecunia matri obveniente ex transactione, quam fecit propter occisionem mariti; quia cum illam habuisset ex causa onerosa, & non lucrativa, non tenetur reservare eam filiis prioris matrimonii, ut ex pluribus tenet Valeron de *Transact. tit.4. q.7. n.50.*

Limita iterum in pecunia, quam mulier acquisivit ex marito, propter amissionem virginitatis, vel disparitatis sanguinis, seu aetatis; Sanch. *de Matrimon. lib. 6. diff. 6. n.11.*, & *diff. 8. n.2.*, Boff. *de Dote, cap.8. n. 38.*, & *n.43. versic. Secundo.*, Fontanel. *de Pact. nuptial. glos. 1. p.2. claus. 4. n.82.*, Castilh. *lib.3. Controv. cap.4. n.39.*, Valeron de *Transact. d. q. 7. n. 51.*, de quo vide Gutierr. *Canonic. quest. lib.3. cap.109. n.38.* & *39.*

Limita amplius in dote facta mulieri pauperi, cui S. Pontifex concessit dispensationem, ut nuberet consanguineo, ad hoc ut possit consequi ipsam dotem; quia fit præcipua uxor, tanquam habita ex causa onerosa; Sanch. *de Matrim. lib. 6. diff. 7. n.7.*, Boff. *de Dote, cap. 8. n. 43.*, Gabr. Per. *dec. 39. n.2.*, Aegid. in *L. Ex hoc jure. p.1. cap.11. num. 82.*, quamvis contrarium defendit Arouc. *alleg.71.*

(c) Vide supra notata in verb. *Corrompendo* algum homem alguma mulher virgem por sua vontade, &c. Et de probatione corruptionis virginitatis, & quomodo per Obstetrics fieri debeat, & quam fidem mereatur ejus examen, & quomodo sit faciendum, vide latissime Farinac. *in Prax. crimin. q. 147. §. Probatio. à n. 130.*, Sanch.

Mulher virgem, quem a corromper, e não casar com ella, será condemnado para seu casamento della na quantia, que for arbitrada pelo Julgador, segundo sua qualidade, fazenda, e condição de seu pay, *liv. 5. tit. 23.* (c)

Mulher virgem, quem a corromper, e não tiver com que lhe pague dote, nem casar com ella; se for fidalgo, he degradado para Africa até a mercê d'El-Rey; e se for peão, além desta pena, será açoutado, *ibid.* (d)

Mulher

de Matrimon. lib.7. diff.113. ex n.1., Larr. *dec.3. à n.6.*, August. Barbos. *Vot.17. à n.45.*, Matth. *de Re crimin. controv. 53. à n. 5.*, Calder. *dec.9. à n. 18.*, Sabel. *§. Stuprum. num.2.*

Quid autem si deflorator virginis condemnatus eset, ut nuberet cum ea, vel dotem solveret, & is quidem in facie Ecclesiæ contraheret, & ante matrimonium consummatum, Religionis habitum affumperit, & professionem fecerit, bonaue sua eidem Religioni dicaverit, an sententiae condemnatoriae sit satisfactum, vel satisfaciendum sit virginis defloratae per Monasterium ex bonis ipsiusmet condemnati? quæstio est gravissima, quam indecisam refert Arouc. in *L. Si dominus. 2. ff. de His, qui sunt sui, vel alien. jur. n.43. in med.*, Rot. Recent. *p.18. tom.2. dec.267.* Et vide sequentem Notam Senatoris Joann. Alvar. da Costa, ibi: *Fuit dubitatum, utrum condemnatus in forma hujus Legis, si matrimonium contrahabat, & ante consummationem Religionem ingrediatur, teneatur dotare uxorem, quatenus eam non duxisset; quia quod non durat, tale non dicitur; L. Si per alium. 5. §. Sic docere, ff. Ne quis eum, &c. Ita videntur semire Sanch. de Matrim. lib.8. diff.36. n. 12., Arouc. in *L. 2. sub n.43. ff. de His, qui sunt sui, vel alien. jur. sub n.43.* Et quid dicendum, si supra nubat alii, & à patre sit dotata, an stuprator ad aliquid tenetur? vide Cancer. *p.3. Var. cap.11. à n. 30.**

Et nota, quod contrahens matrimonium ratum habet bimestre, ut eligere possit vitam Monasticam, Religionem ingrediendo, ex Text. in cap. *Ex publico. de Conversion. conjugator.*, ubi Perhing. *n.52.*, Layman *lib. 5. tit.10. p. 3. cap. 6. n. 3.*, Suan. *de Religion. lib.9. cap.25. n.3.*, Kugler *de Sponsalib. q. 11. à n. 1589.*; etiam si præcedant sponsalia cum juramento, ex cap. *Commisum. de Sponsalib.* ubi Gonzal. & onnes, Castr. Palao tract. *28. diff. 1. punct. 18. n.5.*, Panimol *t.m.1. dec.23. n.15.* & *16.*

Est tamen valde controversum, an possit competere hæc electio ingressus Religionis intra biennium, præcedente diffamatione, & copula: de qua quæstione vide Sanches *de Matrimon. lib.1. diff. 44.*, Hurtad. *de Matrimon. diff. 8. diff. 4.*, Barbos. *in cap. Verum. n. 6. de Convers. conjugat.*, & *in Sum. Apololic. decision. verb. Matri monium. n. 29.*, ubi refert quamdam declarationem Sacrae Congregationis in favorem bimestris, Krimer *tom.4. ad tit. de Sponsalib. n.460.*, & *tom.3. ad tit. de Convers. conjugat. n.2867.* & seqq., Clericat. *decis. Sacr. tom.2. lib.6. dec.7. n.6.*, Nogueir. *Quest. singul. diff. 1. quest. 47.*

(d) Stuprator virginis, qui non vult eam dotare, nec ducere in uxorem, vel forte non potest aliquod illorum facere, quia uxoratus est, vel ita pauper, ut non possit solvere dotem, tunc secundum aliquos Doctores puniri potest pœna fustigationis; secundum alios pœna Juris Civilis, & secundum alios pœna Judici arbitraria; Gom. in *L. 80. Taur. n. 9.*, Gutierr. *Canonic. quest. lib. 1. cap.37. n.10.* & *11.*, Jul. Clar. *§. Stuprum. n.3. versic. Sed quero, Farinac. in Prax. p.4. tit. de Delict. carnis. q. 147. n.96. 100.*, & *109.*, August. Barbos. *ad Text. in cap. Pervenit. 2. de Adulter. n.2.*, Fontanel. *de Pact. nuptial. tom.2. claus. 5. gl. of. 5. p.2. à n.1. usque ad 6.* Sed hæc nostra Ordinatio certam statuit pœnam, scilicet, fustigationis, & exilio in Africam, si stuprator fuerit plebeus; si autem fuerit vir ingenuus, relegationis in Africam ad placitum Regis; quod exilium dicitur perpetuum, ut declarat Phæb. *p.2. dec. 177. n. 8.*

(a) De

Mulher virgem , se alguem a corromper , e
for degradado , por naõ ter com que pa-
gar o dote , e depois em vida della houver
alguns bens , será obrigado a pagar améta-
de delle , *liv. 5. tit. 23.* (a)

Mulher virgem se alguem a corromper , e
for por isso preso , pondo cauçaõ de ou-
ro , prata , ou dinheiro em Juizo , que
baste para satisfaçao do seu casamento , he-
logo solto , e segue o feito pessoalmente ,
como se andasse por Carta de seguro ,
ibid. (b)

Mulher corrompida até hum anno pôde pe-

dir satisfaçao de sua honra , *liv. 5. tit. 23.*
§. 2. (c)

Mulher , a que morre o marido , naõ pôde
ser citada dentro de nove dias de seu fina-
mento , *liv. 3. tit. 9. §. 9.* (d)

Mulher pôde revogar a venda , que o marido
fez de bens de raiz , *liv. 4. tit. 48. §. 2.* (e)

Mulher pôde revogar a doação , que seu
marido fez á barragãa , *liv. 4. tit. 66.* (f)

Mulher pôde demandar sem auctoridade do
marido o que elle doou á barragãa , *ibid.*

Mulher , que comete adulterio , tem pena
de morte , *liv. 5. tit. 25. §. 1.* (g)

Mulher ,

(a) *De Jure communi , stuprator , qui sua egestate non potuit dotare puellam stupratam , ac ideo in subsidium fuit corporaliter castigatus , si postea ad meliorum , seu pinguiorem fortunam perveniat , non tene-
tur dotem constituere dictæ puellæ ; quia per lutionem in corpore dicitur plenè fuisse satisfactum , ut ex argum.
Text. in L. Sed si unus. ff. de Injur. , & ex Bucaron. de Dif-
ferent. inter Judic. Crimin. & Civilia , tenet August. Barbos.
ad Text. in cap. Pervenit. 2. num. 2. versic. Utrum autem. de
Adulter. & stupr. Sed hæc nostra Ordinatio decrevit , quod poena corporalis in subsidium medietatis dotis re-
maneret , & alia medietas ab ipso stupratore , ad pinguiorem fortunam adveniente , stupratæ solveretur.*

(b) *Ex hac Ordinatione patet , quod absque cau-
tione non admittitur stuprator in Judicio , & ideo non
debet in hoc casu concedi Charta securitatis , nec ho-
magium , nec Rescriptum fidejussionis ; de quo vide se-
quentem Notam Senatoris Joann. Alvar. da Costa , ibi :
Hoje depois do Decreto de 18. de Julho de 1719. sobre huma de-
floração de Guimaraes , se naõ se gue Leitão , nem Themudo , e
com Pegas , e Phebo , nem se gue , nem fiança , nem homena-
gem se concede , e ha de ser preso na cadêa. Quidquid aliquando
nimis inducerint aliqui. Et iterum notat , ibi: Quod ex Ordin.
lib. 5. tit. 23. non concedatur homagium , est citra dubium ; por-
que concedendo homenagem a Relação a Manoel Barbosa Cabral
para o Castello de Lisboa , se mandou por Decreto de Sua Mage-
stade de 8. de Mayo de 1719. que naõ sabise da cadêa , sem dar
cauçaõ. Et licet in quodam Placito Senatus Portuensis ,
quod est in Ord. lib. 5. tit. 23. Colleff. 3. num. 1. , decretum
fuisset , quod concederetur stupratoribus Charta securi-
tatis per spatium decem & octo dierum , tamen hoc ex-
stat derogatum per Leg. Extravag. invictissimi Regis Jo-
sephi I. expeditam hocmet anno 1751. die 29. Martii ,
quam Legem invenies in appendice Leg. extravag.*

(c) *Vide verb. Corrompimento de virginidade podem de-
mandar as mulheres até hum anno , &c. Et nota , quod si in-
tra annum , & etiam ante item contestatam stuprator
moriatur , tenentur hæredes virginis stupratæ satisfacere
damnum ; Gom. lib. 3. Var. cap. 1. num. 84. versic. Ex quo ,
Barbos. in Addition. ad hunc tit. num. 31. , Gutierr. Cano-
nic. quest. lib. 2. cap. 18. num. 53. , Rubeus de Confus. jur.
cap. 7. num. 30. , quod amplia , etiam si stuprator fuisset
occisus à parentibus stupratæ in vindictam stupri ; quia
illorum factum non debet stupratæ præjudicare , si
ipsa non fuit particeps homicidii ; Raynald. Observ. cri-
min. lib. 2. cap. 23. num. 220. , Sabel. tom. 2. post Sum. cap. 5.
num. 15. & 16.*

Et si puella stuprata decebat , an transmittat ad hæ-
redem jus petendi dotem ? vide Doctores supra relatos
in verb. Corrompendo algum homem alguma mulher virgem por
sua vontade , naõ casando com ella , ou naõ querendo ella casar
com elle , &c. Et vide etiam sequentem Notam Senatoris
Joann. Alvar. da Costa , ibi : *Quod dos non transmittatur ad
hæredes stupratæ judicatum fuit na Causa de Joao Baptista de
Monra , com o Provedor , e Irmaos de noſa Senhora da Victoria ,
como herdeiros de Josefa Maria de Souza , Escrivão Francis-*

*co de Oliveira Leitão : postea audiri revocatam fuisse , &
bené , juxta ea , que Harppr. in §. 4. num. 94. Inst. de Pu-
blic. Judic.*

*Et an possit institui actio adversus patrem , ut dotet
virginem , quam filius stupravit : affirmativè tenet judi-
catum Olea de Ces. jur. & act. tit. 2. q. 6. n. 19. , Faber in
Cod. lib. 4. tit. 9. definit. 3. , Fontanel. de Pact. nupcial. tom. 2.
gl. 6. n. 13. , Card. de Luc. tit. de Dote. disc. 142. n. 78. Sed
contrarium ex Paulo Christino refert judicatum in Bel-
gia , Sabel. in Sum. §. Pater. num. 23. , & idem repetit in
tom. 2. post Sum. cap. 5. n. 14.*

(d) *Vide supra verb. Citação em dia de falecimento da
mulher , marido , pay , ou filho , &c. Et ultra ibi citatos vi-
de etiam Altimar de Nullit. contract. rubr. 1. p. 1. q. 44. sub
n. 245. versic. Non potest conveniri , Sabel. in Sum. §. Heres.
n. 24. Et nota , quod sicut mulier , & cæteri hæredes non
possunt conveniri intra novem dies , à tempore mortis
principalis debitoris , ita etiam non potest conveniri fi-
dejussor ; Altimar de Nullit. contract. tom. 5. rubr. 1. q. 30.
n. 454. Et si proferatur sententia intra tempus luctus ,
est ipso jure nulla ; Guazin. de Defens. Reor. defens. 35.
cap. 27. à n. 1. versic. Imò. præcipue si Judex sciebat mor-
tem defuncti , ut ex Antonel. de Tempor. legal. lib. 4. cap. 22.
dicit Altimar de Nullit. contract. tom. 7. rubr. 1. p. 5. q. 44. sub
n. 245. d. versic. Non potest conveniri , & vide supra notata
in verb. Habilitar se devem os herdeiros , &c.*

(e) *Vide Doctores supra relatos in verb. Marido ,
que naõ quer dar consentimento á mulher para revogar a venda
por elle feira , &c.*

(f) *Vide in locis citatis verb. Marido , que dá , ou ven-
de alguma causa a sua barragãa , &c.*

(g) *Vide notata in verb. Adulterio ; & in verb. Crime
de adulterio , &c. Quid autem si mulier , cuius maritus
communi existimatione reputabatur mortuus , adulter-
rium commiserit , an debeat puniri hac poena ? negati-
vè defendit Federic. Senens. per tot. Consil. 167. , ut refert
Pax de Tenet. seu remedio posse. cap. 40. n. 14.*

Et quid si mulier per artem , seu fraudem decepta
cognoscatur ab alio , quem credebat esse suum virum ?
vide Farinac. in Prax. crimin. q. 141. n. 96. , qui cum multis
resolvit non teneri mulierem in hoc casu de crimine
adulterii ; Sanch. de Matrim. lib. 10. tit. de Divortio , disp. 5.
num. 17. Et etiam excusari à poena , si adulterium com-
misit propter viri saevitiam , aut propter famis neces-
sitatem , aut propter paupertatem , tenet Bajard. ad Clar.
in §. Adulterium. n. 75. & seqq. , Farinac. in Prax. crim. d.
q. 141. num. 60. Sed contrarium resolvit idem Farinac.
q. 142. num. 13. & q. 143. n. 12. , Petr. Barbos. in L. 2. in
princ. p. 1. ff. de Solut. matrim. n. 97. , Surd. de Aliment. tit. 7.
q. 16. ex n. 41. & seqq. , Sanch. de Matrim. lib. 10. tit. de Di-
vortio. disp. 5. n. 10. , August. Barbos. ad Text. in cap. Signi-
ficasti. 4. n. 6. de Divortio.

Et an maritus teneatur adulterum , & adulteram
simil in eodem libello accusare ? vide Gom. in L. 80.
Taur. n. 72. , Clar. in §. Adulterium. n. 1. , Azeved. in lib. 8.
nov. Recopilat. tit. 20. L. 2. n. 7.

(a) Hodie,

Mulher, que o marido accusa de adulterio, se elle lhe perdoar, he logo solta sem mais appellaçāo, *liv. 5. tit. 25. §. 2.* (a)

Mulher casada, que cometee adulterio com incesto, naõ he relevada da pena de incesto, por lhe o marido perdoar o adulterio, *ibid.* (b)

Mulher, que o marido accusa de adulterio, se elle se ausentar, he ella solta, e absolta da instancia, *liv. 5. tit. 25. §. 5.* (c)

Mulher, que o marido accusa de adulterio, se elle morrer, naõ se extingue a accusa-

ção, mas se prosegue pela justiça, *ibid.* (d) Mulher, que fendo accusada de adulterio pelo marido, ou demandada por mulher, negar o ser sua mulher, naõ pôde ao depois vir pedir a sua amétabe, *liv. 4. tit. 95. §. fin.* (e)

Mulheres, que ficarem viuvas de Desembargadores das Casas da Suplicaçāo, e do Porto, gozarão de todos os privilegios, e liberdades que seus maridos tinhao, em quanto honestamente viverem, *liv. 2. tit. 59. §. 15.* (f)

Mulhe-

(a) *Hodie, constante matrimonio, nemo, nisi maritus, admittitur ad accusandum mulierem adulteram, ut extat dispositum in Auth. Sed novo jure, Cod. Ad L. Jul. de adulter., & notavimus supr. in verb. Accusar só pôde o marido em caso de adulterio. Et verb. Crime de adulterio ninguem pôde accusá-lo, senão o marido. Et verb. Marido só pôde accusar de adulterio.*

Ex quo venit, quod in criminis adulterii ex officio procedi non potest; quia si maritus probatai retinet uxorem, non debet aliquis, quiescente eo, matrimonium turbare; *Gom. in L. 80. Taur. num. 49., Barbos. in L. 2. p. 1. in princ. n. 116. & seqq. ff. de Solut. matrim., Farinac. in Prax. crimin. p. 4. q. 141. n. 41. & seqq., Matth. de Regim. Regn. Valent. cap. 8. §. 8. n. 187., Jul. Clar. §. Adulterium. n. 4., & ibi Bajard. n. 50., Larrea alleg. 50. n. 7., Sperel. dec. 16. n. 48.* *Et ideo cum accusatio, adulteriique vindicta ad maritum tantummodo pertineat, si ipse ab accusatione desistat, adulteriumque remittat, non debet amplius accusatio prosequi, & mulier in vinculis pro adulterii criminis detenta debet statim relaxari absque appellatione, ut disponitur in hac Ordinatione: de quo vide Petr. Barbos. in L. 2. p. 1. in princ. n. 113. ff. de Solut. matrim.*

Et an maritus possit hanc remissionem adulterii facere pro aliquo stipendio in re, vel pecunia, vel adjecto pacto, quod apud eum maneat aliqua bona adulterio? negativè resolvit Valeron de Transact. tit. 3. q. 5. n. 21., ubi alios refert, Petrus Barbos. in L. 2. p. 1. in princ. n. 115. ff. de Solut. matrim.; poterit tamen veniam concedere, sub aliquo pacto, quod non consistat in lucro mariti, veluti, quod adulteri exulentur, ut saepe practicatum testatur Gam. dec. 63. & dec. 368., Valeron de Transact. d. q. 5. n. 22., Barbos. ubi supr. d. n. 115.

Sed de hoc vide sequentem Notam Senatoris Themudo ad hunc §., ibi: Ad §. 2., ibi: Perdoar. Pacisci de crimen, id est, per pacem gratitudinem remittere accusationem licitum est, tam in criminibus privatis, quam etiam publicis, & capitalibus, sive post cæptam accusationem, sive ante, sive in actis, sive per scripturam. Transfigere etiam pro pecunia, vel pro alia re licet in criminibus privatis; in publicis autem licitum est etiam accusato; quoad accusatorem verò distingue: si crimen est capitale, sive tale, quod irrogat penam sanguinis, licet accusatori transfigere in illo ad evitandam penam Talionis, præterquam in adulterio, propter frequentiam, & odium delicti, aut quia forte in eo non teneretur accusator ad penam Talionis. Si crimen non irrogat penam sanguinis, non licet transfigere; quia cessat metus penæ Talionis; & ista causa cessante, turpiter facit, qui desistit à prosequitione vindictæ publicæ: unde si in his casibus interponatur transfigere non valer, & idem accusator admiretur, si modò refundat prius premium, quod accepit, & reddat intra decem dies, Cabed. p. 1. dec. 113. ubi limitat in crimen falso, & dicit licitam esse transactionem in eo.

(b) *Mulier accusata de adulterio, concurrente simul incestu, vel alio simili crimen, si maritus ei remittat adulterium, non liberabitur à pena incestus, vel alterius similis delicti, sed de illo puniri, & accusari poterit, ut disponitur in hac Ordinatione, & probatur ex Text. in L. Si adulterium cum incestu. 38. in princ. ff. Ad-*

L. Jul. de adulter., Petr. Barbos. in L. 2. p. 1. in princ. sub n. 118. versic. Ultimo. Et an in hoc casu, quando concurrit incestus simul cum adulterio possit mulier propter incestum accusari ab aliquo, non consentiente marito? negativè resolvit Azeved. lib. 5. Nov. Recopilat. tit. 3. L. 10. num. 36., & lib. 8. tit. 20. L. 2. num. 1.; quia in hoc casu semper patet adulterium cum injuria matrimonii, & mariti, & quod una via prohibetur, altera via non debet admitti, ut dicit idem Azeved. d. L. 10. n. 36.

(c) *Vide supra verb. Marido, que se ausentou depois de accusar sua mulher de adulterio, he logo a mulher solta.*

(d) *Vide supra verb. Marido, que accusa sua mulher de adulterio, se fallecer, nem por isso fica extinta a accusação, ubi remissivè agitur: An decedente muliere, possit adversus illam accusatio prosequi? Quid autem si mulier decedat ante institutam accusationem, an possit maritus postea adversus adulterum querelare? affirmativè resolvit Gom. in L. 80. Taur. n. 72., Azeved. lib. 8. Nov. Recopilat. tit. 20. L. 2. n. 3., & decisum refert Cabed. p. 1. dec. 161.*

(e) *Si mulier aliqua negaverit matrimonium, & propter hanc negationem poenam adulterii evaserit, aut aliqua alia ratione per sententiam obtinuerit illum non esse suu n virum; tunc postea, si pertendat communicationem bonorum, non poterit amplius admitti ad probandum illum esse suum virum, ut disponitur in hac Ordinatione, & tenet Molin. de Just. & Jur. tract. 2. diff. 422. n. 6., Cald. de Empt. & Vendit. cap. 33. n. 20. prop. fin., Guerrear. tract. 2. de Division. lib. 6. cap. 12. n. 44.*

(f) *Ad materiam hujus Ordinationis vide Basilic. dec. 17., Fermo. Allegation. Fiscal. p. 2. alleg. 13. à n. 66., Cortiad. dec. 8. n. 112., & dec. 30. n. 169., & dec. 144. n. 36. & 38. usq. ad 44., Cald. dec. 76., August. Barbos. ad Text. in cap. Ex parte. 15. n. 2. de For. compet., Cabed. p. 1. dec. 98. n. 5., Thom. Vaz alleg. 44. à num. 15., Peg. tom. 4. ad Ord. pag. 40. num. 75.*

Et an privilegium hujus Legis competat etiam viuis illarum personarum, quæ privilegium Senatorum habebant? affirmativè resolvit Cabed. dec. 213. num. 16., Barbos. in L. Quia tale. 14. n. 23. ff. de Solut. matrim., Reynos. observ. 3. n. 10., & ita judicatum refert Peg. tom. 12. ad Ord. in Commentar. ad hunc §. n. 6. in favorem Comitissæ de Vimioso. Sed contrarium judicatum fuisset adversus Comitissam de Pontevel, refert Senator Oliveira in sequenti Nota ad hunc §. Nota, que neste §. se falla especialmente nas viuvas dos Desembargadores das Casas da Suplicaçāo, e do Porto: donde infiro, que as viuvas dos outros Oficiaes, de que trata no principio, e §§. seguintes, naõ conservão os privilegios; e assim se julgou no Juizo da Coroa contra a Condesa de Pontevel, viuva do Conde, que tinha o privilegio de Desembargador, naõ gozava do privilegio, por ser privativamente concedido ás viuvas dos Desembargadores, e naõ ter extensão.

(a) *Vide*

Mulheres useiras de bradar, podem ser coimadas pelos homens da Alcaidaria, *liv. i. tit. 74. §. 20.* (a)

Mulher, que for corrompida de sua virginidade em lugar ermo, de dia, ou de noite, e bradar logo, dizendo: *Foaõ me fez isto*, mostrando signaes do corrompimento; e fendo o dito *Foaõ* visto por algumas pessoas, e mostrado por ella, fica o malefício provado, *liv. 5. tit. 135. §. 2.* (b)

Mulher accusada de adulterio, que se não provou, ganha os bens do marido, *ibid. §. 7.*

Mulher, que foi absoluta do adulterio, por se não provar o casamento, não vence os bens do marido, *ibid.*

(a) Vide que supra notavimus in verb. *Alcайд mбрleva das penas, que саõ postas ás mulheres useiras de bradar, cento e oito reis de coima, &c.* Et nota, quod istae mulieres vociferantes, & meretrices, seu scandalum vicinis facientes, possunt à vicinia expelli, ut dicit Gom. *lib. 3. Var. cap. 6. num. 17. in med. , & L. 62. Taur. n. 3. versic. Item adde.*, Gratian. *For. cap. 962. n. 16.*, Fragos. *de Regim. Reip. p. 1. disp. 4. §. 16. n. 183.*, Valenzuel *conf. 34. n. 185.*, Ægid. *de Privileg. honestat. artic. 9. n. 6.*, August. Barbos. *ad Text. in cap. Propter sterilitatem. 3. de Locat. n. 37.*, Conciol. *ad Stat. Eugub. lib. 5. rubr. 40. per tot.*, Farinac. *in Fragment. lit. M. n. 407. ubi in n. 408.* intelligit hoc procedere, quando petitur expulsio ad instantiam vicinorum habitantium in ipsa vicinia, licet domus, quas inhabitant, sint alienæ; non verò ad instantiam dominorum earundem domuum, quas ipsi non inhabitant, sed aliis locant; hoc enim jus expellendi meretrices ex vicinia, dicit competere ratione habitationis, & vicinitatis, non autem dominii ipsarum domum; idem tenet August. Barbos. *in d. cap. Propter sterilitatem. num. 37. de Locat.*, & idem Farinac. *in n. 409.* advertit etiam, quod hoc jus expellendi meretrices à vicinia, procedit tantummodo in muliere soluta, non autem in muliere uxorata, nisi publicè quæstum faceret, mariunque lenonem haberet; & idem tenet Ægid. *d. artic. 9. n. 11.*, August. Barbos. *in d. cap. Propter sterilitatem. n. 40.*, Conciol. *ad Stat. Eugub. lib. 5. rubr. 40.*

Et etiam favore Ecclesiæ potest meretrix expelli à domo etiam propria, si habitet prope Ecclesiam, vel Monasterium Monialium; August. Barbos. *de Jur. Ecclesiast. tom. 2. cap. 13. n. 56.*, Velasc. *de Privileg. miserabil. person. tom. 2. q. 8. n. 209.* Sed adverte, quod antequam ad expulsionem procedatur, debet intervenire cognitio causæ, & monitio, ne vicinos perturbet, cum comminatione expulsionis, ut judicatum tenet Phæb. *p. 1. art. 161.*, Fragos. *de Regim. Reip. p. 1. lib. 2. disp. 4. §. 16. num. 183.*

(b) De Jure Divino, mulier, quæ vi opprimebatur in civitate, debebat clamare, & si non clamabat, lapidibus obruebatur tamquam adultera, nec pertextu violentiæ poterat excusari, ut erat dispositum in Lege Exodi *cap. 22. versic. 24.* Si verò violentia fieret in agro, non tenebatur clamare, cum nullum adeste credebat, qui eam eriperet, ac defenderebat, ut *ibid. versic. 26.*, de quo vide Gall. *de Finc. disp. 3. artic. 1. n. 48.*

Sed iste mulieris clamor dispositum erat ad evadendum illius delictum, de quo exonerari poterat, ex defectu consensus, & propter violentiam sibi illatam. Sed in hac Ordinatione agitur de clamore mulieris vim patientis, ad probationem aggressoris; nam si aliquo loco audita fuerit mulier clamans, & ostendens aggressorem fugientem, seu transiunt, vel stantem, &

Mulher casada de feito, e não de direito, que comette adulterio, tem a mesma pena de morte, *liv. 5. tit. 26.* (c)

Mulher, que não he casada, mas está em fama de casada com alguém, e dorme com outro, não tem pena de morte, *ibid. §. 1.* (d)

Mulher, que casa com dous maridos, que morra por isso, *liv. 5. tit. 19. §. 3.* (e)

Mulher, que he culpada por casar duas vezes, será mettida a tormento, se negar o segundo matrimonio, *liv. 5. tit. 19. §. 3.*

Mulher, que anda no Paço se alguém dormir com ella, perde a sua fazenda, *liv. 5. tit. 16.* (f)

Mulher,

ipsa mulier reperiatur stuprata, præsumptio est contra illum, ut disponitur in hac Ord., & ex multis tenet Mascard. *de Probat. vol. 1. concl. 23. n. 2.*, Farinac. *in Prax. crimin. q. 52. n. 158.*: & licet idem Farinac. *in n. 159.*, & *n. 160.* dicat, quod ex vociferatione probatur delictum, sed non delinquens; attamen nostra Ordinatio contenta fuit hac probatione contra delinquentem; quia ex vociferatione mulieris, & ex inspectione delinquentis in eodem loco, præsumit delictum, & super hac præsumptione statuit jus; & ideo apud nos hæc præsumptio est juris, & de Jure, ut supra diximus in verb. *Mulher accusada de adulterio, que foi absoluta por falta de prova, &c.*

(c) Vide supra verb. *Dormindo alguém com mulher casada de feito, e não de direito, &c.*

(d) Vide verb. *Dormindo alguém com mulher, que está em fama de casada, mas não o he, &c.*

(e) Vide supra verb. *Crime de bigamia, quem o cometer casando com outra mulher, &c.* Et nota, quod plures habere uxores, vel plures habere maritos prohibitum est, non solum Jure Canonico, & Civili, sed etiam Di-
vino, Euangelico, & naturali, ut tenent Covarr. *in Epitom. de Sponsal. p. 2. cap. 7. n. 1. & 2.*, Menoch. *de Arbitr. lib. 2. cap. 420. à num. 1. cum seqq.*, Sanch. *de Matrimon. lib. 7. disp. 80. n. 1. & seqq.* Et ad cohibendum hoc detestabile crimen, variae fuerunt poenæ à Jure indictæ, quas recenset Farinac. *in Prax. crimin. q. 140. à n. 3. usque ad 10.* Sed nostra Ordinatio poenam mortis statuit, amplectens Juris communis dispositionem *in L. Uxor. Cod. de Repud.*, Menoch. *d. cap. 420. num. 102. & seqq.*, Farinac. *d. q. 140. num. 3.*

Sed cum iste casus sit mixti fori, ut supr. ostendimus in d. verb. *Crime de bigamia, quem o cometer casando com outra mulher, &c.* si integrissimi Inquisitores Fidei præventionem consequuntur per capturam Reorum, solent eos poena fustigationis ac exilii, seu relegationis punire, ut tenet Farinac. *d. q. 140. n. 10.* Ait tamen Fermosin. *in cap. Cum sit generale. 8. de For. compet. q. 11. n. 5.*, quod si bigamus non fuerit in Judicio Ecclesiæ condignè punitus, poterit in Judicio seculari iterum puniri; ex Covarr. *lib. 2. Var. cap. 10. n. 6.*, Jul. Clar. *in Prax. crimin. §. fin. q. 57. ad fin.*, Gom. *lib. 3. Var. cap. 1. n. 40.*

Quid autem si mulier verosimiliter credit primum virum esse mortuum, an per hanc credulitatem excusat à poena, vide latissimè, & omnino Farinac. *in Prax. crimin. q. 140. p. 2. ex n. 142. cum seqq.*

(f) Iste coitus cum famula, seu domicella in Palacio Regis inserviente est punibilis, & damnatus ex hac Ordinatione, ut ait Peg. *post tom. 5. de Majorat. in tract. de Spuriis. glos. 3. n. 32.*, ubi refert magnum severitatis, & justitiae exemplum, à Rege Joanne I. exequutum, in casu hujus Legis, quod memorat Faria *in Europ. Lusitan. tom. 2. p. 3. cap. 1. n. 116. pag. 298.*

(a) Cum

Mulher, que finge ser prenhe, sem o ser, e dá o parto alheyo por seu, he degradada para sempre para o Brasil, e perde todos os seus bens para a Corôa, *liv. 5. tit. 55. in princip.* (a)

Mulher, que faz fiança por outrem, go-

za do beneficio de Velleano, *liv. 4. tit. 61. (b)*

Mulher, que for fiadora de dinheiro, que alguma pessoa se obrigasse a pagar para remir algum captivo, não goza do Velleano, *ibid. §. 1. (c)*

Mulher,

(a) Cum suppositio partus sit falsitas, poena etiam falsi punitur, qui partum supponit; Menoch. de *Presumption lib. 5. presumpt. 24. n. 1.*, Farinac. de *Falsit. & simulat. q. 150. p. 10. n. 139.*, Gom. in *L. ult. Taur. n. 12.*, Carranz. de *Part. cap. 5. n. 11.*, Portug. de *Donat. Reg. p. 3. cap. 33. n. 8.* Quae poena de Jure antiquo erat mortis, ex *Text. in L. 1. Cod. Ad L. Cornel. de Fals.*, ut notant supra citati DD., Calder. dec. 61. n. 7.

Sed cum haec falsitatis poena desisset esse capitalis, eodem modo poena hujus criminis etiam desit esse capitalis, ut ex Carranz. de *Part. cap. 5. n. 12.* notat idem Portug. d. cap. 33. n. 8.; & cum hodie poena hujus criminis sit deportationis, Farinac. d. q. 150. n. 242., ideo nostra Ordinatio hanc poenam exilii perpetui in Brasiliam cum publicatione bonorum imposuit adversus supponentem partum; quam poenam esse deportationis tradit Thom. Vaz alleg. 13. n. 18., Portug. de *Donat. Reg. d. cap. 33. n. 8. in fin.* Et haec accusatio partus suppositi potest institui etiam post mortem matris adversus complices delicti, ut tenent Petr. Gregor. *Syntagma. jur. lib. 36. cap. 3. n. 5. versic.* Neque interest., Carranz. de *Part. cap. 5. sect. 1. n. 39.*, Farinac. d. q. 150. n. 244., Portug. de *Donat. Reg. d. cap. 33. n. 11.* Et de conjecturis, quibus hoc delictum probari possit, vide Carranz. de *Part. d. cap. 5. sect. 2. à n. 56.*, Farinac. in *Prax. crimin. d. q. 150. à n. 246.*, Menoch. de *Presumpt. lib. 5. presumpt. 24.*, Calder. tom. 2. dec. 61. ex n. 20.

(b) Cum sexus muliebris sit levis, & imbecillis, & naturali quodam vitio mulieres magis imprudentes, mendacesque sint, quam viri, ejusque consilium contra propria commoda laboret, ideo beneficio Senatus-consulti Vellejani illis succurritur adversus fideiustitionem, quam pro aliquo fecerint, ut à tali obligatione releventur, sicut disponitur in hac Ordinatione, & in *tot. Tit. ff. & Cod. Ad S. C. Vellejan.*, & tenent Hering. de *Fideiustor. cap. 7. à num. 389. cum seqq.*, Merlin. *Controv. For. lib. 1. cap. 55. n. 1.*, Azeved. in *lib. 5. nov. Recopilat. tit. 3. L. 9. n. 1.*, Manz. in *tract. rational. de Fideiustor. cap. 3. regul. 1. n. 2.*, Staib. *Resolut. For. tom. I. resolut. 42. n. 1.*, Hodier. ad *Surd. dec. 164. n. 1.*, praeter alios, quos supra retulimus in verb. *Fiança, que a mulher faz por outrem, pode ser relevada della pelo beneficio do Velleano.*

Quae dispositio locum obtinet, non solum in foro civili, sed etiam in foro conscientiae, itaut tuta conscientia possit mulier denegare solutionem ejus, quod fideiustubendo promisit; Layman in *tract. de Pact. & Contract. cap. 29. n. 5.*, Gom. lib. 2. Var. cap. 13. n. 16. versic. Et in *transum.*, Manz. in *d. tract. de Fideiustor. d. cap. 1. reg. 1. n. 3.*, Molin. de *Just. & Jur. diff. 540. n. 2. in princ.*, Sanch. de *Matrim. lib. 4. diff. 9. n. 14. versic.* Dixi consulto, Hering. de *Fideiustor. cap. 7. n. 526.*

Et hoc beneficium S. C. Vellejani, cum sit amplissimi ordinis, non solum competit mulieri, quando se obligat pro quacunque persona extranea, sed etiam quando se obligat pro patre, vel filio, vel fratre, vel focero, seu aliis conjunctis personis, ex *L. Si paternam. 8. Cod. Ad S. C. Vellejan.*, refert judicatum Thesaur. *For. dec. 233. n. 5.*, Petr. Barbos. in *L. 1. part. 5. n. 57. in fin. ff. de Solut. matrim.*, Hering. de *Fideiustor. cap. 7. num. 397.*, Gutierrez. de *Juram. confirmat. p. 1. cap. 55. n. 5.*, August. Barbos. in *Autb. Si qua mulier. n. 14. Cod. Ad S. C. Vellejan.*

Nec etiam pro marito validè mulier obligatur, si ve in civili, sive in criminali causa, ex *L. 1. Cod. Ne uxor pro marito. L. 2. in princ. & §. ult. ff. Ad S. C. Vellejan.*, Gom. in *L. 61. Taur. ex n. 2.*; nam quando mulier simul cum marito, vel pro illo se obligat, præsumitur summa totam ad maritum pervenisse, ut pluries judica-

tum tradit Gam. dec. 131., Azeved. in *d. L. 9. nov. Recopilat. n. 7.*, Hering. de *Fideiustor. d. cap. 7. n. 402.*, Barbos. in *L. 1. p. 5. n. 55. ff. de Solut. matrim.*, Gratian. *For. cap. 576. n. 33. & 34.*, Olea de *Ces. iur. & act. tit. 5. q. 3. n. 3.*, Cyriac. *Controv. 215. n. 7. & 8.* In jure enim absolutissimum est, quod ubicumque mulier obligatur cum alio, seu pro alio, scilicet, viro, filio, aut extraneo, quamvis tanquam principalis se obliget, semper præsumitur pecuniam fuisse versam in alterius commodum, idcirco semper habet locum exceptio S. C. Vellejani, ut ait Merlin. *Controv. For. lib. 1. cap. 55. num. 3.*, Staib. *Resolut. For. tom. I. resolut. 42. n. 3.*

Si autem constet pecuniam fuisse versam in utilitatem uxoris, tunc non juvabitur exceptione S. C. Vellejani, ex *Text. in Autb. Si qua mulier. Cod. Ad S. C. Vellejan.*, Hering. de *Fideiustor. d. cap. 7. n. 405.*, Staib. *tom. 2. Centar. 2. resolut. 177. n. 30.*, Gutierrez. de *Juram. confirmat. p. 1. cap. 55. n. 1.*, August. Barbos. *ad Text. in Autb. Si qua mulier. n. 4. Cod. Ad S. C. Vellejan.*, & probatur ex *Ord. lib. 4. tit. 48. §. 4.*; dummodo tamen haec utilitas non sit de his, ad quae maritus de Jure tenebatur, ut declarat Azeved. in *d. lib. 5. nov. Recopilat. tit. 3. L. 9. n. 7.*

Et haec utilitas uxor debet probari expressè, non enim sufficit, quod fiat per confessionem ejusdem mulieris factam in instrumento, ut probat Merlin. *d. cap. 55. n. 13.*, Staib. *d. resolut. 42. n. 7.*, Noguerol *alleg. 29. n. 222.*, Cyriac. *tom. 2. Controv. 215. n. 12.*, Mantic. de *Tacit. & ambig. lib. 3. tit. 10. n. 44.*, Conciol. *alleg. 30. n. 7.*, Berlich. *tom. 2. concl. 19. n. 74.*, Gallerat. de *Renuntiat. p. 2. centur. 1. renuntiat. 63. n. 9.* Si vero mulier simul cum viro pecuniam accipiant, vel ab illis acceptam esse fateantur, nunquam præsumitur versa in utilitatem uxor, nisi aliunde probetur expressè; Harppr. *in princ. Inflat. Quib. mod. re contrah. oblig. d. n. 51.*, August. Barbos. *Vot. 18.*, Conciol. *alleg. 30. n. 7.*, Egid. *in L. Ex hoc jure. p. 2. cap. 5. n. 15.*, Gabr. Per. *dec. 125. n. 3.*, Maced. *dec. 24.*, ubi innumeros refert.

Et nota, quod haec exceptio Vellejani potest opponi etiam post sententiam ad impedientiam illius executionem; Manz. de *Fideiustor. d. cap. 3. reg. 1. n. 9.*, Carlev. de *Judic. tit. 3. diff. 17. n. 7.*, Gom. *lib. 2. Var. cap. 13. n. 16. in fin.*, Voet. *ad Pandect. lib. 16. tit. 1. n. 4.*

(c) Supra posita regula, scilicet, quod mulier gaudeat beneficio Vellejani, quando se obligaverit pro alio, ad hoc, ut possit relevari ab obligatione solvendi, limitatur in pluribus casibus. Et prima limitatio est, quando mulier, tanquam fideiustor se obligavit ad aliquid solvendum pro libertate alicujus captivi, ut disponitur in hac Ordinatione, & probatur ex *Text. in L. Veterum. 24. Cod. Ad S. C. Vellejan.*, ubi plures DD. id afferentes adducit August. Barbos. *n. 2.*, Hering. de *Fideiustor. cap. 7. n. 437.*, Manz. *in tract. rational. de Fideiustor. cap. 3. regul. 1. n. 20.*, Molin. de *Just. & Jur. diff. 540. n. 14.* Et hoc favore libertatis sancitum esse testantur omnes supra citati Doctores.

Quae dispositio vires obtinet etiam casu, in quo mulier se obligat pro aliqua causa pia, ut tenent Gratian. *For. c. ip. 108. n. 23.*, & *cap. 669. n. 22.*, & 23., Sabel. in *§. Senatusconsultum*, sub *n. 4.*, & talis reputatur ad hunc effectum causa studiorum, vel alimentorum; Manz. *d. cap. 3. n. 22.*, Brunem. *ad Pandect. ad Text. in L. Si mulier. 16. ff. Ad S. C. Vellejan. num. 6.*, Novar. *de Privileg. miserabil. personar. privileg. 113. n. 19. 20. & 21.* Et hoc etiam procedit, quando mulier se obligat pro redimendo à captivitate, vel excarcerando marito; Manz. *d. cap. 3. n. 43.*, Gam. *dec. 318. n. 1.*, Petr. Barbos. *in L. 2. in princ. p. 2. n. 11. ff. de Solut. matrim.*, August. Barbos. *in Autb. Si qua mulier. n. 16.*

Mulher, que for fiadora de algum dote promettido para casamento, naõ goza do beneficio do Velleano, *liv.4.tit.61.§.2.* (a) Mulher, que enganosamente se obrigasse por fiadora, vestindo-se em trajes de homem para defraudar o créedor, naõ poderá valer-se do Velleano, *ibid. §.3.* (b) Mulher, que se obriga a outrem por causa, que a ella pertence, naõ se pôde valer do Velleano, *ibid. §.4.* (c) Mulher, que foi fiadora, ou se obrigou por

alguma pessoa, e ao depois a dita pessoa falecer, ficando a mesma mulher por sua herdeira, em parte ou em todo, ficará obrigada pela parte, em que for herdeira, sem se poder valer do beneficio do Velleano, *ibid. §.5.* (d)

Mulher, que for fiadora de alguma pessoa, e depois receber a quantia, por que se obrigou, ou fez a fiança, ficará obrigada a essa mesma quantia, sem se poder ajudar do Velleano, *ibid. §.6.* (e)

Mulher,

n.16. Cod. Ad S. C. Vellejan., Velasc. de Privileg. misérabil. personar. quest. 16. n. 48., Conciol. ad Statut. Engub. lib. 2. rubr. 45. n. 25., Andreol. Controv. 276., latè Gratian. For. tom. 5. cap. 952., ubi ampliat, etiam si nondum maritus sit carceratus, sed adsit carcerationis timor; Gom. lib. 2. Var. cap. 13. n. 19., Card. de Luc. tit. de Alienat. disc. 31. sub n. 16., & disc. 64. per tot.

Sed totius erit recurrere ad Regem, ut dispenset in hoc casu, ut practicatum fuit in alio, qui transcribitur à Senatore Oliveira in sequenti Nota ad hanc Ord. §. 9., ibi: *Diffenson El-Rey nestá Ordenação para D. Joanna Maria de Meirelles, e D. Brites de Lima serem fiadoras, e obrigarem seus bens por seu pay, e fogro Belchior de Meirelles, que estava preso por grande divida; de que se passou Alvará em 30. de Abril de 1689., e está registado no Livro dos Ofícios da Chancelaria fol. 32.vers. 5; porém seu o concurso de todas estas circunstancias não deve ser facil esta concessão. Depois vê concedido, e votei que se concedesse a huma mulher para obrigar seus bens para sua filha ser tutora de seus filhos, netos da que se obrigava.*

(a) Secunda limitatio est, quando mulier fidejubet in contractu, quo quis obligatur ad solvendam dotem pro matrimonio celebrando; quia tunc efficaciter obligatur, quin ei prodesse possit beneficium S.C. Vellejani, ex Text. in L. fin. Cod. Ad S.C. Vellejan., ut declarat haec Ordinatio, & tenent Hering. de Fidejusor. cap. 7. n. 456. & seqq., & signanter n. 459., Petr. Barbos. in L. 1. p. 1. n. 17. ff. de Solut. matrim., Merlin. Controv. For. lib. 1. cap. 56. n. 4. 8. & 9., Gom. in L. 50. Taur. n. 26., August. Barbos. in L. fin. n. 1. & 2. Cod. Ad S.C. Vellejan., Manz. in tract. de Fidejusor. cap. 3. regul. 1. n. 21., Card. de Luca tit. de Dot. disc. 19. à n. 19., Boff. de Dot. cap. 9. à n. 93., Guerreir. de Division. lib. 7. cap. 1. n. 29.

Si tamen mulier obligetur simul cum marito, non pro dotanda communi filia, sed pro dotanda alia muliere extranea, vel filia mariti, poterit tunc juvari beneficio Vellejani; quia in hoc casu non agitur de simplici Vellejano, sed de nullitate obligationis, ex eo quia mulier fidejussit pro marito; & dispensatio facta in uno casu non trahitur ad alium, præcipue cum in isto casu non adsit eadem ratio, propter suspicionem, quod mulier seducatur à marito, quæ non militat, quando fidejubet pro alio, ut inquit Surd. dec. 164. n. 13., & ibi Hodie. n. 5., Merlin. Controv. For. lib. 1. cap. 56. n. 11. & seqq., Staib. Resolut. For. lib. 1. resol. 42. n. 17., Herring. de Fidejusor. cap. 7. n. 453., Egid. in L. Ex hoc jure. p. 2. cap. 7. n. 5., Gratian. For. cap. 647. n. 10. II. 12., & 14., Boff. de Dot. p. 1. cap. 9. §. 5. n. 104.

Quid si jam constante matrimonio, quis obligetur solvere dotem marito, & mulier aliqua tanquam fidejusor se obliget, an saltem in hoc casu possit juvari beneficio Vellejani? negativè resolvit Hering. de Fidejusor. cap. 7. n. 457. & 458. dicens, mulierem etiam post matrimonium contractum, efficaciter obligari pro dote promissa, & non posse juvari beneficio Vellejani: sed contrarium sustinet Faber in lib. 4. Codic. tit. 21. defit. 14., de quo vide Boff. de Dot. p. 1. cap. 9. n. 97. 98. & 99.

(b) Tertia limitatio est, quando mulier vestibus virilibus induita decipit creditorem; quia tunc non juvatur beneficio S. C. Vellejani, ut disponitur in hac Ordinazione; & patet ex Text. in L. 2. & L. Fæminis. 18. Cod. Ad S. C. Vellejan., Manz. de Fidejusor. cap. 3. n. 16., Mo-

lin. de Just. & Jur. tract. 2. diff. 540. n. 18., Hering. de Fidejusor. cap. 7. n. 423., August. Barbos. in L. 1. n. 7. Cod. Ad S. C. Vellejan., Sabel. in Sum. §. Mulier. n. 21. versic. Item indvens., Egid. in L. Ex hoc jure. p. 2. cap. 7. sub n. 3. versic. Quare ff. de Just. & Jur., Arouc. in L. 1. n. 23. ff. de Just. & Jur. Quia deceptis, & non decipientibus jura opitulantur; & infirmitas foeminarum, non etiam callidas, auxilium à jure sumit, ut dicunt supracitati DD., & tenet Brunem. ad Pandect. in L. Fæminis. 18. Cod. Ad S.C. Vellejan.; ideo, si mulier fuerit callide versata, & decipiendi animo pro aliquo intercesserit, carebit exceptione, & beneficio Vellejani; ex L. Si decipiendi. 30. ff. Ad S. C. Vellejan., Manz. de Patrocin. debitor. decad. 2. q. 6. n. 139., Merlin. de Pignor. lib. 2. tit. 1. q. 18. n. 31., Gait. de Credit. cap. 4. quest. 7. n. 957.

(c) Quarta limitatio est, quando mulier sibi ipsi contrahit, utpote emendo, conducendo, mutuum accipiendo, & similia, quia in ipsis casibus non potitur beneficio S. C. Vellejani; alioquin enim nemo cum foemini contraheret; & licet hoc faciat in utilitatem alterius, ignorante creditore, semper efficaciter remanet obligata; quia S. C. Vellejanus solum succurrere intendit mulieri contrahenti, & non donanti; quod probatur ex hac Ordinatione, & ex Text. in L. Aliquando. 13., & in L. Si mulier. 16. ff. Ad S.C. Vellejan., Manz. de Fidejusor. cap. 3. regul. 1. n. 13. & 14., Hering. de Fidejusor. cap. 7. n. 412. cum seqq., Molin. de Just. & Jur. tract. 2. diff. 540. n. 19., Rebel. de Oblig. just. p. 2. lib. 16. q. unic. n. 12. versic. ult., Cyriac. Controv. 129. n. 36. Exemplum ponit haec Ordinatio in muliere mente hæreditatem defuncti, qui obligatus erat solvere aliqua debita; quia si mulier se obligaverit solvere creditoribus ipsius defuncti, non poterit juvari beneficio Vellejani, ut etiam extat dispositum in L. Aliquando. 13. ff. Ad S.C. Vellejan., Hering. de Fidejusor. cap. 7. n. 418.

(d) Quinta limitatio est, quando mulier jure hæreditario succedit illi, pro quo antea expromiserat; quia tunc conveniri potest, quin ei proficiat beneficium S.C. Vellejani, ut declarat haec Ordinatio, & disponitur in Text. in L. Quamvis. 8. §. Plane si mibi. ff. Ad S.C. Vellejan., Hering. de Fidejusor. cap. 7. n. 443., Molin. de Just. & Jur. diff. 540. n. 19., Manz. de Fidejusor. cap. 3. n. 24., Cujac. lib. 15. Observ. cap. 11. per tot., quos vide, & ibi invenies quomodo actione directa, veluti, seu potius restitutoria, vel rescisoria debeat mulier ad solutionem compelli.

(e) Sexta limitatio est, si mulieri fidejubenti solvatur quantitas, pro qua fidejubendo se obligaverat; nam tunc non juvatur beneficio Vellejani; quia hoc S. C. succurrit mulieri ad evitandum periculum rei familiaris, nullum autem periculum intervenit, quando mulieri traditur pecunia, pro qua fidejussit, ut disponitur in hac Ordinatione, & patet ex Text. in L. Si mulier. 16. ff. Ad S. C. Vellejan., Manz. de Fidejusor. cap. 3. n. 27., Herring. de Fidejusor. cap. 7. ex n. 440., Molin. de Just. & Jur. diff. 540. n. 19., Voet. ad Pandect. lib. 16. tit. 1. sub n. 11., Sabel. in Sum. §. Senatusconsultum. sub n. 4. Quid autem si mulieri non solvatur quantitas, sed pignora tradantur, an saltem in hoc casu possit juvari beneficio Vellejani? affirmativè resolvit Hering. de Fidejusor. cap. 7. n. 442.; ex eo quia per pecuniam numeratam melius, & pinguius provisum est mulieri, quam per pignora, quæ fortassis creditor non velit suscipere in solutum.

(a) Omnes

Mulher, que for fiadora nos casos, em que não pôde gozar do Velleano; se for menor, goza do beneficio da restituição, *liv. 4. tit. 61. §. 7. (a)*

Mulher, que for fiadora nos casos, em que não pôde gozar do Velleano, pôde gozar do beneficio concedido aos fiadores de não ser demandada; nem executada em seus bens, em quanto não for convencido, e executado o principal devedor, *ibid. §. 8. (b)*

Mulher, que for fiadora, e renunciar o beneficio do Velleano não valerá a tal renúncia; e sem embargo dessa poderá gozar do dito beneficio, *ibid. §. 9. (c)*

Mulher, quando for encarregada da tutoria de seu filho, ou neto, poderá renunciar o Velleano, *ibid. §. 9. in fin. (d)*

Mulher, que for fiadora de outra pessoa, aindaque passados dous annos se obrigue outra vez ou muitas, sempre se poderá valer do Velleano, *ibid. §. 10. (e)*

Mulher,

(a) Omnes supra relatæ limitationes procedunt, & habent locum, quando mulier, quæ pro alio expromisit, seu fidejussit, est major 25. annorum; nam si fuerit minor juvabitur exceptione restitutionis in integrum in casibus, in quibus illi non proficeret beneficium S. C. Vellejani; quia in expromissione facta à muliere minore 25. annor. semper præsumitur lœsio, ut probatur ex hac Ordinatione, & tenet Gom. lib. 2. Var. cap. 13. n. 19., Molin. de Just. & Jur. tract. 2. disp. 540. n. 25., & vide Hering. de Fidejusor. cap. 7. n. 82., Odd. de Restitut. in integr. p. 2. q. 54. artic. 2. ex n. 3. Qui tamen limitant, quando minor fidejussit pro patre captivo liberando, seu excarcerando; quia in hoc casu validè contrahit, & fidejubet, ut late prosequitur idem Odd. d. q. 54. artic. 4. per tot., Altimar de Nullit. sent. rubr. 11. q. 5. num. 7. versic. Limitatur. Et vide quæ supra notavimus in verb. *Mulier, que for fiadora de dinheiro, que alguma pessoa se obrigasse a pagar para remir algum capriço, não goza do Velleano.*

(b) Cum mulier in casibus, quibus non potitur beneficio S. C. Vellejani, remanet obligata eodem modo, quo cæteri fidejussores, non debet esse deterioris conditionis, quam illi; & cum ipsis fidejussoribus competit beneficium excussionis, eodem modo competit mulieri pro alio fidejubenti, ut disponitur in hac Ordinatione, & tenet Cald. de Empt. & Vendit. cap. 33. num. 8. Et de hoc beneficio excussionis, seu privilegio fidejussoribus concessio, ut prius exequiatur debitor principalis, vide notata in verb. *Devedor principal deve primeiro ser convencido, &c.; & verb. Fiodor não deve ser demandado até que o principal devedor não seja executado.*

(c) Controversum est inter Doctores, an beneficium S. C. Vellejani mulieribus concessum, possit ab illis renuntiari, & plures tenent, quod sic; itaut mulier renuntians huic beneficio non possit ab eo juvari, per Text. in L. Si mulier. 16. ff. Ad S. C. Vellejan., ex ea ratione, quia hoc Senatusconsultum in favorem mulieris est introductum; quilibet autem favori pro se introducto potest renuntiare; & ita tenent Berlich. p. 2. concl. 13. n. 14., Gom. lib. 2. Var. cap. 13. n. 17., Hering. de Fidejusor. cap. 7. num. 469., Voet. ad Pandect. lib. 16. tit. 1. num. 9., Manz. de Fidejusor. cap. 3. n. 44., Egid. in L. Ex hoc jure. p. 2. cap. 7. num. 6., Molin. de Just. & Jur. tract. 2. disp. 540. num. 8.

Sed contraria sententiam, scilicet quod mulier non possit valide renuntiare huic beneficio, tenent quamplurimi, variis rationibus enixi; & prima est, quia hoc beneficium S. C. Vellejani est propter fragilitatem naturæ, imbecilitatemque sexus mulieris inductum, & tali beneficio nemo potest renuntiare. Secunda, quia eadem fragilitate, qua mulier decipitur fidejubendo, decipitur etiam renuntiando. Tertia, quia beneficium hujus S.C. Vellejani ob bonum publicum est inductum, non verò principaliter in favorem mulierum, & per pacta privatorum non potest juri publico renuntiari; ita tenent plures, quos referunt Hering. de Fidejusor. cap. 7. n. 466., Bajard. alleg. Fiscal. 44. n. 16. & 17., Harppr. ad princip. Instit. de Fidejusor. num. 46., Manz. de Fidejusor. cap. 3. n. 46. Et hanc opinionem sequuta fuit nostra Ordinatio, & eam sustinent Berlich. lib. 2. conclus. 19. ex

n. 16., August. Barbos. ad Text. in L. Jubemus. 21. num. 17. Cod. Ad S. C. Vellejan., Egid. in L. Ex hoc jure. p. 2. cap. 7. num. 9. ff. de Just. & Jur., Gom. lib. 2. Var. cap. 13. num. 17. versic. Sed his non obstantibus, Gallerat. de Renuntiat. tom. 2. Centur. 1. renuntiat. 62. num. 7. versic. Sed contra Gloß.

(d) Quamvis mulier regulariter non possit validè renuntiare beneficio S. C. Vellejani, attamen quando suscipit tutelam filiorum, vel nepotum, potest, imò debet illi beneficio renuntiare, ut disponitur in hac Ordinatione, cum qua concordat alia Ordinatio lib. 4. tit. 102. §. 3., Gom. in L. 14. Taur. num. 12., Guttierr. de Tutel. p. 1. cap. 8. à n. 24., August. Barbos. ad Text. in Auth. Matri & Avia, n. 11. Cod. Quand. mul. tutel. Offic. fung. pot., Manz. de Fidejusor. cap. 3. n. 47., Harppr. ad princ. Instit. de Fidejusor. n. 52., Gallerat. de Renuntiat. p. 2. Centur. 1. renuntiat. 62. à n. 10., Molin. de Just. & Jur. tract. 2. disp. 220. n. 17., & disp. 540. sub n. 7. versic. Tertio. & n. 9. Ratio hujus specialitatis est, quia omnia virilia officia adempta sunt foeminis, ex L. 2. §. 1. ff. Ad S. C. Vellejan., & cum inter virilia officia connumeretur tutela, L. fin. ff. de Tutel., ideo optima ratione foeminæ tutores dari non poterant, quia munus est masculorum, ex L. fin. ff. de Tutel.

Sed per jus novissimum in Amb. Matri & Avia, Cod. Quand. mul. offic. tutel. fungi potest, speciali ratione sancitum fuit posse mulierem virili officio tutelæ fungi; sed cum opus esset, ut pro pupillorum utilitate obligaretur, & hoc non posset validè fieri, nisi renuntiato beneficio Vellejani, ideo permisum fuit, quod in hoc casu possit, ac teneatur mulier renuntiare Vellejano, priusquam tutelam solemniter assumat, ut bene expendit Gallerat. de Renuntiatione, d. renuntiat. 62. n. 11., Voet. ad Pandect. lib. 16. tit. 1. n. 9.

Nota autem, quod si Mater, vel Avia tutelam asumpsit, Vellejano tamen non renuntiaverit, valebunt omnia quæ per illam gesta fuerint, Gom. in d. L. 14. Taur. sub n. 11. versic. Unum., Guttierr. de Tutel. p. 1. cap. 8. num. 38.

(e) De Jure communi depositum extat, quod si mulier se obligaverit pro alio, aut fidejusso alicuius extiterit, & postea elapsò integro biennio à prima obligatione, pignora dederit, aut eamdem obligationem iterum innovaverit, non possit privilegio gaudere Vellejani; ex Text. in L. Mulier. 22. Cod. Ad S. C. Vellejan., Molin. de Just. & Jur. disp. 540. num. 16., Hering. de Fidejusor. cap. 7. num. 448., Gallerat. de Renuntiat. p. 2. Centur. 1. renunt. 62. num. 16., Gom. in L. 61. Taur. n. 1., Manz. de Fidejusor. cap. 3. n. 17., Gratian. For. cap. 669. n. 19., Sabel. in Sum. §. Senatusconsultum sub n. 4.

Sed haec nostra Ordinatio à dispositione juris communis se devians, statuit, quod licet mulier transacto biennio, iterum, ac saepius expromissionem, seu fidejussionem innovet, poterit, hoc non obstante, privilegio Senatusconsulti Vellejani liberè juvari, & ita in nostro Regno observari tradunt Petr. Barbos. in L. 1. p. 5. sub n. 53. versic. Ultimo. ff. de Solut. matrim., Molin. de Just. & Jur. tract. 2. disp. 540. num. 16. in fin., Egid. in L. Ex hoc jure. p. 2. cap. 7. n. 11. ff. de Just. & Jur.

(a) Ex

Mullier, aindaque receba algum preço, ou qualquier outra coufa por fiar alguem, ou se obrigar por elle, se pôde chamar ao beneficio do Velleano, *liv. 4. tit. 61. §. 10. infin.* (a)

Mullier, que ficou prenhe, será mettida em posse dos bens, que lhe pertencem por razaõ da criança, que tem no ventre, *liv. 3. tit. 18. §. 7.* (b)

Mullier, que recusa dar outorga, e procuração ao marido, sem justa causa, para alguma demanda, o Juiz poderá ir com

o feito por diante, *liv. 3. tit. 63. §. 4.* Muller menor de treze annos, com quem se cometere incesto, que seja perdoada, *liv. 5. tit. 17. §. 4.*

Mullier viuva tem por privilegio escolher por Juiz ao Corregedor da Corte, *liv. 3. tit. 5. §. 3.* (c)

Mullier viuva goza do privilegio do foro nos feitos, que ficarem começados por morte de seu marido, ou fosse Auctor, ou Reo, *ibid. (d)*

Mullier

(a) Ex dispositione Juris communis mulier, quæ pecuniam acceperit pro fidejussione facienda, non juriatur beneficio S. C. Vellejani; quia tunc non ex levitate, sed pro præmio consequendo fidejussisse creditur; ut per Text. in L. Antiquæ. 23. Cod. Ad S. C. Vellejan., tenent Manz. de Fidejussor. cap. 3. num. 18., Gratian. For. cap. 669. n. 20., Hering. de Fidejussor. cap. 7. n. 433., Molin. de Just. & Jur. diff. 540. n. 17., Voet. ad Pandect. lib. 16. tit. 1. n. 11., Sabel. in Sum. §. Senatusconsultum. sub n. 4. Et hoc ius commune amplexa fuit Ordinatio antiqua hujus Regni in lib. 4. tit. 12. §. 3., & secundum eam ita obser-vatum tradunt Valasc. conf. 18. n. 2., Gam. dec. 121.

Sed in nova compilatione Ordinationum hujus Regni, rejecta juris communis dispositione, aliter præsum fuit, scilicet, quod mulier potiatur beneficio Vellejani, etiamsi aliquod pretium, seu præmium recipiat pro fidejussione facienda; de quo vide Ægid. in L. Ex hoc iure. p. 2. cap. 7. n. 12. ff. de Just. & Jur., Britt. ad Rubr. de Locat. p. 1. §. 4. n. 70.

(b) Mulier prægnans mittitur in possessionem bonorum, quorum posthumus legitimus successor est; ex Text. in L. 1. ff. de Ventr. in posse. mittend., Valenzuel. conf. 96. n. 2., Carranz. de Part. cap. 2. §. 2. n. 22., Altimar de Nullit. sent. rubr. II. q. 37. n. 15. & 16., & tom. 8. rubr. 2. q. 1. sub n. 46. vers. Venter immittitur in possessionem, Voet. ad Pandect. lib. 37. tit. 9. n. 1. Et quamvis bona sint majoratus habentis exclusionem fœminarum, semper mittendus est venter in possessionem, in dubio, an venter sit masculus, aut fœmina; Mier. de Majorat. p. 3. q. 2. n. 1. & p. 1. 2., Castilh. lib. 3. Controv. cap. 19. n. 207., Altimar de Nullit. d. q. 37. n. 30., ubi tamen dicit præstandam esse cautionem de restituendo bona cum fructibus, si non pariat, vel non pariat filium masculum.

Sed adverte, quod antequam mulier in possessionem mittatur, debet plenè constare illam esse prægnantem; Valenzuel. conf. 96. num. 6.; sed Carranz. de Part. cap. 2. §. 2. n. 22. & 25. dicit cognoscendum esse summarie de prægnantia mulieris, & ibi bene comprobatur, & cohæret dispositioni hujus nostræ Legis. Et hæc cognitio, an mulier sit gravida, nec ne, pertinet ad Medicos, & Obstetrics, ut ait Valenzuel. d. conf. 96. n. 5., Arouc. in L. 9. n. 28. in fin. ff. de Stat. homin., Altimar de Nullitat. contract. tom. 8. rubr. 2. q. 1. sub n. 46. pag. 22. ver. sic. Sed non creditur. Et postquam mulier extiterit in possessione, non debet alteri possessionem dimittere, quia incidit in pœnam Tit. Si ventr. nomin. mulier in posse. mirtat., &c., ut tenet Altimar d. q. 37. num. 23. Nec potest possessionem posthumo inverttere prætextu dotis suæ; Ansaldo. conf. 117. n. 89.

Et nota, quod ex hac possessione per matrem capta nomine ventris, debetur postea manutentio ventri nato; Posth. de Mannt. observ. 55. n. 130., & mater debet tueri interdicto retinenda, etiamsi per calumniam in possessionem nomine ventris missa sit; Menoch. de Retinend. posse. remed. 1. n. 51., & vide supr. verb. Ferias naõ ha para a mulher que ficou prenhe pedir que a mettaõ de posse.

(c) Mulier vidua, cum sit persona miserabilis gaudet privilegio electionis fori, & potest trahere adversarios ad Curiam extra corum domicilium, dummodo honesta sit, honestamque vitam agat, ut declarat hæc

Ordinatio, & de Jure communis extat dispositum in L. unic. Cod. Quando Imper. inter pupill. & vid., Castilh. lib. 3. Controv. cap. 25. ex n. 3., Ansaldo. de Jurisd. p. 4. tit. 10. cap. 1. n. 91. & 92., Carlev. de Judic. tit. 1. disp. 2. sect. 7. n. 525., Oliv. de For. Eccles. p. 3. q. 40. n. 1., August. Barbos. in d. L. unic. n. 2., Thom. Vaz alleg. 65. à n. 1. & 7., Peg. tom. 13. ad hanc Ordin. cap. 9. ex n. 85.

Quod amplia, etiamsi vidua fuerit dives; quia non solum dicitur miserabilis propter paupertatem, sed propter injuriam fortunæ, per amissionem mariti; Staib. Resol. For. tom. 2. resol. 55. n. 58. & 59., Castilh. lib. 3. Controv. cap. 25. n. 25., Gratian. For. cap. 182. n. 3., Oliv. de For. Eccles. d. q. 40. n. 4., Cabed p. 1. dec. 54. n. 13., Petr. Barbos. in L. 1. p. 1. sub n. 50. ff. de Solut. matrim., Sabel. in Sum. §. Persona. n. 13., Carlev. de Judic. diff. 2. n. 541., Peg. Fer. cap. 11. n. 78. Iterum amplia, quanvis vidua privilegio renuntiet; quia cum sit concessum miserationis intuitu, non potest ab illa renuntiari; Thom. Vaz alleg. 65. n. 48., Scacc. de Appellat. q. 7. n. 115., Gallerat. de Renuntiat. Centur. 1. renunt. 14. num. 2., Barbos. in L. Quia tale. num. 20. ver. sic. Amplia. 3., & in L. Alia. §. Eleganter. n. 50. ff. de Solut. matrim., Ægid. de Privileg. honestat. artic. 4. n. 12., Valasc. de Privileg. pauper. q. 1. n. 10., Cancer. lib. 2. Var. cap. 2. n. 30., Castilh. lib. 3. Controv. cap. 25. n. 23., Peg. tom. 13. ad Ord. in Commentar. ad hunc §. cap. 29. n. 122., & tom. 2. For. cap. 11. ex n. 73.

(d) Inter Doctores solet excitari quæstio: An vidua possit frui, utique privilegio fori, si tamquam hæres successerit in lite jam cœpta? negativè quæstionem resolvunt; primò, ex regula, quod ubi cœptum est Judicium, ibi finiri debet. Secundò, quia conditio defuncti non mutatur ex persona hæredis. Tertiò, quia instantia litis transit in eo statu, & cum omnibus suis qualitatibus in hæredem. Quartò, quia privilegium fori viduae concessum, est contra regulas juris communis; & ideo non debet extendi ad casum, de quo non loquitur; ut tenet Castilh. lib. 3. Controv. cap. 25. ex n. 45. u/q. ad 49., Valasc. conf. 136. à n. 1. usq. ad n. 10., Gratian. For. cap. 182. n. 27., Cancer. lib. 2. Var. cap. 2. n. 27. ver. sic. Quod ego intelligo., Carlev. de Judic. lib. 1. diff. 2. n. 625. & 636., August. Barbos. in L. unic. Cod. Quand. Imperat. int. pupill. & Vid. num. 13., Scacc. de Appellat. lib. 3. cap. 2. quæst. 7. num. 133.

Sed de Jure nostri Regni aliud dispositum extat in hac Ordinatione, ubi conceditur viduae privilegium fori, quando successerit in lite jam antea cum ejus marito cœpta, vel cum alio quocunque, cuius ipsa vidua hæres fuerit, ut agnoscit Castilh. lib. 3. Controv. d. cap. 25. n. 50., & tenet judicatum Valasc. conf. 136. n. 11., Petr. Barbos. in L. Heres absens. in princ. ff. de Judic. n. 163., Oliv. de For. Eccles. p. 3. q. 24. n. 25. & 26., & q. 40. n. 8., Thom. Vaz alleg. 65. n. 23., August. Barbos. in L. unic. Cod. Quand. Imperat. int. pupill. & vid. n. 11., Gabr. Per. de Man. Reg. p. 2. cap. 30. n. 3. ver. sic. Quæ omnia. & n. 7. Quod procedit etiamsi ipsa vidua tempore, quo vivebat maritus, fecerit simul cum eo aliquod contractum, in quo renuntiet privilegio fori, ut sèpissim tradit judicatum Cabed. p. 1. dec. 173., Gabr. Per. de Man. Reg. p. 2. cap. 30. num. 8. ver. sic. Mulier verò., Barbos. ad hanc Ordin. num. 27., Peg. tom. 13. ad Ord. in Commentar. ad hunc §. cap. 35. n. 134. & 141.

Mulher viuva , se tiver contenda com outra pessoa de semelhante qualidade , seguirá o Autor o foro do Reo , *liv. 3. tit. 5. §. 3.* (a)

Mulher viuva não tem privilegio de escolher Juiz nos casos , que pertencem á Fazenda , e direitos Reaes , *ibid. §. 5.* (b)

Mulher honesta , e que honestamente viver ,

aindaque nunca fosse casada , goza do privilegio das viuvas , *ibid. (c)*

Mulher , e marido succedem hum ao outro , naõ tendo parentes até o decimo grão , *liv. 4. tit. 94.* (d)

Mulher deve ser requerida para a execução dos bens de raiz , que se faz por dívida d'El-Rey , *liv. 2. tit. 53. §. 1.*

Mulher

(a) Fundatur hæc Ordinatio in regula juris communis , quod privilegiatus non gaudet suo privilegio contra æqualiter privilegiatum ; & ideo decernit , quod si vidua fuerit Actor , non poterit extra suum domicilium trahere personam , quæ fuerit pariter privilegiata ; de quo vide Castilh. *lib. 3. Controv. cap. 25. n. 27.* , Salgad. in *Labyrint. credit. p. 1. cap. 7. n. 46.* , Thom. Vaz *alleg. 65. n. 38.* , Oliv. de For. Eccles. *p. 3. q. 40. num. 20.* , Carlev. de *Judic. tit. 1. diff. 2. n. 632.* , Ægid. de *Privileg. honestat. artic. 4. num. 11.* , Cancer. *lib. 2. Var. cap. 2. ex num. 22.* , August. Barbos. in *L. unic. Cod. Quand. Imperat. int. pupill. & vid. num. 29.*

Quod tamen intellige respectu viduæ , quæ fuerit Actor ; nam si fuerit Rea , poterit uti suo privilegio , ut declarat hæc Ord. , & tenet Cabed. *p. 1. dec. 54. num. 12.* , Oliv. de For. Eccles. *p. 3. d. cap. 40. num. 21.* Quid autem si vidua litiget cum aliquo ex Incolis Civitatis Bracharensis , qui habent privilegium , ut trahi non possint extra forum dictæ Civitatis ? vide sequentem Notam Senatoris Joann. Alvar. da Costa : *Aindaque por Alvará de 25. de Janeiro de 1568. se confirme o privilegio, de que nenhum morador de Braga possa ser citado para fora daquelle distrito, nem para a Corte, isto se não deve entender a respeito das pessoas miseraveis; porque he privilegio encorporado em direito, e he necessaria especial derrogacão, como julgo o Senado na causa de D. Maria Pitta Monteira, contra Joseph Monteiro de Sousa; e está o feito nos Aggravos, no Officio de Francisco de Oliveira Leitaõ, anno 1735.*

(b) Mulier vidua non gaudet privilegio fori , quando litigat super Juribus Regalibus; nam Fiscus, seu Regia Corona habet proprios Judices , qui de ejus causis cognoscere debent ; Carleval de *Judic. tit. 1. diff. 2. n. 649.* , Cancer. *p. 2. Var. cap. 2. n. 26. in fin.* , August. Barbos. in *L. unic. n. 25. Cod. Quando Imperat. inter vid. & pupil.* , Thom. Vaz *alleg. 65. n. 32.* , Peg. For. *cap. 11. n. 84.* , & *tom. 13. ad Ord. in Commentar. ad hunc §. cap. 24. n. 113.* , Guerreir. de *Privileg. Familiar. cap. 18. n. 71.* Unde si vidua conveniat pro gabellis , non habet electionem fori , Girond. de *Gabel. p. 4. §. 2. n. 29. & seqq.* , Gutierr. de *Gabel. q. 160. n. 3.* , Balmased. de *Collect. q. 99. n. 18.* Quod tamen intellige, quando vidua convenitur super juribus Regalibus , non autem quando ipsa vult convenire adversarios super iisdemmet juribus , quia tunc poterit eligere suos Judices ; August. Barbos. in *d. L. unic. n. 25. Cod. Quando Imperat.* , &c. , Thom. Vaz *alleg. 65. n. 33.*

(c) Quamvis inter Doctores controversum sit de Jure communii , an fœmina virgo , quæ vitam agit cœlēbem , iisdem fruatur privilegiis , quibus fruuntur viduæ , & partem negativam sequantur plures , quos recensent , ac amplectuntur Covarr. *Practic. q. 7. n. 21.* , Castilh. *lib. 3. Controv. cap. 25. num. 16. versic. Ceterum.* ; attamen de Jure nostri Regni sublata est hæc controverbia ; nam in hac Ordinatione disponitur , quod eodem jure viduæ concessio fruatur etiam mulier honesta ; quam etiam opinionem amplexi fuere Carleval de *Judic. tit. 1. diff. 2. n. 535.* , Cancer. *lib. 2. Var. cap. 2. n. 10.* , & de Jure nostro tenent August. Barbos. in *L. unic. n. 5. Cod. Quando Imperat. inter pupil. & vid.* , Cabed. *p. 1. dec. 180.* , Thom. Vaz *alleg. 65. n. 20.* , Mend. à Castr. *p. 2. lib. 1. cap. 3. n. 7.* , Oliv. de For. Eccles. *p. 3. q. 40. n. 5.* , Ægid. de *Privileg. honest. artic. 4. n. 5.* , Peg. *tom. 13. ad Ord. in Commentar. ad hunc §. n. 20.*

Hoc etiam procedit respectu mulieris habentis virum inutilem , videlicet , exulem , bannitum , vel captivum , aut ad triremes damnatum ; quia reputatur tam-

quam vidua , ad hoc ut possit frui privilegio fori ; Carlev. de *Judic. tit. 1. diff. 2. n. 540.* , Scacc. de *Appellat. q. 7. n. 16.* , Oliv. de For. Eccles. *p. 3. q. 40. n. 7.* , Cancer. *p. 2. Var. cap. 2. n. 9.* , Mend. à Castr. *p. 2. lib. 1. cap. 3. sub n. 7.* , Peg. *tom. 13. ad Ord. in Commentar. ad hunc §. n. 20.* , & licet Thom. Vaz *alleg. 65. n. 21.* contrarium referat judicatum ; attamen eum refutat Oliv. de For. Eccles. *d. q. 4. n. 7. versic. Ceterum.* intelligens arestum Senatus in casu , quo non verificabatur inutilitas mariti propter exilium , bannimentum , captivitatem , & aliquid simile.

Limita tamen dispositionem hujus Legis in muliere jurisdictionem habente , quæ non gaudet hoc privilegio , ut declarat hæc eadem Ordinatio in fine hujus §. Covarr. *Practic. cap. 7. num. 8. versic. Octavo.* , Thom. d. *alleg. 65. n. 34.* , August. Barbos. in *d. L. unic. Cod. Quand. Imperat.* , &c. *n. 26.* , Peg. For. *cap. 11. n. 85.* Sed an hoc procedat in Monialibus Jurisdictionem habentibus ? vide Gabr. Per. *dec. 22. n. 3.* , Thom. Vaz *alleg. 66. n. 2.* & per tot. , Peg. For. *d. cap. 11. sub n. 110.*

(d) Quamvis de Jure civili maritus , & uxor sibi invicem regulariter succedere non possint , quia inter illos nulla est sanguinis conjunctio ; attamen de Jure Prætorio , si non habeant liberos , nec consanguineos usque ad decimum gradum , devolvitur hæreditas ad conjugem superfitem , ex *L. 1. Cod. Unde vir. & uxor.* ; & ita dispository extat in hac Ordinatione ; & tenent plures Doctores , quos supra retulimus in verb. *Marido, e Mulher succedem hum ao outro, naõ tendo parentes até o decimo grão.* Quam dispositionem amplia , ut procedat non solum in marito , & uxore , sed etiam in sponso , & sponsa de præsenti ; Gom. in *L. 80. Taur. n. 21.* , Manz. *tom. 4. in Epitom. de Success. ab intest. dissertat. 8. n. 14.* , Portug. de *Donat. Reg. p. 3. cap. 19. n. 57.* Sed hanc ampliationem de Jure nostro sustineri non posse dicit Guerreir. *tract. 2. de Division. lib. 4. cap. 13. n. 7.*

Limita tamen 1. hanc conclusionem , si matrimonium fuerit injustum , & illegitimum , utpote in gradu prohibito scienter contractum ; Manz. *d. dissertat. 8. n. 112.* , Guerreir. de *Division. d. cap. 13. n. 37.* ; vel si fuerit putativum , Portug. de *Donat. d. cap. 19. n. 58.* , Guerreir. *d. cap. 13. n. 39.*

Limita 2. si conjux superstes non permanerit in matrimonio usque ad mortem , sed inter eos fuerit matrimonium separatum ; quia tunc sibi invicem non succedunt , Gom. in *d. L. 8. Taur. n. 23.* , Manz. in *Epitom. Success. d. dissert. 8. num. 116.* , Molin. de *Just. & Jur. tom. 1. diff. 164. n. 18.* , Fragos. de *Regim. Reip. p. 1. diff. 5. §. 2. sub n. 15. versic.* Sed quid dicendum ; & ita ex hac Ordinatione probat Portug. de *Donat. p. 3. d. cap. 19.* , Guerreir. de *Division. lib. 4. d. cap. 13. n. 4.* : quod tamen intellige respectu illius , qui divortio causam præbuit , ut declarant supradicti Doctores .

Limita 3. si conjux superstes occidit alium conjugem , vel ei non providit de alimentis necessariis ad conservationem vitæ ; vel si ægrotum conjugem deseruit , & Medicum non adhibuit ; ut latè expendit Manz. in *Epitom. success. ab intest. d. dissertat. 8. à n. 121. usque ad n. 129.* , Guerreir. de *Divis. d. cap. 13. n. 51. 52. & 53.*

Limita 4. , si defunctus reliquerit majoratum , quia in illo non succedit conjux superstes , cum non sit de familia Institutoris , sed ipsa familia deficiente , devolvitur ad Coronam ; Gam. *dec. 133.* , Portug. de *Donat. p. 3. d. cap. 19. num. 58.* , Guerreir. de *Divis. d. cap. 13. num. 59.*

(a) Vide

Mulher deve ser requerida para a execução,
e arrematação dos bens de raiz, *liv. 3.*
tit. 86. §. 27. (a)

Mulher deve ser citada para o seguimento da
appellação sobre bens de raiz, posto que
já fosse citada para a primeira instância,
liv. 3. tit. 70. §. 4.

Mulher, e filhos do morto, se quizerem ac-
cuar ao culpado a annotação de bens,
lhe seraõ entregues, se passado o anno,
elle se naõ apresentar, *liv. 5. tit. 128.*
§. 2. (b)

Mulher até dous annos pôde accusar a anno-
tação de bens, *ibid.*

Mulher, que naõ chega a vinte e cinco an-
nos, naõ pôde pedir supplemento de ida-
de aos Desembargadores do Paço, nem
se lhe concede, *liv. 1. no Regim. do Paço,*
§. 13. (c)

Mulher de homiziado, cuja propriedade se
pede de sesmaria, pôde ser requerida em

nome do marido, *liv. 4. tit. 43. §. 7.*

Mulher, que com pão, ou pedra fere na
Côrte, naõ paga pena pecuniaria, *liv. 5.*
tit. 36. §. 1.

Mulher, que comete peccado de sodomia
com outra, he castigada, e tem a mesma
pena, que o homem, *liv. 5. tit. 13.*
§. 1. (d)

Mulher fidalga, ou de Desembargador, ou
Cavalleiro, naõ pôde ser penhorada em
vestidos de seu corpo, nem na sua cama,
posto que outros bens naõ tenha, *liv. 3.*
tit. 86. §. 23.

Mulher pôde allegar absencia do accusado
em feito crime, *liv. 3. tit. 7. §. 3.*

Mulher pôde accusar por procurador, *liv. 5.*
tit. 124. §. 16. (e)

Mulher pôde vender alfeloas, e obréas pelas
rúas, e praças, *liv. 5. tit. 101.*

Mulher naõ pôde ser presa por dividas civeis,
liv. 4. tit. 76. §. 6. (f)

Mulher

(a) Vide Mend. in *Prax. p.2.lib.3.cap.21.n.45.*, Gabr.
Per. dec. 76., Moraes de Execut. lib. 6. cap. 12. sub n. 20. ver-
fic. Solo verò casu, & vide sequentem Notam Senatoris
Joan. Alvar. da Costa: *No anno de 1701. na Causa dos Pa-
des Trinos com D. Leonor Maria de Ataíde, se julgou que ba-
stava fôrça a citação feita, ainda depois da arrematação, para
allegar o que quizesse; porque a Ley naõ tem clausula irritante:*
Escrivão Joseph de Mattos Giraõ no Officio de Manoel Soares
Ribeiro.

(b) Ex hac Ordinatione probatur, quod mulier ha-
bet jus accusandi mortem mariti; quod etiam de Jure
communi tenent omnes DD.; ex eo quia mulier una,
& eadem caro cum viro reputatur, & inter hæredes
sanguinis meritò numerari potest; Gom. lib. 3. Var. cap. 1.
n. 32., & cap. 3. n. 65., Farinac. in *Prax. crimin. lib. 1. q. 13.*
n. 14., Merlin. lib. 1. *Controvers. cap. 16. n. 2.*, Castilh. lib. 2.
Controvers. cap. 40. n. 7. & 11., Molin. de *Just. & Jur. tract. 3.*
diff. 45. n. 2., Cancer. lib. 2. Var. cap. 11. n. 71., Portug. de
Donat. Reg. p. 2. cap. 18. n. 59.

Quod amplia, ut in hac accusatione occisoris præ-
feratur hæredibus, & consanguineis ejusdem mariti sui,
ut ait Farinac. in *Prax. crim. d. q. 13. n. 15.*, Gom. lib. 3.
Var. d. cap. 1. n. 32., & d. cap. 3. n. 61. in fin., Castilh. lib. 2.
Controv. d. cap. 40. n. 7., Molin. d. diff. 45. n. 3., Valeron
de *Transact. tit. 4. q. 7. num. 44.*, Portug. de Donat. d. cap. 18.
num. 61.

Sed hoc non procedit respectu filiorum; quia
isti in accusatione occisoris præferuntur matre; nam
licet uxor cum marito sit una, & eadem caro, hæc ra-
tio procedit etiam in filio, cum sit paterni corporis por-
tio, & eadem cum eo persona existimat, & hoc na-
turaliter per sanguinem, & non accidentaliter per ma-
trimonium, sicut in uxore; Bajard. ad *Clar. in Prax.*
§. fin. q. 14. n. 27., Gratian. For. cap. 518. à n. 1. & n. 28.,
Merlin. *Controv. For. cap. 16. ex n. 3.* & 11., Castilh. lib. 2.
Controv. cap. 40. ex n. 18., Portug. de Donat. d. cap. 18. n. 63.,
Valer. de *Transact. tit. 4. q. 7. n. 33.*: nam Lex, quæ ad-
mittit uxorem ad accusandum mortem mariti, est exor-
bitans; quia ex privilegio speciali hoc illi indulgetur,
& ideo non debet extendi, ut præferatur filii, Gratian.
For. cap. 518. n. 26., Castilh. d. cap. 40. n. 35.; cum duæ
specialitates circa idem concurrere non possint, ut
concludunt relati DD. Si tamen uxor post necem viri
transeat ad secunda vota, non habebit prelationem
in accusatione, nec hæredibus, nec consanguineis, Fa-

rinac. in *Prax. q. 13. n. 16.*, Cancer. lib. 2. Var. cap. 11. n. 72.,
Valeron. de *Transact. tit. 4. quest. 7. num. 45.*, Thom. Vaz
alleg. 64. n. 8.

(c) Vide supra verb. *Desembargadores do Paço naõ dão
suplemento de idade ás mulheres, que naõ chegão á idade de vin-
te e cinco annos.*

(d) Ad materiam hujus Ordinationis vide Gom. in
L. 80. Taur. n. 34., Farinac. in *Prax. crimin. q. 148. ex n. 35.*,
Ansald. de *Jurisdict. p. 4. tit. 5. cap. 1. n. 19.*, Cardos. in *Prax.
verb. Sodomia*, num. 4.

(e) Vide verb. *Accusar podem mulheres por Procurador,
dando fiança ás custas.*

(f) Mulier carcerari non potest pro debito Civili,
propter privilegium sexus, & ne detur occasio violan-
dæ castitatis; Gom. in *L. 62. Taur. n. 2.*, Farinac. in *Prax.
crimin. quest. 27. n. 42.*, Scacc. de *Judic. lib. 1. cap. 46. n. 15.*,
Carlev. de *Judic. tit. 3. diff. 1. n. 27.*, Egid. de *Privileg. ho-
nest. artic. 3.*, August. Barbos. in *L. 1. Cod. de Offic. divers.
Judic. n. 2.*, Cardos. in *Prax. verb. Carcer. n. 6.*

Quod amplia, etiamsi debitum sit publicum, &
Fiscale, quia adhuc pro eo non poterit in carcere
detrudi; Azeved. in *lib. 5. nov. Recopilat. tit. 3. L. 10. n. 1.*,
Molin. de *Just. & Jur. diff. 571. n. 6.*, Farinac. in *Prax. q. 27.*
n. 43., Guttierr. *Practic. lib. 2. q. 25. n. 3.*, Ansald. de *Juris-
dict. p. 4. tit. 7. cap. 2. n. 16.*, Manz. de *Patrocin. debit. de-
cad. 1. q. 7. n. 58.*, August. Barbos. in *d. L. 1. Cod. de Offic.
divers. Judic. n. 4.*

Amplia etiam, ut nec pro debito tutelæ carcerari
possit, si fuerit mater, vel avia; Farinac. d. q. 27. n. 62.
& 63., Cald. in *L. Si curatorem. verb. Sine curatore. n. 108.*
verfic. *Ceterum.*, Baeza de *Inop. debitor. cap. 15. n. 13.*, Gu-
tierr. *Practic. lib. 2. q. 26. à n. 2.*, & de *Tutel. p. 1. cap. 8. ex
n. 34.*, Salgad. in *Labyrint. credit. p. 1. cap. 41. n. 10.*, Mo-
lin. de *Just. & Jur. diff. 571. n. 8.*, Brunem. ad *Text. in L. 1.*
Cod. de Offic. divers. Judic. n. 9.; August. Barbos. ad *eam-
dem L. num. 6.*, licet contrarium teneant Gom. in *L. 62.*
Taur. n. 2. verfic. Item etiam limita., Scacc. de *Judic. lib. 1.*
cap. 46. sub n. 15., Manz. de *Patrocin. debit. decad. 1. q. 7. n. 69.*,
Cardos. in *Prax. verb. Carcer. n. 6.* præter alios, quos re-
fert August. Barbos. in *d. L. 1. n. 7.*

Amplia ulterius, etiamsi mulier renuntiaverit pri-
vilegio, ne in carcere detrudatur pro debito civili;
Ægidio de *Privileg. honest. artic. 3. n. 7.*, Petr. Barbos. in
L. Alia. §. Eleganter. n. 24. ff. de Solut. Matrimon., Manz. in
Patrocin. debitor. decad. 1. q. 7. n. 59.

Mulher solteira pública pôde ser presa por dívidas, *liv. 4. tit. 76. §. 6.* (a)

Mulher solteira não pôde ser presa por alugueres de vestidos, e joyas, que alugaõ em Lisboa, *ibid. §. ult.*

MUDO de nascença não pôde fazer testamento, *liv. 4. tit. 81. §. 5.* (b)

Mudo, que não he de nascença, mas se fez por algum caso ou doença, se souber escrever, e fizer testamento por sua mão, valerá o tal testamento, *liv. 4. tit. 81. §. 5.* (c)

Mudo que se fez por algum caso ou doen-

ça, se não souber escrever, e fizer testamento por mão de outrem, valerá, impetrando primeiro graça d'El-Rey, *ibid. (d)*

MUNIÇAO de pelouros pequenos, que não saõ da medida do cano da espingarda, não se podem trazer, nem tirar; e quem for achado com ella, tem pena de prisão, *liv. 5. tit. 80. §. 15.*

MURO da Cidade, se alguém se encosta a elle com sua casa, fica obrigado a derribá-la, se vier guerra, ou cerco, *liv. 1. tit. 68. §. 41.* (e)

MUSI-

Limita tamen 1. si debitum descendat ex delicto; quia tunc pro eo carcerari potest; Azeved. in lib. 5. nov. Recopilat. tit. 3. L. 10. n. 27., Carleval de Judic. tit. 1. diff. 2. n. 27., Farinac. in Prax. q. 27. n. 60., Velasc. de Privileg. panper. tom. 2. q. 11. n. 19.

Limita 2. si mulier dolose occultet bona in fraudem creditorum, & malitiosè nolit solvere; quia tunc justè carcerari poterit pro debito; Azeved. in L. 10. n. 47., Gutierr. de Juram. confirmat. p. 1. cap. 16. n. 35., Fermo. in cap. Si diligenti. 12. de For. compet. q. 10. n. 23., Fontanel. de Pact. nuptial. tom. 1. claus. 3. glo. 3. n. 24., Salgad. m. Labrynt. credit. part. 1. cap. 41. n. 42. Limita 3. si mulier fuerit suspecta de fuga, Farinac. in Prax. q. 27. n. 64. Et an possit recommendari in carcere pro debito civili? judicavit Senatus, quod non; ut notat hic Senator Joannes Alvares da Costa.

(a) Preter limitationes supra relatas, limitatur etiam supraposita conclusio in muliere inhonestâ, meretricio quæstu vivente, quæ pro debito civili carcerari potest, ut disponitur in hac Ordinatione, & tenet Gom. in L. 62. Taur. n. 2., Farinac. in Prax. crimin. q. 27. n. 55., Gratian. Forens. cap. 962. n. 16., Manz. de Pastrocin. debitor. decad. 1. q. 7. n. 58., Scacc. de Judic. lib. 1. cap. 46. sub n. 15., Molin. de Just. & Jur. diff. 571. n. 7., Azeved. in L. 10. tit. 3. lib. 5. Nov. Recopilat. n. 29., Ægid. de Privileg. honest. art. 3. n. 2. in fin., August. Barbos. in L. 10. 8. Cod. de Offic. diversor. Judic.

Quod tamen intellige, si mulier fuerit soluta, ut declarat hæc Ordinatio, ibi: *Mulieres solteirias: si enim fuerit uxorata, non poterit pro debito in carcere detrudi; Carleval de Judic. tit. 3. diff. 1. num. 27., Math. de Re crimin. controvers. 59. num. 23., Farinac. in Prax. d. q. 27. num. 56., Fragos. de Regin. Reip. p. 1. diff. 4. §. 16. num. 185.*

Sed hoc procedit, si uxor inhonestam vitam agat, ignorante marito; nam si maritus fuerit sciens, & particeps meretricii, tunc poterit pro debito carcerari, ut declarant Gom. in d. L. 62. Taur. num. 2. verfic. Quod iterum intellige., Farinac. in d. q. 27. num. 58., Gutierr. Prætic. lib. 2. q. 27. per tot., August. Barbos. in d. L. 1. Cod. de Offic. diversor. Judic. num. 8., Fragos. de Regin. Reip. d. §. 16. num. 186.

(b) Mutu à nativitate, qui aliás voluntatem suam, nec verbis, nec scriptis exprimere possunt, à faciendis testamentis arcentur, ex Text. in L. Discretis. Cod. Qui testam. facer. posse., Text. in §. Item surdus. Instit. Quib. non est permis. facer. testam., Molin. de Just. & Jur. diff. 136. n. 4., Michalor. de Cœc. Surd. & Mut. cap. 56. n. 1., Ægid. in L. 1. p. 1. §. 3. & n. 1. Cod. de Sacros. Eccles., Portug. de Donat. p. 3. cap. 15. n. 47., Pinheir. de Testamen. diff. 1. §. 3. n. 24., Michalor. de Cœc. Surd. & Mut. cap. 61. num. 1., Guerreir. tract. 2. de Division. lib. 3. cap. 5. n. 97.

(c) De Jure antiquo mutus, sive ex natura, sive ex accidenti non poterat facere testamentum; sed postea Justinianus hoc jus reformavit, statuens, quod si mutus esset à natura, nullo modo testari posset; si vero ex accidenti fieret mutus, sciretque scribere, valeret ejus testamentum, dummodo propria manu confectum esset, ut patet ex Text. in L. Discretis. Cod. Qui testam. facer. posse., quod etiam statuit hæc Ordinatio, & tenent Gom. in L. 3. Taur. n. 16., Ægid. in L. 1. p. 1. §. 3. num. 4. Cod. de Sacros. Eccles., Portug. de Donat. p. 3. cap. 15. n. 47., Michalor. de Cœc. Surd. & Mut. cap. 61. num. 1., Guerreir. tract. 2. de Division. lib. 3. cap. 5. n. 97.

(d) Mutus ex accidenti, si litteras nescit, potest alterius manu testamentum confiscare, impetrata Regis licentia; ex Text. in L. Discretis. Cod. Qui testam. facer. posse., Ægid. in L. 1. p. 1. §. 3. n. 8. ad fin. Cod. de Sacros. Eccles., Michalor. de Cœc. Surd. & Mut. cap. 61. n. 1. & 2. & per tot., Pinheir. de Testamen. diff. 1. sect. 2. §. 3. n. 22., Guerreir. tract. 2. de Division. lib. 3. cap. 5. n. 94. Sed mutus à natura non potest hanc licentiam impetrare, quia laborat defectu naturali, qui non potest à Principe suppleri, ut declarant Doctores supra relati, & omnino Michalor. de Cœc. Surd. & Mut. cap. 60. per tot., ubi in n. 1. refert judicatum, & plures citat in n. 9. & n. 36., Guerreir. d. cap. 5. n. 91.

(e) Vide verb. *Casa junto ao muro, ou sobre muro se pôde fazer, e se derriba, se houver guerra, ou cerco;* & ultra ibi citatos vide optimè Avil. ad Capita Prætorum. cap. 23. per tot.

(a) De

MUSICAS, que se naõ dem de noite ás portas de outrem, sob pena de dez cruzados, e de serem presos, e terem trinta dias de

cadêa, e perderem os instrumentos, e armas, *liv. 5. tit. 81. (a)*

MUTUO; vide verb. *Emprestimo.*

(a) De facientibus serenatas vide Sabel. §. *Injuria*, sub n. 18. Et nota, quod facientes matinatas, seu scandanatas ad domum alicujus honestae mulieris, injuria rum actione tenetur; Farinac. in *Prax. q. 105. num. 92.*, quod etiam procedit in viduis, idem Farinac. *num. 93.* Item procedit adversus illos, qui faciunt easdem scandanatas adversus secundò nubentes, ut ex pluribus tenet Cortiad. *tom. 4. dec. 267. n. 11.*, Gall. de *Fruct. disp. 36. art. 5. sub n. 39. versic. Contra. in fin.*

Nota etiam, quod per Legem Castellæ in *lib. 8. Recopilat. tit. 10. L. 5.* prohibitum extat, ut quis per vicos, & plateas, nocte, dieque verba obscena canere au-

deat. Et de jure non sunt licite, nec debent tolerari cantilenæ de nocte juxta puellarum domos, seu mulicæ explicandi amoris gratia, ut frequenter per juvenes, mente, vel amore captos, solet fieri; ut ait Lagun. de *Fruct. p. 1. cap. 34. §. unic. n. 20. 21. & 22.*, ubi per totum bene agit de musica, musicalibusque instrumentis. Ad verb. *E* terem trinta dias de cadêa; nota, quod etiamsi sit persona nobilis, quæ gaudeat homagii privilegio, non fruetur eo in hoc casu; quia ubi carceratio datur pro pœna; non prodest homagii privilegium; de quo vide Parex. de *Instrument. edit. tit. 8. refut. 2. ex num. 7.*

Letra N.

N A

NA'OS ou navios achados nos mares de Guiné, ou da Mina, e das outras Conquistas sem licença, saõ amétade daquelles que os tomarem, e a outra amétade para El-Rey, *liv. 5. tit. 107. §. 1.*

Náos, ou navios se naõ podem vender a

Estrangeiros, nem ir fazer-lhos fóra do Reyno, *liv. 5. tit. 114. (a)*

Nascimento do filho, que sobreveyo depois de feita a doação, faz revogar a mesma doação, *liv. 4. tit. 65. in princip. (b)*

Nascimento do filho, que sobreveyo depois do pay, ou māy fazerem testamento, faz annullar o mesmo testamento, *liv. 4. tit. 82. §. 5. (c)*

NATU-

Si verò bona sint penes donantem, quia numquam ea donatario tradidit, oritur præsumptio, quod beneficio legis revocatoriae gaudere voluit, & ideo manet donatio revocata; Molin. de *Just. & Jur. disp. 282. num. 8.*, Faria ad *Cov. lib. 1. Var. cap. 19. n. 28. versic. In contrarium.*, Valasc. d. *conf. 31. n. 6. versic. Alter etiam.*, Hermosilh. in *L. 8. tit. 4. part. 5. glo. 11. n. 8. & 9.*

Limita 3. si donatio facta fuerit pro malè ablatis, quia tunc non dicitur donatio, sed restitutio rei alienæ, & ideo per supervenientiam filiorum non revocatur; Mascard. de *Probab. concl. 1280. n. 155.*, Faria ad *Covarr. lib. 1. Var. d. cap. 19. n. 91.*

(c) Hæc Ordinatio est conformis juri communis, quo attento, posthumus præteritus à patre, qui ignorabat mulierem esse gravidam, rumpit testamentum ab eodem patre factum, ut disponitur in *L. Posthumi. 3. ff. de Injust. rupt. & irrit. testament. L. Posthumo nato. 2. ff. de Bonor. posseß.*, Pichard. ad *Text. in §. Posthumi. 2. n. 1. Instit. de Exbrev. liber.*, Molin. de *Just. & Jur. disp. 175. n. 11.*, Pinheir. de *Testam. tom. 2. disp. 5. s. c. 3. §. 3. num. 156.*, Jul. Clar. lib. 3. *Sententiar. §. Testamentum. q. 46.*, Altimar de Nullit. *tom. 8. rubr. 2. q. 1. n. 18.*, Guerreir. de *Divis. lib. 3. cap. 5. n. 183.* Et rupto testamento per supervenientiam posthumus præteriti, omnia in ipso testamento facta corrunt, & nec legata, nec fideicomissa sustinentur, ut probatur ex hac Ordinatione, & tenent Jul. Clar. lib. 3. *Sentent. §. Testamentum. q. 5. 2. num. 4.*, Gratian. *For. tom. 2. disp. 398. n. 10.*, Rubeus de *Testam. resol. 5. 4. à n. 257.*, Gob. *conf. 43. n. 15. 16. & 17.*, Palma Nepos *alleg. 1. num. 18.*, Molin. de *Just. & Jur. d. disp. 175. num. 11.*, Phæb. p. 1. *de c. 30. n. 22.*, & dec. 97. n. 20. & 21., Guerreir. de *Divis. d. cap. 5. n. 185.*

Quod tamen intellige, si posthumus ad lucem vivus exeat, etiamsi eruptus sit, scissio matris ventre; ex *Text. in L. 1. §. Si qua pregnans. ff. Unde cognati. L. Quod dicatur. 12. ff. de Liber. & Posthum.*, Peregrin. de *Fideicomiss. artic. 43. n. 26.*, Gratian. *For. cap. 847. n. 5.*, Gutierrez. *Prædic. lib. 2. q. 101. n. 4.*, Aylon ad *Gom. lib. 1. Var. cap. 1. n. 19.*

Mier.

NATURAL do Reyno naõ pôde aceitar na-
vegação para fóra delle, *liv. 5. tit. 98.* (a)
Natural naõ he do Reyno o que nasceo
nelle de pay Estrangeiro, e māy na-

*Mier. de Majorat. p. 2. q. 9. n. 10., Torr. de Pact. futur. suc-
cess. lib. 1. cap. 27. num. 45., Altimar de Nullitat. sent. tom. 8.
rubr. 2. q. 1. sub n. 51. versic. Quod posthumus. pag. 36., Portug.
de Donation. p. 3. cap. 18. n. 29., Guerreir. de Division. lib. 1.
cap. 2. num. 35.*

Intellige etiam, si nascatur tempore habili, utpote
septimo, nono, vel decimo mense; na:n partus editus
septimo mense, etiamsi non attingat plusquam duos dies
septimi mensis vitalis dicitur; ex *Text. in L. Septimo men-
se ff. de Stat. homin.*, Paul. Zacch. *Quæst. medico-legal. lib. 1.
tit. 2. q. 3. per tot., & tom. 2. in decis. Rot. 44.*, Carranz. de
Part. cap. 10. n. 27., Amay. *Observat. jur. lib. 3. cap. 1. §. 3.
n. 54.*, Portug. *de Donat. p. 3. cap. 18. num. 25.*, Altimar de
Nullit. sent. tom. 8. rubr. 2. q. 1. n. 36.

Quid autem si posthumus nascatur in mense octa-
vo? tenent plures hunc partum successibilem esse, & ab
eo testamentum rumpi, quia est magis vitalis, quam
septimestris; Paul. Zacch. *Quæst. medico-legal. lib. 1. tit. 2.
q. 4. n. 16.*, Peregrin. *de Fideicommiss. artic. 43. n. 29.*, Pasch.
de Virib. Patr. potest. p. 4. cap. 19., Carranz. *de Part. cap. 11.
n. 34.*, Aquil. *ad Rox. p. 2. cap. 4. n. 95.*, Garc. *de Nobilit.
glos. 48. §. 1. num. 3. versic. Luna demum.*, Pinheir. *de Testam.
diff. 5. seq. 3. §. 3. num. 161.*, Lara de *Vit. homin. cap. 10.*,
Portug. *de Donat. d. cap. 18. n. 26.*, Guerreir. *de Division.
lib. 1. cap. 2. n. 38.* Sed contrarium tenent plures, afferen-
tes partum octimestrem non esse vitalem, sed aborti-
vum, ideo non esse successibilem, quia habetur tam-
quam si natus non esset; Luca de *Lin. legal. respons. 7.
tom. 1. n. 1. & 9.*, Mantic. *de Conjectur. ultim. volunt. lib. 1.
tit. 6. n. 10.*, Afflct. *dec. 236.*, Censal. *ad Peregrin. de Fi-
deicommiss. artic. 43. versic. Tertio observo.*, Lara de *Vita ho-
min. cap. 10. n. 17. & 24.*, Gutierr. *Practic. lib. 3. q. 100. n. 7.*,
Mascard. *de Probat. vol. 3. conclus. 1152. n. 8. & 9.*, Torr. *de
Pact. futur. success. lib. 1. cap. 27. n. 16.*, Gabr. Per. *dec. 99.
num. 2.*

In hac opinionum contrarietate distinctionis fac-
dere dissidium componit Pinheir. *diff. 5. seq. 3. §. 3. n. 164.*
dicens, quod si foetus sponte exeat vivus in mense octa-
vo, præcedentibus maturi partus signis, & doloribus,
tunc erit successibilis, licet paulo post moriatur; si au-
tem foetus fuerit per vim ereptus, scissio matris ventre,
non erit tunc successibilis, licet exeat vivus: & cum
hac distinctione pertransit Guerreir. *de Division. lib. 1.
cap. 2. n. 40.*

Et quid si partus exeat mense undecimo post mor-
tem patris, an reputetur verè filius defuncti, ad hoc, ut
possit rumpere ejus testamentum? negativè resolvit Gu-
tierr. *Practic. quæst. lib. 2. q. 100. n. 3.* dicens, non esse legiti-
tum partum, nisi usque ad decimum mensem finitu-
m, & non ultra, ex *Glos. in L. Septimo men- ff. de Stat.
homin.*, & ex municipalí Statuto Hispaniæ, *L. 4. tit. 2.
part. 4.* Sed hæc sententia moderatur in favorem hone-
starum mulierum, casu, quo partus exeat usque ad
duos, tres, vel quatuor dies post mensem decimum
completum; ex *Gloss. in L. Gallus. in princ. verb. Decem
mensibus.* & *Auth. in §. fin. de Restit.*, & ea quæ parit, *No-
vell. 39. Collect. 4.*, Menoch. *de Arbitr. lib. 2. centur. I. casu 89.
n. 40. & seqq.*, Garc. *de Nobilit. glos. 48. §. 1. n. 3. versic.* Sed
decimo mense., Sperel. *tom. 2. dec. 174. n. 20.*, Aquil. *ad
Rox. p. 2. cap. 4. n. 91.*, Altimar de *Nullit. contract. tom. 8.
rubr. 2. q. 1. sub n. 38. versic.* Verum non excluditur, & ver-
sic. *Alius partus. 11. mensum.*, Gam. *dec. 325.*, Phæb. *dec. 51.*,
Arouc. *in L. Septimo men- 12. ff. de Stat. homin.*, Gabr.
Per. *dec. 99. num. 2. in fin.*, Portug. *de Donat. p. 3. cap. 18.
num. 27.*, qui extendit usque ad septimum diem; &
ideo si posthumus nascatur intra septem dies post mensem
decimum, rumpit testamentum patris, in quo fuit
præteritus.

Quid autem si testamentum habeat clausulam co-
dicillarem, an saltem virtute dictæ clausula sustineatur

tural delle, *liv. 2. tit. 55. §. 1. (b)*
Natural naõ he do Reyno o nascido fóra
delle, posto que case com mulher natural,
e more, e resida nelle, *liv. 2. tit. 55. (c)*
Natu-

testamentum in vim fideicommissi? quæstio est in qua
DD. satis discordes extant; sed vide Harppr. in §. 1. n. 11.
Instit. de Codicil., Merend. *Controvers. lib. 12. cap. 45. 46.
& 47.*, Antonel. *de Tempor. legal. lib. 1. cap. 63.*, Andreol.
Controv. 25., Gom. *in L. 3. Taur. n. 87.*, Jul. Clar. *lib. 3.
Sententiar. §. Testamentum. q. 46.*, Mantic. *de Conjectur. ultim.
volunt. lib. 1. tit. 10.*, Altimar *de Nullit. contract. tom. 8.
rubr. 2. q. 1. n. 21.*, & sub n. 51. in fin., Palma Nepos *alleg. 1.
ex num. 9.*

An hæc doctrina æqualiter procedat in præteritione
posthumni, tam scienter, quan ignoranter facta? vi-
de ad resolutionem sequentem Notam Senatoris Joann.
Alvar. da Costa: *Ad §. 5. ibi:* E depois lhe sobreveyo;
nota per præteritionem posthumum corrui testamentum nato posthu-
mo, etiam quoad legata, ita ut *Auth. Ex causa;* & *Ord. supr.
§. 1. non procedat in agnatione posthumii præteriti;* vide de mate-
ria Ribeir. Nett., qui plures refert *lib. 4. tit. 12. per tot.*, & est
Text. in L. 1. Cod. de Posthum. b. red., &c. Unde cum *Auth.
Ex causa,* & *Ord. §. 1. supr. non procedant in præteritione igno-
ranter facta,* videtur dicendum, posthumum etiam ignoranter
præteritum, per suam agnationem non annullare testamentum;
quod etiam *Ordinatio ista videtur sentire in §. 5.*, dum solummo-
do in filio nato distinguit casum ignorantie, *ibi:* e naõ era dis-
so sabedor; que verba solum referuntur ad verba, *ibi:* e o-
tinha. Verins, & æquius tamen est, quod præteritio posthumum
scienter facta, testamentum non reddit nullum quoad legata in-
tra tertiam testatoris, ex *Gom. in L. 24. Taur. n. 3.*, Tiraquel.
in L. Si unquam. verb. Donatione. à n. 263., Clar. *in §. Testa-
mentum. q. 52. à n. 4.*, Cyriac. *controv. 412. ex n. 31.*, Altimar
de Nullitat. tom. 8. rubr. 2. q. 1. sub n. 51. pag. 35. versic. Et su-
stinetur, & ita judicavit Senatus: & facit Peg. *tom. 1. Forens.
cap. 8. n. 12.* Utrum autem præterito posthumo ignoranter, va-
leat legata ex clausula codicillari? vide ultra relatos per Bar-
bos. *ad banc Ordinationem §. 1. n. 6.*, Cancer. *p. 1. Var. cap. 4.
à n. 60.*, *Gom. in L. 24. Taur. n. 3.*, Antonel. *de Tempor. legal.
lib. 1. cap. 63.*, Barri de *Succes. lib. 10. tit. 15. n. 10.* & seqq.,
Rocc. *cap. 41.* Utrum autem facta præteritione ignoranter, va-
leat legatum per agnationem posthumii? dic quod non, ex *Jul. Clar.
Gom.*, & *Tiraquel. supr.*, & sic intelligenda est hæc *Ordinatio.*
Utrum autem præterito scienter, aut ignoranter, valeat lega-
tum relictum personæ conjunctæ? dic, quod semper valet; Man-
tic. *de Conjectur. lib. 9. tit. 10. à num. 4.*, Menoch. *lib. 4. pre-
sumpt. 116. num. 15.*, Ægid. *in L. 1. p. 5. à n. 2. & 3. Cod. de
Sacros. Eccles.*

(a) Vide Ægid. *in L. Ex hoc jure. p. 1. cap. 7. num. 5.*,
Arouc. *in L. 2. §. 1. ff. de Rer. divis. n. 122.*

(b) Probatur ex hac *Ordinatione*, quod filius sequi-
tur originem Patris, & non Matris; de quo vide Carlev.
de Judic. tit. 1. diff. 2. q. 2. n. 101., Arouc. *in L. Cum legiri-
m. 19. ff. de Statut. homin. n. 1.*, Portug. *de Donation. Reg.
lib. 2. cap. 15. n. 16.*, Card. *de Luc. tom. 2. de Regalib. dif-
f. 104.*, Escobar de Pontific. & Reg. *jurisdict. cap. 1. n. 57.
cum multis seqq.*

(c) Vide Portug. *de Donation. p. 2. tom. 1. lib. 1. cap. 15.*,
Amaya *ad tit. Cod. de Incol. lib. 10.*, Thom. Vaz *alleg. 5.
à n. 17.*, Giurb. *obser. 75. 76. & 78.*, Escobar de Pontific.
& Reg. *jurisdict. cap. 1. per tot.*, Card. *de Luc. tom. 3. p. 2.
tit. de Preeminent. disc. 36.* & seqq., apud quos invenies il-
lam quæstionem: An habens à Principe, seu Magistra-
tu privilegium naturalitatis, possit admitti ad munera
Reipublicæ? de quo etiam vide Cresp. de Valdau.
obser. 6. per tot., præcipue *n. 37.*, & *ex n. 91.*, Arouc. *in L. In orbe Romano. 17. ff. de Stat. homin.*

Ad verb. *O nascido fóra delle;* nota, quod si conce-
ptus fuerit in Regno, etiamsi nascatur in alio ex paren-
tibus, qui sponte abierunt, vel sunt exterminati, natu-
rales dicuntur hujus Regni; Arouc. *in L. 18. num. 48. ff. de
Stat. homin.*

Et an mulier, quæ nupsit extra Regnum, amittat
jura originis, & efficiatur civis illius loci, ubi maritus
est

Natural do Reyno he o que nasceo fóra delle , de pay , que foi em serviço d'El-Rey , *liv. 2. tit. 55. §. 2. (a)*

Natural do Reyno naõ he o que nasceo fóra delle , posto que seja filho de pays naturaes delle , se estes se ausentáraõ por sua vontade , *ibid. §. 3. (b)*

NAVIO , quando algum se perde , naõ pôde delle tomar coufa alguma o Almoxarife , *liv. 2. tit. 32. (c)*

Navio , que se perde na costa , o Almoxarife se encarrega das coufas delle , *ibid.*

Navio de infiel , ou de corsario , he daquelle que primeiro o tomar , *liv. 2. tit. 32. §. 1. (d)*

Navio , que vay para Guiné , naõ pôde tomar outro porto , senão o do resgate ,

salvo em extrema necessidade , *liv. 5. tit. 107. §. 10. (e)*

Navio de Guiné , que á tornada toma outros portos fóra de Lisboa , tem pena de degredo , e outras , *ibid. §. 13. e 15.*

Navio de Guiné , que vem a Lisboa , que naõ lance batel fóra , nem homem algum , até o Feitor , e Juiz os naõ buscarem , *ibid. §. 14.*

Navio , que chega ás partes de Guiné , naõ lance batel fóra , nem pessoa alguma sem licença do Capitão do dito lugar , *ibid. §. 12.*

Navio , que vay para o Brasil , naõ pôde partir , sem o fazer saber ao Regedor , *liv. 5. tit. 141. §. 7.*

Navio,

est civis ? affirmativè resolvit Barthol. in *L. fin. §. Item r. scripferunt. n. 5. ff. Ad municipal.*; cum hac tamen distinctione , quod mulier nupta extra locum suæ originis , mutat forum quoad ea , quæ possunt illam abstrahere ab obsequio , & servitio mariti , & etiam quoad judicia ; sed quoad bona , & utilitates provenientes ex patria sua , retinet originale domicilium , & idem tenet Surd. *conf. 560. n. 5. & 8. & conf. 48. n. 4. versic. Non obstat.*, Menoch. *conf. 140. n. 24. & 25. & 39.*, Peregrin. *conf. 6. n. 5. tom. 5. & conf. 55. n. 13. & 14. & conf. 126. n. 13. & 14.*, Ansald. *conf. 98. à n. 25. usqne ad 32.*, Altograd. *conf. 84. n. 111.*, Giurb. *ad Confuetud. Messan. cap. 1. glof. 1. num. 48.*, Cyriac. *Controv. 273. n. 51. & Controv. 292. à num. 33. & Controv. 448. à n. 6. & n. 71. & 76.*

(a) Vide Aquila *ad Rox. p. 3. cap. 1. à n. 9.*, Oliv. *de For. Eccles. p. 3. cap. 21.*, Cresp. *obser. 6. à num. 102.*, Mend. à Castr. *p. 2. lib. 1. cap. 2. n. 140.*; ubi id extendit ad nepotes , Sanch. *in Consil. lib. 2. cap. 1. dub. 9.*; nam absens ex causa necessaria semper conservat originem , Cyriac. *Controv. 78. n. 10.*, Solorzan. *de Indiar. Gubernat. lib. 1. cap. 23. n. 57.*, Carleval. *de Judic. tit. 1. diff. 2. n. 102.*, itaut , etiam si pater aufugiat à Regno propter homicidium ab eo commissum , filius non amittit naturalitatem ; Mend. à Castr. *p. 1. lib. 1. cap. 2. §. 9. num. 24. prop. fin.*, ubi refert iudicatum.

Et nota , quod Prælati Ecclesiastici ratione Ecclesie , quam regunt , & dignitatis , quam in Regno habent , dicuntur cives , & originarii ; licet alienigenæ sint , juxta Text. *in cap. Nullus. de Tempor. Ord. in Sext.*, Barthol. *in L. 1. ff. Ad municipal.*, Angel. *conf. 23. n. 2.*, Berart. *in Specul. Visitat. secular. cap. 24. num. 8.* Nota etiam , quod infantes expositi , & similiter qui ad fidem ex infidelibus convertuntur , censemur originarii ; de quo vide Escob. *de Pontific. & Reg. jurisdict. cap. 1. ex num. 79. & cap. 2. ex n. 23.*, Rocc. *Selectar. cap. 83. n. 4.*, Portug. *ubi supr. n. 5.*

(b) Cum liberum cuique sit domicilium in quolibet Regno , etiam extraneo , contrahere , ex Text. *in L. Non utique. 4. L. Domicilium. 20. ff. Ad municipal.*, Text. *in L. Civis. Cod. de Incol. lib. 10.*, ideo si quis in alienum Regnum se transferat , animo ibi commorandi , iura originarium amittit , ut cum pluribus tenet Amay. *ad Text. in L. Civis. 7. Cod. de Incol. lib. 10. à n. 32. & n. 99.*, Carlev. *de Judic. tit. 1. diff. 2. ex n. 122.*, Fajard. *alleg. fisc. 16. ex n. 52.*, Aquil. *ad Rox. p. 3. cap. 1. à n. 8.*, Card. *de Luc. tom. 3. tit. de Preeminent. dif. 37.*, Altimar *ad Rovit. conf. 48. n. 16.*, & filii ejus manent exteri quoad Regnum , à quo pater se transtulit , & sunt naturales illius Regni , ubi nascuntur , ut declarat hæc Ordinatio , & de Jure tenent Barbos. *in L. Heres absens. §. Proinde. in arric. de For. origin. n. 88. ff. de Judic.*, Carlev. *de Judic. tit. 1. diff. 2. q. 2. n. 92.*, Portug. *de Donat. Reg. tom. 1. cap. 15. n. 25.*, Sanch. *de Matrimon. lib. 3. diff. 23. n. 3.*, Valenzuel. *conf. 37. n. 41.*, Giurb. *obser. 76.*

num. 2., Andreol. Controv. 239. num. 46. & 47., August. Barbos. de Poteft. Epifcop. p. 2. alleg. 4. n. 7., Antonel. de Loc. legal. lib. 2. cap. 1. n. 39 3., Cresp. de Valdaur. obser. 6 num. 98., Peg. tom. 12. ad Ord. in Commentar. ad hunc tit glof. 5. à n. 1.

Ad contrahendum verò domicilium in Regno alieno , duo sunt necessaria , scilicet , habitatio , & animus eam conservandi , quæ requisita verificantur , quando quis familiam , majoremque partem bonorum suorum ad Regnum extraneum secum transfert , & ibi per decem annos commoratur , ut probatur ex hac Ord. §. 1., Carlev. *de Judic. tit. 1. diff. 2. q. 1. n. 11.*, Staiban *Resol. For. in obser. ad resolut. 92. n. 14. & seqq. lib. 1.*, Andreol. *Controv. 428. n. 6. & seqq.*, Fermosin. *in cap. fin. de For. compet. q. 1. à n. 9. & 27.*, Matth. *de Regim. Regn. Valent. cap. 5. §. 3. n. 9.*, Luc. *ad Gratian. cap. 181. n. 9. & cap. 169. num. 6.*, Manz. *conf. 60. num. 20. tom. 1.*, & *conf. 353. n. 92. tom. 2.*, Altimar *ad Rovit. conf. 48. à n. 33.* Et an Princeps possit Legem condere , ne subdit in aliud Regnum se transferant ? vide Rodolphin. *de Poteft. Princip. cap. 6. n. 113.*, Cyriac. *Controv. 78. n. 1. & 2.*

(c) Ad materiam hujus Ordinationis vide Gonzal. *in cap. 3. de Raptorib.*, Petr. Gregor. *de Republic. lib. 9. cap. 1. à n. 22.*, Solorzan. *in Politic. lib. 6. cap. 6.*, Lagun. plenissime , *de Fructib. part. 1. cap. 27. & §. unic.*, Portug. *de Donat. tom. 2. cap. 13. à num. 97.*, Arouc. *in L. 3. ff. de Rer. division. ex num. 54.*

(d) Vide Portug. *de Donat. tom. 2. cap. 13. n. 105.*, Lagun. *de Fructib. p. 1. cap. 27. §. unic. ex n. 97.*, Cortiad. *tom. 1. dec. 39. n. 11.*, Cresp. *obser. 16. & obser. 15. à n. 209.* Et nota , quod hæc Ordinatio fuit revocata per Leg. Extravag. , quam habes in Ord. *lib. 2. tit. 32. Coll. 1. num. 1.*, ubi decernitur , quod naves & bona naufragii , quæ fuerint occupata in quolibet littore maris , pertinent ad Regem ; quæ dispositio justissima videtur ; quia bona vacantia sunt de Regalibus Principis , & ad Regium Fiscum de Jure pertinent , ex *Cap. 1. Que sint Regal. in usib. feudor. L. 1. ff. de Jur. Fisc.*, Peregrin. *de Jur. Fisc. lib. 4. tit. 3. à n. 11.*, Solorzan. *de Jur. Indiar. tom. 2. lib. 3. cap. 25. à n. 37.*, Bovadilh. *in Polit. lib. 2. cap. 16. n. 131.*, Ord. *lib. 2. tit. 26. §. 17.*, & alios Doctores jam laudavimus in verb. *Bens vagos se applico à Fisco.* Et sub specie bonorum vacantium continentur bona naufragii ; Solorzan. *in Politic. lib. 6. cap. 6. versic. Pero.*, & *versic. Y a unque.*, & alii , quos laudat Cortiad. *dec. 39. n. 23.*, ideoque ista bona , seu naves Regis sunt ; & ita observari , & praticari in Hispania , Italia , Francia , Anglia , Navarra , Polonia , Venetia , & esse consuetudinem , quasi totius orbis , testatur idem Cortiad. *d. decif. 39. n. 28.*

(e) Vide Matth. *de Re crimin. controv. 68.*, ubi de probatione hujusmodi necessitatibus ; & plura tradit ad materiam hujus §. pertinentia.

(a) Vide

Navio, que for achado depois do sino tomando carga, tem pena, *liv. 5. tit. 98.*

Navios pôde tomar El-Rey de seus subditos, *liv. 2. tit. 26. §. 7. (a)*

NAVEGAÇÃO para fóra do Reyno naõ pôde o natural delle aceitar, *liv. 5. tit. 98. (b)*

NE

NECESSIDADE extrema faz cessar a disposição da ley, *liv. 5. tit. 107. §. 10. 13. 15. e 16. (c)*

NEGANDO o réo, que os bens, sobre que o demandado, saõ da Igreja, conhece o Juiz secular, *liv. 2. tit. 1. §. 6. (d)*

Negando o Réo, que possue a causa demandada, perde a posse della, se o Autor provar que elle estava em posse della, *liv. 3. tit. 40. (e)*

NEGATIVA se naõ pôde provar, nem articular, salvo sendo coarctada a certo tempo, e lugar, *liv. 3. tit. 53. §. 10. (f)*

Negativa

(a) Vide verb. *Direito Real he poder o Príncipe tomar os carros, bestas, e navios dos seus subditos, &c.*

(b) Vide supra verb. *Natural do Reyno naõ pôde aceitar navegação para fóra delle.*

(c) Fundatur hec Ordinatio in generali regula, quod necessitas non subjicitur legi, sed ipsa facit legem, & propter ipsam à regulis juris disceditur; nam ipsa facit licitum, quod alias non foret sine ea; de quo vide latè Castilh. *tom. 7. de Tert. cap. 9. n. 24.*, Cancer. *p. 3. Var. cap. 16. n. 153.*, Boff. *de Aliment. oblig. cap. 19. §. 6. n. 1123.*, Portug. *de Donat. Reg. p. 2. cap. 4. num. 23.*, Fermoſin. *ad Text. in cap. Sicut Judei. 9. q. 2. n. 11. de Judeis*, Altimar de Nullit. *sent. rubr. 12. q. 8. num. 112.* quam conclusio- nes limitant plures, quando quis sponte in necessitatem se conjectit; Gall. *de Fruct. disp. 25. artic. 2. n. 1.* Sed de hoc vide latè Velasc. *de Privileg. pauper. p. 1. q. 54. ex n. 22.*, qui de hac limitatione bene dubitat.

(d) Vide supra verb. *Demolido por alguma Igreja sobre bens que diz o Réo serem seus, em quanto ao util Senhorio, pertence o conhecimento ao secular.*

(e) Negans se possidere rem petitam ab alio, si de mendacio convincatur, privatur illius possessione, & transfertur in adversarium, ut disponitur in hac Ordinatione, cum qua concordat alia Ord. *lib. 3. tit. 32. §. 2.*, & videtur desumpta ex *Text. in L. fin. ff. de Reivindicat.*, & tenet Gratian. *For. cap. 109. n. 57.*, Surd. *conf. 214. n. 1. lib. 2.*, Pacian. *de Probat. lib. 1. cap. 19. n. 1.*, Cald. *de Emption. & Vendit. cap. 33. n. 20. prop. fin.*, Olea de Cess. Jur. & ait. *tit. 5. q. 3. n. 27.*, Castilh. *lib. 3. Controv. cap. 18.*, Macea. *dec. 53. per tot.*, Peg. For. *cap. 3. n. 496.*

Quod procedit etiam, quando quis alieno nomine dicit possidere, cum tamen possideat nomine proprio, ut refert judicatum Afflict. *dec. 18.*, Surd. *conf. 214. n. 2.*, Pacian. *de Probat. cap. 19. n. 2.* Si tamen negaverit per ignorantiam, vel errorem, excusandus est, ut ait Gratian. *For. cap. 109. n. 35. & 58.*, Rocc. *Select. cap. 143. n. 24.* Quia jura de poena negantis loquentia debent intelligi, quando quis negat per dolum, aut latam culpam; Pacian. *de Probat. d. cap. 19. n. 3.*

Nec etiam amittit possessionem, si negaverit cum clausula narrata prout narrantur; quia tunc potius videatur negare substantiam libelli, quam qualitatem; Gratian. *For. d. cap. 109. n. 12.*, Pacian. *de Probat. d. cap. 19. n. 108.*, ubi plurimos DD. refert. Et si negaverit, postea tamen ante litis contestationem pœnituerit, non amittet possessionem; quia ad incurriendam pœnam negationis, debet reus in ea perseverare usque ad litis contestationem, Pacian. *de Probat. d. cap. 19. num. 7.* Et postquam Actor immisus fuerit in possessionem, poterit Reus agere pro dominio ipsius rei, ut declarat hæc Ordinatio in §. 3., & tenet Castilh. *lib. 3. Controv. cap. 18. à princip.*, Pacian. *de Probat. d. cap. 19. n. 72.*; quia negatio facit adversarium possessorem, non autem dominum, Surd. *conf. 214. n. 1.* Cætera quæ hic defunt vide apud Sylv. *in Commentar. ad hunc tit.*

Quid autem, si actum fuerit actione reivindicationis contra reum non possidentem, & ipse interrogatus, an possideat, respondeat, quod sic, existimans se possidere, postea tamen adquirat possessionem ex

nova causa, an sustineatur condemnatio facta contra illum: affirmatiè resolvit Peg. *de Action. cap. 22. n. 82.*, ex *Text. in L. Si à te. §. Squis fundum. ff. de Except. rei judic.*

(f) Negativa simplex, & pura, quæ alias indeterminata dicitur, adeo improbabilis est, ut neque directè, neque indirectè probari possit, ut agnovit hæc Ordinatio, & de Jure inquietum Farinac. *de Testib. quest. 65. n. 221.*, Mantic. *de Conject. ultim. volunt. lib. 2. tit. 1. n. 5.*, Posth. *observ. 106. n. 49. & 50.*, Cyriac. *Controv. 5. n. 67.*, Concil. *in Resolut. crimin. verb. Negativa resolut. 1. n. 1.*, Cardos. *in Prax. verb. Probatio. n. 29.*, August. Barbos. *ad Text. in cap. Bone memoriae. 23. de Elect. n. 15.*, & ad *Text. in cap. 1. de Confess. in Sext. n. 5.*, Velasc. *de Privileg. miserabil. person. p. 1. q. 5. n. 29.*, Altimar de Nullit. *sent. rubr. 7. q. 1. n. 7.* Quia probatio debet fieri per species, & differentias; sed illud quod negatur, non est, & illud quod non est, non potest habere subsistentiam: ergo negativa simplex probari non potest.

Si tamen negativa fuerit coarctata loco, & tempore, tunc potest, ac debet saltē indirectè probari; veluti, si quis arguatur occidisse Titium, vel contraxisse matrimonium tali die, & loco, & ille negaverit, poterit hujusmodi negativam indirectè probare, dicendo, quod in illa die, & tempore, quo actus dicitur factus, erat in tali loco; Ord. *lib. 5. tit. 124. §. 1.*, Farinac. *de Testib. q. 65. n. 212.*, Gutierrez. *conf. 39. n. 9.*, Concil. *in Resolut. crimin. verb. Negativa. resolut. 1. n. 3.*, Noguerol. *alleg. 25. n. 39.*, Hermosilh. *tit. 1. part. 5. L. 9. glos. 5. num. 9.*, Calder. *tom. 1. dec. 8. n. 2.*, Altimar de Nullit. *sent. rubr. 7. q. 1. n. 9.*, Rox. *de Incompatibilit. p. 2. c. sp. 1. à n. 53.*, Guazin. *de Defens. Reor. defens. 28. n. 12.*, Mend. à Castr. *p. 1. lib. 5. cap. 1. n. 61.*, Valasc. *conf. 173. sub n. 7. versic. Accedit.*, Phæb. *p. 2. auct. 106.*, Leit. *de Juri. Lusit. tract. 2. cap. 15. num. 15. & 16.*, qui ferè omnes inquietum debere negativa coarctari ad tempus breve, Judicis arbitrio; utpote si Reus fuerit in magna distantia à loco delicti, debet coarctari tempus, in quo verosimiliter non posset accedere ad locum delicti; si autem fuerit in parva distantia, debet coarctari totum tempus, de quo vide Fermoſin. *ad Text. in cap. Quoniam. 11. de Probat. n. 11. & 12.*, Farinac. *de Testib. d. q. 65. n. 218.*, Pacian. *de Probat. lib. 1. cap. 40. n. 10.*, Grat. *For. cap. 525. n. 33.*, Phæb. *d. auct. 106.*, Leit. *d. q. 15. n. 16.*, Peg. *tom. 1. ad Ord. lib. 1. tit. 1. in princ. glos. 40. n. 30.*

Potest etiam ac debet probari negativa, quando quis in ea fundat intentionem suam, veluti quando quis allegat, alium non esse pauperem, non esse Doctor, non esse artificem, &c., quia cum hæc negativa sit fundamentum intentionis, debet directè probari; Gom. *lib. 2. Var. cap. 11. n. 36. versic. Item adde. in fin.*, Pacian. *de Probat. lib. 1. cap. 36. n. 29.*, Mantic. *de Conjectur. ultim. volunt. lib. 2. tit. 1. n. 3. & 5.*, *& lib. 11. tit. 4. num. 4.*, Gutierrez. *conf. 28. n. 4.*, Cyriac. *tom. 1. post controv. 12. decis. 1. n. 10.*, Castilh. *lib. 7. Controv. cap. 13. n. 18.*, Barbos. *in L. Matritum. n. 23. ff. de Solut. matrim.*, Rub. *de Confus. jur. cap. 12. n. 44.*, Altimar de Nullit. *sentent. rubr. 7. q. 1. num. 2. & 6.*, Peg. *tom. 6. ad Ord. lib. 1. tit. 78. glos. 22. §. 20. n. 11.*, apud quos omnes supr. citat. Doctores iuuenies omnia ad materiam desiderabilia.

(a) Nega-

Negativa se pôde deixar no juramento da parte, *liv. 3. tit. 53. §. 10.* (a)
 Negativa se pôde provar pela confissão da parte, *ibid.* (b)
 Negativa, que se resolve em affirmativa, se pôde provar, *ibid.* (c)
 NEGLIGENTES sendo os Desembargadores em seus Offícios, deve o Regeador admoestá-los, para que se eman-

dem, *liv. 1. tit. 1. §. 45.* (d)
 Negligentes sendo os Advogados, de sorte que recebaõ as partes em seus feitos alguma perda, lhes será satisfeita pelos seus bens, *liv. 1. tit. 48. §. 10.* (e)
 Negligentes sendo os Véreadores em mandar fazer os reparos das causas públicas, pagarão os damnificamentos por seus bens, *liv. 1. tit. 58. §. 43.* (f)

Negligen-

(a) Negativam puram, seu alias indeterminatam, jam supra diximus esse improbabilem; sed in aliquibus casibus limitant DD. hanc conclusionem; & eam etiam limitat hæc nostra Ordinatio in probatione juramenti, per quod negativa probati potest; & ita de Jure tenent Herculani. *in tract. de Probanda negativa*, apud Pacian. *de Probat.* *in fin. tom. 1. n. 233.*, & *n. 279.*, idem Pacian. *lib. 1. cap. 39. n. 1.*, & per tot., Fermoſin. *in cap. Quoniam. 1. 1. q. 2. n. 13.* *de Probat.*, quia quæ in animo nostro consistunt, per juramentum nostrum probantur, sive de negativa, sive de affirmativa tractetur, ut ait Pacian. *d. cap. 39. n. 9.*, ubi plures DD. refert.

(b) Alius modus probandi negativam puram, & indeterminatam, est per confessionem partis adversæ, ut declarat hæc Ordinatio, & patet ex Text. *in cap. 1. de Confess. in Sext.*, Mascar. *de Probat.* *volum. 3. concl. 1093. n. 11.*, Pacian. *de Probat. cap. 38. n. 2.*, Cardos. *in Prax. verb. Probatio. n. 31.*, Altimari. *de Nullit. sentent. rubr. 7. q. 1. n. 13.*, August. Barbos. *in cap. Statuimus. 1. n. 2. de Confess. in Sext.*, Herculani. *in tract. de Probando. negativ. num. 196.*, Fermoſin. *ad Text. in cap. Quoniam. 1. 1. q. 2. n. 13. de Probat.*, Sylv. *tom. 2. ad lib. 3. Ord. in Commentar.* *ad hunc §. num. 8.* Quod procedit tam in confessione expressa, quam in tacita; & tam in confessione facta ad instantiam partis, quam Officio Judicis, ut latè cum multis juribus probat Pacian. *de Probat. lib. 1. d. cap. 38. n. 3.* & *16.*, & ferè per totum.

(c) Præter modos probandi negativam supra relatós, potest etiam probari, quando negativa resolvi potest in affirmativam ipsi negativæ æquivalentem, utpote, quando quis negat aliquem esse mortuum, & probat esse vivum; nam probata opposita affirmativa, manet probata negativa; vel quando negativa fit per implicitam, vel inclusam affirmativam, veluti dicendo, aliquem non esse sanæ mentis, & probando, quod fit furiosus, vel mentecaptus; Herculani. *in tract. de Probando. negativ. n. 246.*, Pacian. *de Probat. lib. 1. cap. 42. n. 6.*, & *cap. 43. per tot.*, Pignatell. *tom. 4. consult. 43. n. 139.* & *140.*, Manz. *de Patrocin. debit. decad. 4. q. 7. n. 46.*, Calder. *tom. 1. dec. 8. n. 6.*, Grat. *For. cap. 562. n. 61.*, Larr. *alleg. Fisc. 9. n. 20.*, Sabell. *in Sum. §. Negativa. n. 8.*, Mend. à Castr. *p. 1. lib. 5. cap. 1. n. 62.*, Sylv. *tom. 2. ad lib. 3. Ord. in Commentar.* *ad hunc §. n. 7.*; negativa enim directè probari potest, vel per abnegationem conjunctam ipsi materiae, vel per adjectionem aliquam, ita coarctantem, quod veritas negativæ immediate apprehendatur, ut pluribus citatis tenent Pacian. *de Probat. lib. 1. cap. 5. n. 34.*, Farinac. *in Prax. crimin. q. 66. n. 222.*, Pignatell. *tom. 4. cons. 43. num. 145.*

(d) Senatores, cum sint Ministri perpetui, non inquiruntur de negligentias, & omissionibus; nam eorum negligentia potius ex multiplicitate causarum, quam ex voluntate præsumi debet; sed si negligentia fuerit dolosa, vel dolo proxima, tunc debent à Rectori Justitiae moneri; & ita debet intelligi hæc Ordinatio. Quia Magistratus non tenentur de negligentia, nisi fuerit dissoluta, vel dolo proxima; Farinac. *in Prax. q. 111. n. 425.*, Merlin. *Comrov. For. centur. 2. controv. 28. n. 8.*, Fragos. *de Regim. Reip. p. 1. lib. 7. diff. 23. num. 49.*

Quomodo autem dignoscatur negligentia dolosa in Judice, vide omnino Berton. *de Neglig. & Omission. p. 2. artic. 22. à n. 6.*, Calder. *dec. 97. n. 4.*, & ferè per tot. Et si post primam, & secundam Rectoris monitionem,

Senatores non abstineantur à negligentia, tunc puniuntur à Rege, ut disponitur in hac Ordinatione; quia ut Judex constituatur in negligentia culpabili, quæ justam mereatur poenam, debet prius interpellari, ac moneri, ut tenet Salgad. *de Reg. protec. p. 3. cap. 13. n. 70.*, Farinac. *in Prax. crimin. q. 111. n. 429.*, Bovadilh. *in Politic. lib. 5. cap. 1. num. 150.*, Velasc. *de Judic. perfect. rubr. 15. anno. 1. n. 27.*, Berton. *de Neglig. & omission. p. 2. artic. 22. n. 5.*, Cancer. *p. 3. Var. cap. 12. n. 244.*, Gom. *lib. 3. Var. cap. 9. n. 9.*, August. Barbos. *de Potest. Episcop. p. 3. alleg. 81. n. 13.* Prima autem monitio Rectoris Justitiae debet secretò fieri Senatori, ut declarat hæc Ordinatio, & tenet Solorzan. *de Jur. Indian. tom. 2. lib. 4. cap. 9. n. 42.*

(e) Quamvis Advocati nuncupentur Patres Patriæ, & peritiori labore, ac studio pro Reipublicæ utilitate insident, & inter nobiles ascribantur; ex Text. *in L. Providendum. Cod. de Poftiland.*, Tiraquel. *de Nobilit. cap. 29. à princip. & præcipue num. 12.*, Garcia de Nobilit. *glor. 35. à n. 6.*, Cassan. *in Catalog. de Glor. mund. p. 7. confid. 29.* & seqq., August. Barbos. *de Potest. Episcop. p. 3. alleg. 81. n. 21.*, Petr. Paul. Guazin. *in Tract. Moral. ad Defensam animarum Advocatorum lib. 1. defens. 1. cap. 1. n. 1.*; attamen tenentur de culpa negligentiae, si omittant ea, quæ necessaria sunt ad suorum clientum defensionem, itaut si propter eorum negligentiam clientes aliquod damnum patiantur, debent illud resarcire, & tenentur parti ad interesse, ut probatur ex hac Ordinatione, & dispositum etiam extat in Legibus Hispaniæ *L. 6. tit. 16. lib. 2. Nov. Recopilat.*, de cuius materia vide latissimè Gutierrez. *Prædic. lib. 1. q. 29. per tot.*, Petr. Paul. Guazin. *in d. tract. ad Defensam animarum Advocatorum lib. 1. defens. 3. cap. 5. per tot.*, Aegid. *in Direct. Advocator. cap. 5. ex n. 16.*, Berton. *de Neglig. & Omission. p. 2. cap. 2. de Negligent. Advocator. per tot.*, Parlador. *Rer. quotid. lib. 1. cap. 2. à n. 1. cum seqq.*, Dian. *p. 2. tract. 15. resol. 59.*, Salmanticens. *tom. 6. tract. 29. cap. 4. punct. 4. n. 50.* Et hæc dama, quæ Advocatus tenetur parti resarcire ex sua negligentia, possunt ab eo peti coram eodem Judice cause, ut declarat hæc Ordinatio.

Eodem modo potest Advocatus coram ipsomet Judice convenire clientem pro suo salario, etiamsi ipse cliens sit diversi fori; Gratian. *For. cap. 56. num. 7.*, & *cap. 154. n. 24.*, Petr. Barbos. *in L. Heres alſens. §. Prinde. à n. 124. ff. de Judic.*, Salgad. *de Reg. protec. p. 3. cap. 2. n. 93.*, Pignatell. *tom. 6. cons. 91. n. 34.*, Cancer. *tom. 2. Var. cap. 15. n. 68.*, Carleval de Judic. *tit. 1. diff. 2. n. 175.*, Romaguer. *ad Conciol. ad Statut. Eugub. lib. 2. rubr. 26. n. 33.*, Cortiad. *tom. 3. dec. 162. ex n. 3.*

(f) Decuriones cum administrent bona, & jura communia Civitatis, tenentur de negligentia, in qua intervenit culpa lata; non tenentur tamen de levi, quia hoc munus ex necessitate subeunt; Gratian. *For. cap. 125. n. 2.*, Berton. *de Neglig. & Omission. p. 2. artic. 3. n. 1.* Et ideo si ex omissione, & culpabili negligentia eorum aliquod damnum Civitati resultet, tenentur illud resarcire, ut declarat hæc Ordinatio, cum qua concordat alia Ord. *lib. 1. tit. 66. §. 24.*, & probatur ex *L. 2. Cod. de Administr. rer. public. lib. 11. L. fin. Cod. de Jur. Reip. eod. lib. 11.*, Card. Tuschi. *verb. Negligentia. concl. 36.*, Berton. *de Neglig. d. artic. 3. n. 3.*, & *artic. 41. ex n. 5.*, Bovadilh. *in Politic. lib. 3. cap. 8. n. 91. in fin.*, Azeved. *lib. 7. Nov. Recopil. tit. 5. L. 4. n. 37.*, Peg. *For. cap. 3. n. 824.*, Guerreir. *tract. 1. de Inventar. lib. 4. cap. 10. n. 52.*

Negligentes sendo os Véreadores em plantar arvores, na fórmula determinada em Correiçao, poderá o Corregedor proceder contra elles, *liv. 1. tit. 58. §. 46.* (a)

Negligente sendo o Corregedor em seu Oficio, o Syndicante o declarará nos autos da residencia com a prova do que nisso achar, *liv. 1. tit. 60. §. 20.* (b)

Negligentes sendo os Tutores em aproveitar os bens dos Orphaos, e por isso receberem alguma perda, a devem pagar por seus bens, *liv. 1. tit. 62. §. 30.* (c)

Negligentes sendo os Provedores na arrecadação das terças, ferão obrigados a pagar por seus bens as que se perderem, *liv. 1. tit. 62. §. 70.* (d)

Negli-

*Et ad resarcienda hæc damna, sunt bona Decurionum tacitè hypothecata; Andreol. *Controv. 353.*, Azeved. *supr. d. n. 37.*, Bovadilh. *d. cap. 8. n. 91. in fin.*, Escobar de Ratiocin. *cap. 39. n. 6.*, Card. de Luc. *tir. de Debitor. & Creditor. disc. 36. per tot. præcipue n. 17.*, Negusant. de Pignorib. *p. 2. membr. 4. n. 119.*, Merlin. de Pignorib. & Hypothec. *lib. 3. tit. 1. q. 2. n. 17.*, Guerreir. de Inventar. *d. cap. 10. n. 70.* Sicut alii quicumque publici administratores, seu Officiales Confraternitatum, seu Hospitalium habent bona sua tacitè hypothecata ad resarcienda illa damna, quæ ob suam negligentiam obvenerunt, quando in ipsa negligentia inest dolus, vel culpa lata, ut tenet Negusant. de Pignor. *p. 2. membr. 4. n. 123.*, Escobar de Ratiocin. *cap. 39. n. 14.*, Merlin. de Pignorib. & Hypothec. *lib. 3. tit. 1. q. 2. n. 18.**

(a) Debent Decuriones facere plantare arbores fructiferas in suo Territorio, ut declarat hæc Ordinatio, & etiam arbores infructiferas seu cæduas in montibus, seu terris incultis, ut disponitur in *Ord. lib. 1. tit. 66. §. 26.*, quod etiam provisum extat per varias Extravagantes, quæ notantur in verb. *Corregedor da Comarca manda plantar arbores de fructo, &c.*; multum enim interest Reipublicæ arbores cæduas habere, quia ex illis suppeditatur materia ad ædificia, tecta, tigna, tabulas, ligna, &c. sine quibus nulla Respublica, nulla civitas, nullum oppidum, nullus vicus, nulla familia absque incomodo potest stare; de quo vide latissimè Gasp. Klockio de Ærar. *lib. 2. cap. 2. per tot.*, ubi agit de sylvarum cæduarum, inceduarum & lignorum cura, Petr. Gregor. in *Syntagma. jur. univers. p. 1. lib. 3. cap. 16. per tot.*, ubi agit de sylvis, & nemoribus, ad conservandam materiam usibus publicis necessariam, publicæ curæ commendatis.

(b) Probatur ex hac Lege, quod Judices in Syndicatu debent inquiri de negligentia; & per istam Ordinationem rejecta manet opinio DD. afferentum non debere inquiri de Judice in syndicatu, nisi de furtis, pecunia accepta, de malè ablatis, & cæteris barattariis, ut dicunt Guazin. de *Defens. reor. defens. 1. cap. 23. n. 8.*, Farinac. in *Prax. crimin. q. 111. n. 572.*, Giurb. *conf. 7. 2. n. 3.*, Conciol. *Resolut. crimin. verb. Syndicatus. resolut. 3. num. 1.*, Antonel. de *Tempor. legal. lib. 2. cap. 51. n. 15.*

Sed hæc negligentia, de qua jubetur inquiri contra Judicem in syndicatu, debet esse negligentia disfusa, vel dolo proxima; Farinac. *d. q. 111. num. 425.*, Merlin. *lib. 2. Controvers. For. centur. 2. controv. 28. num. 8.*, Mastrilh. de *Magistrat. lib. 6. cap. 10. n. 45.*, Puteus de *Syndicat. cap. 1. de Negligentia. n. 11.*, Fragos. de *Regim. Reip. p. 1. lib. 7. diff. 23. n. 49.*, Buccaron. de *Different. inter Judic. Crimin. & Civil. different. 151. n. 3. & 4.*, Velasc. de *Judic. perfect. rubr. 15. annotat. 1. n. 26.* Si vero negligentia fuerit levissima, seu levis, tunc de ea non debet Judex syndicari; Jul. Clar. *lib. 5. Sentent. §. fin. q. 73. n. 3. versic. Quod intellige, Mastrilh. de *Magistrat. lib. 6. cap. 8. n. 2.*, Bovadilh. in *Politic. tom. 2. lib. 5. cap. 1. n. 182.*, Berton. de *Negligentia. & Omisſion. p. 2. artic. 22. n. 20.*, Velasc. de *Judic. perfect. d. rubr. 15. annotat. 1. d. n. 26. versic. Id de jure quidem.* De pœnis autem, in quas Judex propter culpabilem negligentiam incurrat, vide latissimè Berton. de *Negligentia. & Omisſion. p. 2. d. artic. 22. ex n. 104.**

(c) Tutores tenentur præstare omne damnum, quod pupilli amittendo, vel non acquirendo passi sunt, si tale damnum proveniat ex dolo, seu negligentia, vel culpa lata, aut levi ipsorum tutorum; ut probatur ex hac Ordinatione, cum qua concordat alia *Ord. lib. 1.*

*tit. 88. §. 3., & lib. 3. tit. 41. §. 9., Gutierrez. de Tutel. p. 2. cap. 14. n. 1., & p. 3. cap. 1. n. 96. 97. & 101., Cald. in L. Si curatorem. verb. Sine curatore. n. 6. & 7. Cod. de In integr. restitut., Manz. de *Fidejussion. p. 2. tit. 3. q. 6. n. 55.*, Cancer. *lib. 1. Var. cap. 7. n. 163.* & 170., Escobar de Ratiocin. *cap. 19. in fin.*, August. Barbos. ad *Text. in L. Quidquid. 7. n. 2. Cod. Arbitr. tutel.*, Fragos. de *Regimin. Reip. p. 1. lib. 6. diff. 17. n. 10. versic. Quando ergo.*, Valasc. de *Partit. cap. 8. n. 19.*, Peg. For. *tom. 1. cap. 3. n. 670.*, Guerreir. *tract. 1. de Inventar. lib. 4. cap. 10. n. 65.*, & *tract. 3. lib. 6. cap. 35. n. 1.*, & *cap. 36. num. 1.**

Non tenentur tamen de negligentia, seu culpa levissima; quia cum tutoris officium sit necessarium, & non voluntarium, mitius cum illis agendum est, quam cum aliis, qui sponte se se ad negotia offerunt; Gutierrez. de *Tutel. p. 2. cap. 14. num. 1. in fin.*, Molin. de *Just. & Jur. diff. 555. in princ.*, Cald. in L. Si curatorem. verb. Sine curatore. n. 6. Cod. de *In integr. restit.*, August. Barbos. ad *Text. in L. Quidquid. 7. Cod. Arbitr. tutel. sub n. 2.*, Calder. dec. 96. n. 7., Gratian. For. *cap. 125. n. 1.*, Fragos. de *Regim. Reip. d. diff. 17. n. 10. versic. Dicendum.*, Peg. For. *cap. 3. n. 671.*

Suprapositam verò conclusionem limita 1. in exactione nominum debitorum; quia in isto negotio non tenentur tutores, nisi tantum de negligentia, seu culpa lata, non autem de levi; Gutierrez. de *Tutel. d. cap. 14. n. 1., & p. 3. cap. 1. n. 98.*, Cald. in L. Si curatorem. verb. Sine curatore. n. 5. versic. Hoc enim. Cod. de *In integr. restit.*, Cancer. *lib. 1. Var. cap. 7. n. 169.*, August. Barbos. in L. 2. Cod. Arbitr. *tutel. n. 1.*, Fragos. de *Regim. Reip. d. diff. 17. n. 10. versic. Dicendum. prop. fin.*, Valasc. de *Partit. cap. 8. n. 19.*, Peg. For. *cap. 3. n. 678.*, Guerreir. *tract. 3. lib. 6. cap. 36. n. 3.*

Limita 2. in emptione prædiorum, in qua non tenentur etiam tutores, nisi tantum de culpa lata, cupidas enim emendi poterat decipere illos; Cald. in L. Si curatorem. verb. Sine curatore. num. 5. versic. Hoc enim., Gutierrez. de *Tutel. p. 2. cap. 16. n. 9.*, Peg. For. *tom. 1. cap. 3. n. 688.* & 689., Guerreir. *tract. 3. lib. 6. cap. 36. n. 2.*

Limita 3. in hereditibus tutorum, qui non possunt conveniri, nisi tantum de lata culpa, & non de levi; Manz. de *Tutor. p. 2. tit. 3. q. 3. ex n. 81.*, & *tit. 7. q. 8. n. 40.*, Cald. in L. Si curatorem. d. verb. Sine curatore. n. 6. prop. fin., August. Barbos. ad *Text. in L. 1. n. 1. Cod. de Hered. tut. vel curat.*, Valasc. de *Partit. cap. 8. n. 18.*, Peg. For. d. *cap. 3. n. 681.*, Guerreir. *tract. 3. d. cap. 36. n. 4.*

(d) Provisores exercent officium Calculatorum in tertii reddituum Conciliorum, ex *Ord. hoc tit. 62. §. 67.*, Oliveira. de *Muner. Provisor. cap. 6. num. 1.*; & tenentur eas exigere à Receptoribus, ut declarat hæcmet Ordinatio §. 68. & 69.: & si aliquid ex sua negligentia, vel omissione non fuerit exactum, nec exigi possit, tenentur iidem Provisores damnum resicare, ut disponitur in hac Ordinatione; Cresp. de *Valdaur. observ. 84. per tot.*, Calder. dec. 96. n. 4.; quia Judices, quibus committitur administratio rerum Fiscalium, seu publica exactio, tenentur de lata, & levi culpa; ex *Text. in L. Magistratus. 6. ff. de Administrat. ver. ad Civit. pertinent. L. unic. Col. de Conduct. & Procurat. sive Act. præd. fiscal. lib. 11.*, & cum pluribus aliis Calder. p. 2. dec. 96. n. 1., Amay. in L. 3. Col. de *Canon. largit. tit. 9. n. 19.* Et in eorum bonis habet Fiscus tacitam hypothecam; ex *Text. in L. Aufertur. §. Fiscus. ff. de Jur. Fisc.*, Bovadilh. in *Politic. lib. 3. cap. 8. n. 91.*, & *lib. 5. cap. 14. n. 8.*, Escobar de Ratiocin. *cap. 39. n. 8.* Executantur tamen de levissima culpa, ut probat Calder. d. dec. 96. n. 7.

(a) Officia-

Negligentes sendo o Alcaide, e Escrivão da vara em guardar de noite a Cidade, ou Villa, devem pagar por seus bens qualquer mal, ou furto, que se faça, *liv. i. tit. 75. §. 8.* (a)

Negligentes sendo os Jurados em guardar a Terra, pagaráo por seus bens todo o damno, que se fizer, assim ás partes, como ao Concelho, *liv. i. tit. 66. §. 6.* (b)

(a) *Officiales, quibus commissa est custodia Civitatis, si ex sua negligentia aliquod damnum sequatur, tenentur illud resarcire;* de quo vide *Lessium de Just. & Jur. lib. 2. cap. 13. sub n. 78. in fin.*, *Berton. de Negligent. & Omission. part. 1. artic. 22. n. 23.* Quilibet enim Officialis tenetur per actionem in factum satisfacere omne damnum ex sua negligentia procedens, ut latè prosequitur *Farinac. in Prax. crimin. q. 111. n. 397.*, *Calder. dec. 47. per tot.*, & præcipue *ex n. 43.*, ubi agit de modo probandi negligentiam ad incurandum delictum.

(b) *Custodes hortorum, vinearum, & agrorum, cum ad talem custodiam conducti sint, tenentur evitare damna, quantum in ipsis est, alias si fuerint negligentes, tenentur ipsa damna resarcire;* ut tenent Bonacini. *de Restitut. in gener. disp. 1. q. 2. p. 11. n. 4.*, latissimè *Berton. de Neglig. & Omission. p. 2. artic. 12. ex n. 21.* Et an isti custodes teneantur de damno dato per viatores comedentes uvas in vineis, quas custodire tenebantur? negativè resolvit Gratian. *For. cap. 80. n. 16.*, *Caroc. de Locat. p. 7. conclus. 20.*, *Berton. de Negligent. d. artic. 12. n. 42.*, *Surd. de Aliment. tit. 8. privileg. 39. n. 8.*; quia de Jure Divino permittitur viatoribus ingredi vineam, & comedere uvas, & in campo demissas collige spicas, ex *Levit. cap. 19. vers. 9.*, & *cap. 23. vers. 22.*, *Deuteronom. cap. 24. vers. 19.*, *Ruth. cap. 2. per tot.*, de quibus locis vide eundem *Berton. latissimè ex n. 23.* Et hoc etiam procedere in herba, quam collegit viator pernotans in via ad alendum equum, tenet idem Gratian. *For. d. cap. 80. n. 20.* Et idem procedere in spicis, quæ de manu messorum ceciderunt, dicit *Berton. d. artic. 12. n. 47.*

(c) *Officiales destinati, seu electi ad inservienda Hospitalia, & Confraternitates, & ad eorum bona administranda, tenentur ad damnum, quod propter eos negligeniam passa fuerint; nam quilibet administrator, sive publicus, sive privatus tenetur ex sua negligentia, seu culpa lata, aut levi, ut aiunt Escob. de Ratiocin. cap. 19. à n. 1. & per tot., Altimar de Nullit. contract. tom. 1. rubr. 1. q. 6. sect. 3. n. 87.*, *Berton. de Negligent. & Omission. p. 2. artic. 3. ex n. 1. & per tot.*, *Sabel. in Sum. §. Administrat. n. 22.*, *Peg. tom. 1. Forens. cap. 3. n. 823.*, *Guerreir. tract. 4. de Ration. Reddend. lib. 2. cap. 12. ex n. 1. & seqq.*; & ideo si propter suam negligentiam non percipientur aliqui redditus, qui debeantur à colonis, vel altera familia debita, & interim debitores non solvendo efficiantur, tenentur tales Officiales, seu administratores ipsa debita satisfacere, ut probatur ex hac Ordinacione, & tenent Escobar de Ratiocin. *cap. 19. n. 21.*, *Gratian. For. cap. 125. ex n. 1. & seqq.*, & *cap. 626. n. 1. & seqq.*, *Salgad. in Labyrint. credit. p. 3. cap. 11. n. 105.*, *Hermosilh. in L. 10. globo. 4. tit. 1. part. 5. num. 232.*, *Peg. For. d. cap. 3. n. 678.*, *Guerreir. tract. 3. de Dation. & Obligat. Tutor. lib. 6. cap. 22. n. 13.*, & *tract. 4. lib. 4. cap. 13. n. 17.* itaut ista Hospitalia, & Confraternitates, ad sua damna resarcenda, habeant tacitam hypothecam in bonis Officialium administrantium illorum bona; ex Text. in *L. Orphanostrophos. 30. Cod. de Episcop. & Cleric.*, *Negusant. de Pignor. p. 2. membr. 4. n. 123.*, *Escob. de Ratiocin. cap. 39. n. 14.*, *Merlin. de Pignor. & hypothec. lib. 3. tit. 1. q. 2. n. 18.*

(d) *Creditor, qui sententiam obtinuit adversus suum debitorem, si negligens fuerit in illius executione, & alius creditor, qui sententiam posteriorem consequitus fuerit, illius virtute pignorationem fecerit, habebit prælationem in solutione debiti, ut declarat hæc Ordinatio,*

Negligentes sendo os Officiaes das Confraternitas, Hospitaes, e Albergarias na arrecadação das rendas dellas, os Provedores lhas faráo pagar executivamente, como dívida Real, *liv. 1. tit. 62. §. 63.* (c)

Negligentes sendo o créedor em executar sua sentença, naõ preferirá a outro créedor, que primeiro fizer penhora, aindaque seja posterior a sua sentença, *liv. 3. tit. 91. §. 1.* (d)

Negli-

& de materia vide Doctores, quos supra retulimus in verb. *Créedor, que primeiro fizer penhora, prefere a outros crédores.* Sed quia hæc Ordinatio solummodo à prælatione excludit creditorem negligentem, & non illum, qui justum habuit impedimentum; venit dubitandum: An minor quando negligens fuerit in pignorando, & exequendo suum debitorem, debeat restituui contra suam negligentiam, & omissionem, itaut præferatur alteri creditorri prius exequenti? affirmativè resolvit Gabr. Per. dec. 7. n. 3., Mend. à Castr. p. 1. lib. 3. cap. 21. n. 68. & 70., Addition. ad Reynos. observ. 61. ad n. 54. in princ. verific. Adverte., Peg. rom. 12. ad Ord. lib. 2. tit. 51. in princ. n. 47., Guerreir. tract. 1. de Inventar. lib. 4. cap. 12. n. 133., Sylv. tom. 3. ad Ord. lib. 3. tit. 91. in princ. n. 46.

Allii verò contrarium sentiunt, ut ait idem Mend. d. cap. 21. n. 69., Aroua. in *L. Jus Civil. 6. n. 6 ff. de Just. & Jur.* Sed de hoc vide quæ scripsit Senat. Joann. Alvar. da Costa in sequenti Nota ad istam Ordinationem. *Diversimodo judicatum video circa minorem; nam plures judicant, tit. 91. limitari in minore, ex Mend., Barbos. in Remiss., & Valasc. in Regul. Qui prior. Alii rectius, meo videri judicant, minorem restitui non posse contra Legem, neque priorem alterius pignorationem posse judicari posteriorem, cum fictio, seu retroactione non admittatur cum prejudicio tertii. Quare optimum erit distingueere inter casum, quo minor habens sententiam priorem ex causa anteriori cum hypotheca, & pignorationem post alium fecit, cum prius potuisse illam facere, vel protestari, & inter eum casum, quo minor sententiam, & si ex anteriori debito, postea reportavit; itaut in primo casu restituatur adversus omissionem, cum haberet sententiam anteriorem, & sit Iesus, & restitutionem petat, non adversus legem, sed adversus suam omissionem, & si que non petat, ut sua posterior pignoratio prior per retroactionem singatur, sed quod sibi non prejudicet illa omissione virtute restitutionis in integrum, que nunquam datur sine damno partis adverse. At in secundo casu, quies minor sententiam posterior reportavit, & debitum etiam erat posterior, non debet restitui; quia hoc effet restitui adversus Legem, que cum tantummodo admittat limitationem in casu urgentis impedimenti post sententiam, & ex hac limitatione fundatur extensis ad casum minoritatis, debet esse intra terminos dicti limitationis, hoc est, quando habeat prius sententiam ex creditore anteriore, siquidem si sententia esset posterior non veniret attendendum impedimentum, ac proinde neque etiam minoritas. Quod nota, quia alibi non ita invenies. Sed etiam non habita sententia, & adversus omissionem protestationem, minorem admittimus: ast opus est, quod creditor esset hypothecarius, si primò sententiam non reportavit.*

Quid autem si legatarius consequatur sententiam adversus hæredem, ut ei legatum solvat, & negligens adeo sit in illius executione, ut aliis hæredis creditor sententiam adversus illum reportet, & pignorationem, executionemque prius faciat; an hæc negligentia noceat legatario, itaut aliis hæredis creditor in solutione sui debiti eidem legatario præferatur? negativè refert judicatum idem Senator Joann. Alvar. da Costa in sequenti Nota: *Julgamos que esta Ley não procede contra os Legatarios; porque estes preferem nos bens da herança aos credores do herdeiro, aindaque estes façam penhora, e tenham arrematado, naõ havendo outros bens, de que possam haver pagamento, ex L. Penult. ff. de Separat., Ulhoa de Legat. disert. 8. à n. 51., Merlin. de Pignor. lib. 4. tit. 1. q. 22. à n. 35., Venturim. dec. 54. ex num. 16., Batilb. de Success. cap. 1. theorem. 6. ex num. 27. Procedendo o mesmo a respeito dos que tem pensões nos bens dos morgados.*

Negligente sendo o filho em curar o pay, ou māy, que perdeo o siso, poderá ser desherdado, *liv. 4. tit. 88. §. 14.* (a)

Negligente sendo algum em curar a pessoa, que perdeo o siso, á qual havia de suceder por testamento, ou abintestado, não poderá ser seu herdeiro, *ibid. §. 15.* (b)

Negligente sendo o filho em remir o pay, ou māy do captiveiro, poderá ser desherdado, *liv. 4. tit. 88. §. 16.* (c)

NEGOCIADOR, que tratou negocio em nome de outrem na Corte, pôde nella ser demandado, posto que ahi não seja achado, *liv. 3. tit. 6. §. 4.* (d)

NEGOCIOS se não façam na Corte por dinheiro, *liv. 5. tit. 83.* (e)

NEGROS, que não façam bailes em Lisboa, *liv. 5. tit. 70.* (f)

NETO não exclui o Tio na sucessão dos bens da Coroa, *liv. 2. tit. 35. §. 1.* (g)

Neto

(a) Vide supra notata in verb. *Filho, que foi negligente em curar o pay, ou māy, que perdêra o siso natural,* &c.

(b) *Siquis in furorem, aut dementia incidenterit, & ille, qui ei successurus erat, nullam diligentiam adhibuerit in ejus curatione, privabitur tanquam indignus ejus hereditate, ut disponitur in hac Ordinatione, de cuius materia vide Molin. de Just. & Jur. diff. 176. n. 31., Portug. de Donation. Reg. p. 3. cap. 20. n. 24.*

Quæ dispositio extenditur ad aliam quamcumque infirmitatem, qua quis laborat; nam si futurus hæres eum neglexerit in curatione, non præstanto alimenta necessaria, vel Medicum non adhibendo, itaut testator propter hanc negligentiam moriatur, non poterit esse suus hæres; ex Text. in L. In dignum. 3. ff. de His, quænt indign. auferant., Farinac. in Præx. crimin. q. 120. n. 35., Berton. de Neglig. & Omis. p. 2. artic. 21. n. 1., Merlin. de Legitim. lib. 4. tit. 1. q. 17.; & ad hoc sufficiet non adhibere Medicum peritum; quia paria sunt non adhibere Medicum, atque adhibere imperitum; Surd. de Aliment. tit. 8. privileg. 69. n. 3. in fin., Mascal. de Probat. vol. 3. conclus. 1040. à n. 1., Merlin. de Legit. d. q. 17. n. 1., Farinac. in Præx. crimin. q. 120. n. 76. Et quando Medicus dicatur peritus, vel imperitus, explicat Guazin. de Difens. reor. defens. 4. cap. 12. n. 22.

(c) Vide supra notata in verb. *Filho, que não resguardou o pay, ou māy, sendo captivos, pôde ser desherdado.* Nota tamen, quod si filius fuerit minor 18. annorum, excusat ab hac negligentia, licet sit contra pietatem naturalem, ut præter Doctores, quos in d. loc. retulimus, dicit Odd. de Restit. In integr. p. 2. q. 81. n. 18., ex Text. in Aut. Si captivi Cod. de Episcop. & Cleric.; nam licet major 17. annorum possit ex delicto puniri, ut tenent Doctores supra relati in verb. *Menor, que for de idade de desafette annos até vinte, ficará no arbitrio do Julgador dar-lhe a pena total,* &c.; attamen cum haec negligentia redimendi patrem sit delictum omissionis, & non commissionis, benignius cum eo jura agunt; quia minor dum negligit ea facere, quæ natura suadet, excusatur; si vero committit ea, quæ natura dissuadet, non excusatur; quia tunc videtur etatem à malitia superari, ut ait idem Odd. de Restit. In integr. d. q. 81. n. 19.

Et nota, quod ad redimendum patrem, potest minor vendere ejus bona, ut docent DD., quos in dicto loco laudavimus; & in hoc casu non restituitur minor adversus venditionem ab eo factam, si eam petat ex eo solum, quia vendidit; quia de jure naturæ ad hanc redemtionem tenebatur, idem Odd. de Restit. In integr. p. 2. q. 2. n. 27. Si tamen petat restitucionem adversus læsionem in venditione interveniente, vel quia vendidit immobilia, cum posset vendere mobilia, vel res minoris pretii, tunc admittenda erit restitutio, ut declarat idem Odd. d. q. 2. n. 27.

(d) Agitur in hac Ordinatione de foro contractus; sed ejus dispositio exorbitans videtur à jure communis; nam licet certissima sit juris conclusio, quod in loco celebrati contractus fortiter contrahens forum, & quod ibi conveniri potest, per Text. in L. Hæres absens. §. Proinde. ff. de Judic., & ibi Petr. Barbos. in §. 1. n. 2., Ægid. in L. Ex hoc jure. part. 2. cap. 11. convenient. 8. n. 7., Carleval de Judic. tit. 1. diff. 2. ex n. 160., Oliv. de For. Eccles. p. 3. q. 22. num. 1., Antonel. de Loc. legal. lib. 2. cap. 1. q. 14., August. Cald.

Barbos. in cap. Licet. 20. num. 3. de For. compet., Altimar de Nullit. sent. rubr. 9. q. 26. n. 3., Peg. For. tom. 5. cap. 98. n. 60. præter alios, quos eruditè recenset Sap. D. Felician. à Cunha França in suis Aureis annotation. ad Mend. à Castr. p. 1. lib. 1. cap. 3. n. 9.

Attamen haec conclusio procedit, si ipse contrahens reperiatur in loco, in quo contraxit, quia tunc poterit ibi conveniri; si vero fuerit absens, convenientius erit in loco domicili; Petr. Barbos. in L. Hæres absens. §. 1. n. 11. & seqq., & §. Proinde. n. 94. ff. de Judic., Ægid. in d. cap. 11. conven. 8. in princ., Oliv. de For. Eccles. p. 3. d. q. 22. n. 23. & 36., Carleval de Judic. d. diff. 2. n. 218., Altimar de Nullit. sent. rubr. 9. q. 26. n. 17., August. Barbos. ad Text. in cap. 1. de For. compet. in Sext. n. 10., Moraes de Execut. lib. 1. cap. 8. n. 18.

Sed haec Ordinatio aliter decernit; nam sive Reus inveniatur in loco contractus, sive sit absens, semper convenientium esse in loco contractus aperte jubet in verbis ibi: *Posto que n.º seja acabado nella, ex quo videtur hanc Ordinationem discrepare à jure communis, ut ait Barbos. in d. L. Hæres absens. §. 1. n. 5. ff. de Judic., quem sequitur Oliv. de For. Eccles. p. 3. d. q. 22. n. 40.*

At, firma remanente dispositione juris communis, videtur hanc Ordinationem procedere solummodo in contractu, qui fuerit in Curia celebratus; nam propter Curiae prærogativam, quæ dicitur patria communis, sustinetur hujus Legis dispositio sine infractione juris communis; & ita videtur sentire Ægid. in L. Ex hoc jure. d. cap. 11. conven. 8. n. 9., quod in nostro Regno latius procedere dicit, quia per Ord. lib. 3. tit. 3. quilibet in Curia conveniri potest, etiamsi alienigena sit; nam Curia supremi Principis dicitur patria communis respectu subditorum, ut ait Gonzal. in cap. fin. de For. compet. n. 6.

Adverte tamen, quod omnia supra relata procedunt, quand, quis simpliciter contrahit; quia si se obligaverit in ipsius contractus loco respondere, & proprio foro renuntiaverit, tunc convenientius erit in loco contractus, etiamsi absens sit, ut declarat haecmet Ordinatio in §. 2. buj. tit., & tit. 11. §. 1., Petr. Barbos. in L. Hæres absens. §. 1. n. 43. ff. de Judic., Altimar de Nullit. sent. rubr. 9. q. 26. n. 26., Oliv. de For. Eccles. p. 3. q. 22. num. 24., Ægid. in L. Ex hoc jure. p. 2. cap. 11. d. conven. 8. n. 6., Moraes de Execut. lib. 1. cap. 8. n. 16. & 17. Peg. For. cap. 11. ex n. 11., apud quos omnia de materia plenissime discussa invenies.

(e) Vide Farinac. in Præx. crimin. q. ult. n. 297., Vadilh. in Polit. lib. 3. cap. 9., Cortiad. dec. 106. num. 113., Phæb. p. 2. dec. 127. n. 22. & 23., & p. 1. arest. 167., ubi dicit hoc non procedere in causis justitiae, sed gratiae; & vide etiam Peg. For. tom. 6. cap. 140. per tot., ubi super materiam hujus Ordinationis latissime deliberatum fuit.

(f) Vide supra verb. *Bailes não podem fazer os Escravos, nem Pretos forros,* &c.

(g) Disponitur in hac Ordinatione, quod si primogenitus, relictis filiis, decedat in vita patris possidentis bona Regiae Coronæ, postea moriente patre succedit filius secundus, exclusis filiis primogeniti defuncti; nam concurrente patruo cum nepote ad successionem bonorum Coronæ, patruus excludit nepotem; quia in hac successione non admittitur representatio ex hujus Legis dispositione; Cost. de Major. Reg. Coron. p. 1. n. 19. Cald.

Neto filho do filho menor, que morreu na guerra, exclui a seu Tio na sucessão dos bens da Coroa, *liv. 2. tit. 35. §. 1.* (a)

Neto, que for natural, ou espúrio, ainda que seja legitimado por El-Rey, não pode suceder em bens da Coroa, *ibid. §. 12.* (b)

Neto varão filho de filha legítima não sucede ao avô nas terras da Coroa, *ibid. §. 14.* (c)

Neto, a quem o Avô em sua vida deu os

bens da Coroa que possuia, com autoridade d'El-Rey, se falecer em vida do mesmo Avô, tornaõ para elle os ditos bens, *ibid. §. 16.* (d)

Neto não pode fazer contrato de compra; ou troca com seu Avô, sem consentimento dos outros netos, filhos ou descendentes que houverem de ser herdeiros, e não dando estes consentimento, se pedirá licença a El-Rey para se fazer o contrato, *liv. 4. tit. 12.* (e)

Neto

Cald. *Recept. sentent. lib. 1. q. 19. à num. 21.*, Valasc. *de Jur. emphr. q. 50. n. 20. ad fin.*, Souf. *in L. Fæminæ. p. 1. n. 210. ff. de Regul jur.*, Peg. *tom. 11. ad Ord. lib. 2. tit. 35. §. 1. cap. 53. num. 12.*, Card. *de Luc. post lib. 1. de Feud. in Decis. Sicilie. n. 161.*, ubi de successione hujus Regni petulantissimè loquitur.

Sed dispositio hujus Legis iam hodie revocata existat, per Legem stabilitam in Comitiis Regis Joann. IV., in qua decretum fuit, quod filius primogeniti decedens in vita patris excludat patrum in successione bonorum Coronæ; quæ Lex invenitur inserta in Ord. lib. 2. tit. 35. *Coll. 1. n. 1.*, & eam transcripsit Peg. *tom. 10. ad Ord. d. tit. 35. ad rubr. cap. 21. num. 70.* Et vide quæ jam notavimus in verb. Mórgado dos bens da Coroa se defere pela ordem, que he disposto pela Ley Mental.

(a) Hæc erat solemnis limitatio supra relatae Ordinationis; de qua vide quæ supra notavimus in verb. *Filho do filho mayor, que morreu na guerra, exclui a seu Tio na sucessão dos bens da Coroa;* & verb. *Morreu em baralha se diriver por gloria para efeito de seu filho excluir a seu Tio nos bens da Coroa.*

(b) Nepos spurius, seu naturalis non succedit in bonis Regiae Coronæ, ut disponitur in hac Ordinatione, & tenet Molin. *de Just. & Jur. tract. 2. disp. 576. n. 10. vers. Filius.*, Peg. *in tract. de Spur. glos. 3. n. 109.*, & *tom. 10. ad Ord. lib. 2. tit. 35. ad Rubr. cap. 21. n. 46.* Quod procedit, etiam si iste nepos naturalis sit legitimatus à Rege, ut declarat hæc eadem Ordinatio, & tenet Cabed. *p. 2. dec. 27. n. 4.*, Molin. *d. disp. 576. d. vers. Filius.*

Si verò in legitimatione à Principe concessa declaratur, quod ipse legitimatus possit succedere in bonis Coronæ, non obstante Lege Mentali, tunc remanet impedimentum sublatum, & poterit nepos ab avo acquirere bona Coronæ per viam successionis, ut disponitur in hac Ordinatione, & tenet Cabed. *d. dec. 27. n. 4.*, Phæb. *p. 1. dec. 97. n. 13.*, Arouc. *ad L. 2. ff. de Adoption. n. 2.*, Rox. *de Incompatibil. p. 1. cap. 6. §. 6. n. 78.*, Peg. *tom. 2. ad Ord. lib. 1. tit. 3. §. 1. cap. 32. n. 213.*, & *tom. 10. lib. 2. tit. 35. ad rubr. cap. 21. n. 48.*, Aquil. *ad Rox. d. cap. 6. n. 55.* Cætera, quæ ad materiam convenire possunt, vide apud Peg. *d. cap. 21. ex n. 49.*

(c) Probatur ex hac Ordinatione, quod exclusa matre à successione majoratus, filius ex ea succedere non potest; de quo vide Gabr. Per. *dec. 59. n. 1. & 2.*, Larream *dec. 54.*, Giurb. *de Feud. §. 29. glos. 6. n. 86.*, August. Barbo. *lib. 1. Vot. 7. ex n. 15.*, & *lib. 2. Vot. 70. per tor.*, Castilh. *lib. 5. Controv. cap. 103. à n. 12.*, Rox. *de Incompatibil. p. 1. cap. 6. ex n. 318.*, Fragos. *de Regim. Reip. p. 3. disp. 9. §. 9. à n. 8.*, Card. *de Luc. de Fideicomiss. discurs. 25. cum seqq. usq. ad 33.*, Ros. *conf. 69. à n. 199.*, Arouc. *in L. In multis. 9. ff. de Stat. homin. n. 66.*, Peg. *de Majorat. cap. 16.*

Quid autem in majoratu simplicis masculinitatis, in quo masculus ex foemina non excluditur, an saltem veniat excludendus, cum ex duabus foeminis descendit? vide Rox. *de Incompatibil. part. 1. cap. 6. n. 325.* Et vide verb. *Bens da Coroa, nelles á falta de filho varão não sucede a femea.*

(d) Postquam hæc Ordinatio statuit in istomet §., quod, decedente Donatario bonorum Regiae Coronæ absque descendantibus, superflite tamen patre, seu ali-

quo sui ipsius ascende, reverti debent ad Coronam ipsa bona, quorum defunctus erat donatarius: nunc limitat in casu, quo ipse pater, seu quilibet alias ascendens fuisset eorumdem bonorum donatarius, & interveniente Regia auctoritate transtulisset ea in filium, seu nepotem; quia tunc revertentur ad avum, seu parentem, quando nepos, vel filius decebat sine filiis, vel nepotibus; quæ dispositio videtur desumpta ex Text. in cap. 1. §. ult. Si de feud. defunct. fuerit controvers. inter Dom. & agnat., & pluribus DD. firmat Card. *de Luc. post tract. de Feud. in Decis. Sicilie. n. 71.* Rox. *de Incompatibil. p. 1. cap. 6. n. 210.*, Molin. *de Just. & Jur. disp. 576. num. 10.*, Peg. *tom. 10. ad Ord. lib. 2. tit. 35. ad Rubric. cap. 21. n. 54.*, & *tom. 11. ad eundem tit. §. 16. cap. 191. glos. 98. n. 1.*

Et an in isto casu devolvantur bona Coronæ ad avum, vel parentem jure successionis, aut jure reversoris, disputat eleganter Card. *de Luc. in d. Decis. Sicilie. ex n. 73.*, & concludit, quod devolvuntur jure reversoris, plures DD. referendo in *n. 77.*, Aquil. *ad Rox. p. 1. cap. 6. n. 249.*, qui in *n. 252.* videtur contrariam amplecti sententiam.

(e) De materia hujus Ordinationis vide Molin. *tract. 2. de Just. & Jur. disp. 343. n. 7.*, Pinel. *ad Rubr. Cod. de Rescind. vendit. p. 2. cap. 2. n. 10.*, Phæb. *p. 2. dec. 120.* Et an hæc Lex, sicut procedit in nepote, procedat etiam in filio emancipato? negativè videtur resolvendum, ex eo quia prohibitio hujus Legis intelligitur de filio existenti sub potestate paterna; Gam. *dec. 295. n. 2.*, Molin. *d. disp. 343. n. 8.*, Phæb. *p. 1. arest. 80.*, Sylv. *in Comment. ad Ord. lib. 4. tit. 1. ad Rubr. artic. 5. num. 31.* Sed contrarium verius est; quia nepos non est sub potestate avi, sicut non est filius emancipatus sub potestate patris; & atamen nepos non potest contrahere cum avo: ergo nec etiam emancipatus poterit contrahere cum patre; & ita judicatum fuisset testatur Senator Themudo in sequenti Nota, *Ibi: filhos; posto que sejaõ emancipados: assim o vi julgado; quidquid Phæb. p. 1. arest. 80. & contra Phæb. tenet Barbo. in Additam. ad lib. 4. num. 16. Habet in tuo libro Arestorum.*

Ita etiam judicatum refert Senator Oliveira in sequenti Nota: *Limita no emancipado, ou casado, Phæb. p. 1. arest. 80. Sed contrarium verius est, ut sentit idem Phæb. & judicatum fuit in causa Brasiliensi de Jacques Peres com Henrique Leitaõ: & probatur ex hac Lege, ibi: ou netos, ou outros descendentes; ex quibus excluditur consideratio patriæ potestatis. Et etiam Senator Joann. Alvar. da Costa, ex quadam Nota deprompta ab Ordinatione Senatoris Viegas, ita notavit: Quidquid Barthol. de jure dixisset, hoc Ordinatio procedit etiam in emancipatis, quia loquitur de nepote, & descendantibus.*

Ad verb. *Sem consentimento dos outros netos, filhos, ou descendentes; an sufficiat consensus tacitus ad validitatem hujusmodi contractus?* affirmativè resolvit, & judicatum refert Phæb. *p. 2. dec. 120. à num. 6.*, Souf. *in Commentar. ad tit. ff. de Pact. artic. 1. q. 2. n. 3.*, Sylv. *ad Ord. lib. 4. tit. 1. ad Rubr. artic. 5. n. 35.*, & *in Commentar. ad hunc tit. n. 6.* Sed contrarium judicatum fuisset testatur Senator Oliveira in sequenti Nota: *Sufficit tacitus filiorum consensus, Phæb. dec. 120., nos autem contrarium judicavimus in processu Brasilienſi*

Neto sucede no prazo do Avô, que faleceo ab intestato, se não houver filho, nem filha, *liv. 4. tit. 36. §. 2. (a)*

Neto pôde ser nomeado pelo Avô para suceder no prazo, em que ha clausula de nomear filho, ou filha, se não existirem filhos, posto que no contracto se não faça menção, senão de filha, *liv. 4. tit. 37. §. 6. (b)*

Neto, que for preterido no testamento do Avô, sendo o Pay já falecido, faz annull-

lar o mesmo testamento, *liv. 4. tit. 82. §. 4. (c)*

Neto, que falecer sem deixar filhos, nem pay, tendo o Avô, o deve instituir nas duas partes de seus bens, e sómente poderá dispôr da terça, *liv. 4. tit. 91. §. 1. (d)*

Neto, que falecer sem filhos, e sem Pay; ou Māy, tendo vivo o Avô, se o preterir, fica nullo o testamento, *liv. 4. tit. 82. §. 4. (e)*

Neto

Brasiliensi de Jacques Péres, com Henrique Leitão, quia Ordinatio repugnat, si recte perpendatur in versic.: E naõ lhe querendo, &c. Cætera vide apud Sylv. in Commentar. ad bunc tit., ubi omnia eruditè congesst.

Ad verb. *Se pedirá licença a El-Rey*; vide sequentem Notam Senatoris Oliveira, ibi: *Esta licença n.º está concedida aos Desembargadores do Paço em seu Regimento; e assim parece que a n.º podem conceder sem consulta a El-Rey; se não be que se pôde considerar comprehendida no §. 114., ao que mais me inclino; mas nunca v. este caso em pratica. Depois de ter escripto esta Cota, vejo á Chancelaria huma licença concedida pela Mesa, a qual glosei, e se reconheceo a glofa, e naõ passou.*

(a) Decedente emphyteuta ab intestato, si existat filius, & simul nepos ex alio filio, succedit filius in emphyteusi, excluso nepote ex alio filio; nam in contractu emphyteutico non ingreditur nepos locum patris, sed succeditur ordine successivo, scilicet, ut acquires sit prima vita, secunda filius, tertia nepos; quia in emphyteusi accepta pro se, & filiis, non habet locum representatio; Covarr. Prætic. q. est. cap. 38. n. 13., Valasc. de Juv. emphyt. q. 50. num. 5., Fulgin. de Juv. emphyt. tit. de Succ. in bon. emphyt. q. 1. n. 4., Robles de Representat. lib. 1. cap. 9. n. 18., & lib. 3. cap. 17. num. 6., Mantic. de Tacit. & ambig. lib. 22. tit. 18. n. 1. cum seqq.

Et an ad petendam renovationem admittatur nepos, extante filio? vide sequentem Notam Senatoris Joann. Alvar. da Costa: *Utrum ad jus petendae renovationis detur representatio? judicatum fuit, quod non, ex hac Ordinatio: Judicibus Andrade Rua, & Lacerda; Escrivão Manoel Ferreira de Lemos; andaos Autos appensos a huma Causa entre Dona Cecilia de Aragão com as Freiras de Santa Clara, Escrivão Antonio Ribeiro, sem embargo de tensionar o contrario o Doutor Jeronymo Vás Vieira, que dizia se naõ devia extender esta Ordenação ao direito da renovação, por este ser hereditario, e transmissivel, e como tal dar-se nelle a representação; quod mihi non absolum videtur.*

Omnia tamen supradicta procedunt in emphyteusi de pacto, & providentia; nam si emphyteusis fuerit hereditaria, tunc admittitur representatio; Mantic. de Tacit. & ambig. d. tit. 18. n. 7. versic. Hec autem, Peg. For. cap. 9. n. 23., Cald. de Nomin. q. 17. n. 13., & cæteri DD. supra relati, præter alias, quos retulimus in verb. *Filio precede a Neto na successão do foro de nomeação.*

(b) Probatur ex hac Ordinatio, quod si emphyteusis concessa sit pro se, & filiis, censemur etiam concessa pro nepotibus; nam in ea disponitur, quod moriente emphyteuta absque filiis, si existant nepotes, poterit eos nominare, etiamsi in contractu emphyteusis nulla de eis facta fuerit mentio; de quo vide benè Mantic. de Tacit. & ambig. tom. 2. lib. 22. tit. 12. per tot., Pinheir. de Emphyt. diff. 6. sect. 6. §. 4. num. 124., Cald. de Poteſt. eligend. cap. 11. n. 33., Fulgin. de Juv. emphyt. tit. de Succession. in bon. emphyteut. q. 12. num. 4., Peg. For. tom. 3. cap. 28. num. 57., & num. 936., Cordeir. de Juv. emphyt. dubitat. 30. num. 34.

Quid autem si concurrant nepotes ex primo matrimonio, cum filiis secundi matrimonii, an possit nominari nepos, excluso filio? vide Peg. tom. 3. For. cap. 28.

ex n. 931. Et quid si concurrat nepos ex filio legitimo jam mortuo, cum filio naturali emphyteutæ decedentis? vide Cordeir. dub. 25. ex num. 43. Et si emphyteusis fuerit concessa pro se & filiis adjecta clausula, quod deficientibus filiis possit nominari persona extranea, an possit nominari extraneus, excluso nepote? vide Cald. de Poteſt. eligend. cap. 14. ex n. 6., Peg. For. cap. 9. pag. 628., ubi affirmativè refert judicatum.

Et nota, quod ex hac Ordinatio probatur, quod conditio, sine liberis, deficit per existentiam nepotum, ut est communis opinio, de qua testatur Mantic. de Tacit. & ambig. lib. 11. tit. 8. à n. 21., Cancer. lib. 3. Var. cap. 21. num. 280., Rot. apud Torr. de Pact. futur. success. dec. 173. n. 7. Sed hoc non procedit quoad nepotes posthumos, & tempore mortis in utero existentes, ut tenet Mantic. de Conjectur. ultim. volunt. lib. 8. tit. 8. n. 9., Arouc. in L. 7. n. 8. ff. de Stat. homin., quia isti nullo cognitionis jure avum attingunt, neque illi succedunt ab intestato; Cancer. lib. 1. Var. cap. 5. num. 5. Et vide supra verb. Forreiro, que tomar o prazo para si, e sua mulher, e para hum filho, que delles nascer, naõ tendo filhos, poderá nomear hum neto, &c.

(c) Cum Ordinatio in hoc loco declarat, quod circa præteritionem nepotis observetur illud, quod dispostum extat circa præteritionem filii, vide ea quæ notavimus supr. in verb. *Filio se o pay naõ fizer mençao delle noſtamento, &c.* Et verb. *Filio, que fallece com testamento, e naõ tem descendentes, porém tem pay, ou māy, ou ascendentes, &c., nam sicut filius præteritus facit annullare testamento patris, ita etiam nepos facit annullare testamento avi; Capyc. Latr. conf. 86. n. 12. & seqq. lib. 2., Giurb. ad Confuetud. Meſan. cap. 8. glof. 7. p. 1. & seqq., Rot. apud Torr. de Pact. futur. success. dec. 4. num. 3. 4. & 5. Si autem filius sit exhæredatus à patre, an nepos ex eo debeat institui ab avo? affirmativè resolvit Posth. resol. 56. num. 8., Torr. de Pact. futur. success. lib. 2. cap. 24. num. 70.; nam per exhæredationem habetur filius pro mortuo, & sublatu de medio patre, rediguntur nepotes ad conditionem filiorum, quin eis noceat exhæredatio patris, ut prosequitur idem Posth. d. obſerr. 56. num. 9. & seqq.*

(d) Vide quæ supra notavimus in verb. *Filio, que fallece com testamento, ou seja emancipado, ou esteja em poder de seu pay, e tem pay, ou ascendentes, deve-lhe deixar as duas partes, &c.*

(e) Sicut filius testamentum nulliter conficit, quando in illo non instituit patrem hæredem, ut supra notavimus in verb. *Filio, que fallece com testamento, e naõ tem descendentes, porém tem pay, ou Māy, e no testamento naõ faz mençao delle, be o testamento nullo: ita etiam si nepos non instituat avum, sed illum prætereat in testamento, erit nullum idem testamentum, ut declarat hac Ordinatio; quia circa nepotes militat eadem ratio, quæ circa filios; nam sicut filius dicitur eademi caro patris, idem dicitur de nepote respectu avi; quia nepos censemur verè natus ex corpore avi sui, ut tenet Boss. de Patr. pref. c. ip. 3. §. 7. n. 215., Menoch. conf. 124. num. 102., Tiraquel. in tract. de Primogen. q. 40. n. 36., Rubeus de Confus. jur. cap. 1. §. 2. n. 105.*

(a) De

Neto pôde ser desherdado pelo Avô, por qualquer daquellas causas, por que pôde o Pay desherdar o filho, *liv. 4. tit. 89. §. 18* (a)

Neto pôde desherdar ao Avô por qualquer daquellas causas, por que os filhos podem desherdar os Pays, *ibid. §. 8.* (b)

Neto do primeiro matrimonio sucede igualmente com os filhos do segundo nos bens, que forão havidos do mesmo primeiro matrimonio, no caso que não exista tio algum, filho do dito matrimonio, *liv. 4. tit. 91. §. 2.* (c)

Netos fazem entre si partilha dos bens de seu Avô, quando delle não ficarem filhos, *liv. 4. tit. 96. in princip.* (d)

(a) De causis exhaereditationis, ob quas pater potest exhaeretare filium, & avus nepotem in terminis hujus Legis, vide quae latè egimus supra in verb. *Filho, que puser as mãos iradamente em seu pay, ou māy pôde ser desherdado, cum pluribus sequentibus.* Nota tamen, quod nepos non potest exhaeretari ab avo, vel avia, propter odium adversus ejus patrem conceptum, vel ob causam exhaereditationis ab eo incursam, ut tenet Posth. *resolut. 56. n. 12.*

(b) Causas, ob quas filius potest exhaeretare patrem, & nepos avum, ex dispositione hujus Legis, vide supra in verb. *Filho, ou filha pôde desherdar o Pay, ou Māy por huma de sette causas, que sāo, &c.*

(c) Vide supra notata in verb. *Filho do primeiro matrimonio concorre na herança, que a Māy teve do filho fallecido ab intestado, com os netos, filhos de outro filho, &c.*

(d) Deficientibus filiis tempore, quo aliquis decepit, existentibus tamen nepotibus ex filiis jam defunctis, possunt isti nepotes petere divisionem bonorum avi, in quibus succedunt, eo modo, quo pater erat successurus; personam enim patris representant, ac si eadem persona esset, Castill. lib. 2. *Controv. cap. 19. à num. 50., & cap. 20. n. 18. & 19.*, Molin. de *Primozen. lib. 3. cap. 6. ex n. 48.*, Cald. For. *conf. 30. num. 2.*, Gratian. For. *cap. 456. à n. 5.*, Molin. de *Just. & Jur. diff. 627. n. 10.*, Gam. dec. *307. n. 8. & 14.*, Valasc. de *Just. Acclamat. p. 2. punct. 1. §. 6. n. 20. & 21.*, Rox. de *Incompatibilit. p. 1. cap. 6. n. 162.* Ideoque si plures nepotes existant ex unico tantum filio jam premortuo, succedunt omnes aequaliter, & inter eos debet fieri divisio bonorum in capita, & per viriles, & non in stirpes, ut ex pluribus tenet Merlin de *Legitim. lib. 1. tit. 4. q. 2. n. 1.*

Si vero concurrent nepotes ex uno filio cum patruo filio defuncti, tunc non connumerantur nepotes, ut singuli, sed pro una persona capiunt imaginem patris, & succedunt cum patruo in stirpes, & non in capita, itaut patruus capiat medietatem, & nepotes alteram medietatem; Gom. lib. 1. Var. cap. 1. num. 11., Merlin. de *Legitim. lib. 1. tit. 4. quest. 5. num. 2.*, Molin. de *Just. & Jur. tract. 2. diff. 626. num. 1.*, Cancer. p. 1. Var. cap. 5. num. 6.

Et si concurrent plures nepotes ex diversis filiis, nullo existente patruo, succedunt in stirpes, & non in capita; quia non considerantur ut singuli, sed ut representantes personam patris; & ideo nepotes ex uno filio, licet sint plures, habebunt dimidiam partem hereditatis ex persona patris; nepotes vero ex alio filio, licet sint pauciores, habebunt alteram dimidiam; ex Text. in L. 2. Cod. de *Suis*, & leg. *liber. Petr. Gregor. in Syntagma jur. lib. 45. cap. 8. n. 11.*, Cujac. tom. 7. ad lib. 5. tit. 2. ff. de *Inofficio. testament. lit. B. & C.*, Gom. lib. 1. Var. cap. 1. n. 10., Merlin. de *Legitim. lib. 1. tit. 4. q. 5. n. 6.*, Barbos. in L. *Post dotem. 41. n. 53. ff. de Solut. matrim.*, Castill. lib. 3. *Controvers. cap. 19. n. 61.*

Neto deve conferir a doação, que o Avô lhe fez, se quizer entrar á sua herança, *liv. 4. tit. 97. §. 20.* (e)

Neto pella representação de seu Pay exclui o tio da sucessão do mórgado, *liv. 4. tit. 100. in princip.* (f)

NO

NOBRES se presumem obrar bem, e com fidelidade, *liv. 1. tit. 74. in princip.* (g)

NOBREZA se prova pelos braços das Armas, e appellidos, que se dão áquelles, que por honrosos feitos os ganharam, *liv. 5. tit. 92. in princip.* (h)

Nobre-

(e) Nepos, cui avus aliquid in vita donavit, teneatur post ejus mortem conferre donationem, si velit cum aliis cohereditibus partitionem in ejus hereditate consequi, ut disponitur in hac Ordinatione, & tenet Valasc. de *Partit. cap. 12. n. 57.*, Guerreir. de *Division. lib. 2. cap. 11. n. 40.* Sed haec Ordinatio supponit donationem factam ab avo nepoti, esse factam contemplatione patris, ut probatur ex hacmet Ordinat. §. 21., & agnovit Valasc. de *Partit. d. cap. 12. n. 58.*; & sub hac suppositione indubium est, quod nepos tenetur conferre ipsam donationem, quam contemplatione patris ab avo acceptit, Valasc. d. cap. 12. n. 57., Aquil. ad *Rox. p. 4. cap. 3. n. 44.*, Boss. de *Dote. cap. 3. §. 3. n. 52. in fin. & n. 89.*, Merlin. de *Legitim. lib. 2. tit. 2. q. 8. n. 54.* Si autem donatio sit facta nepoti ipsius duntaxat contemplatione, & non ejus patris, tunc non tenetur eam conferre, ut ait idem Valasc. d. cap. 12. n. 58., Carvalh. in *cap. Raynaldus. de Testam. p. 4. cap. 1. sub n. 83.*

Adverte tamen, quod haec donatio ab avo facta nepoti semper presumitur facta contemplatione patris, ideoque semper censetur profectitia, ad hoc ut conferriri debeat; Menoch. de *Præsumpt. lib. 3. præsumpt. 17. n. 7.*, Boss. de *Dote. cap. 3. §. 3. n. 90.*, Gam. dec. 34. n. 1., Valasc. d. cap. 12. n. 58. in fin., & cap. 13. n. 26., Carvalh. in *cap. Raynaldus. de Testam. p. 4. cap. 1. sub n. 80.* Et si scire velis conjecturas, per quas inducitur, quod avus donavit nepoti, ipsius contemplatione, & non patris, vide Merlin. de *Legitim. lib. 2. tit. 2. q. 9.*, Boss. de *Dote. cap. 3. §. 3. ex n. 46. u/q. ad n. 87.* Et ad materiam vide supra notata in verb. *Legitima do filio se conta com a doação, que lhe o avô fez.*

(f) Vide supra notata in verb. *Filho do filio maior exclui a seu tio na sucessão do mórgado;* & verb. *Mórgado succee de nelle o neto filho do filio mais velho.*

(g) Quia nobiles semper presumuntur bonis praediti moribus, atque virtutibus; ex Text. in L. *Quod si nolit. 31. §. Mancipia. 21. ff. de AEdilit. edit.*, Menoch. de *Præsumpt. lib. 5. præsumpt. 4. n. 6. & 7.*, & *præsumpt. 59. ex n. 1. lib. 6.*, Tiraquel. de *Nobilit. cap. 20. n. 20.*, Mier. de *Majarat. p. 1. q. 51. n. 65.*, Scobar de *Puritat. q. 4. §. 5. n. 6.*

(h) Nobilitatem probari ex armis, & insignibus familiæ nobilis, probatur ex hac Ordinatione; de cuius materia vide Altimar de *Nullit. tom. 7. rubr. 1. part. 5. q. 43. sub n. 727. versic. Probatur ex armis.*, Merlin. dec. 164., Cardin. de *Luc. de Præmin. disc. 32. n. 21.*, & *disc. 33. n. 12.*, Mascard. de *Prob. vol. 3. concl. 1097. n. 5.*, Sabel. in *Sum. §. Nobilitas. n. 3. versic. Item ex armis.* Probatur etiamp ex publica voce, & fama; nam cum nobilitas nihil aliud sit, quam communis hominum existimatio, & opinio, is reputatur nobilis, quem hominum aestimatio nobilem reputat; Mascard. d. *concl. 1097. n. 5.*, Scobar de *Puritat. q. 10. §. 2. n. 17.*, Farinac. in *Prax. crimin. q. 47. n. 101.*, Sabel. d. *§. Nobilitas. n. 3.*, Portug. de *Donat. p. 2. cap. 17. n. 39.*, Altimar d. *q. 43. sub n. 727. versic. Nobilitas quoad suscipiendum.*, & in *versic. seqq. latè de materia agit.*

(a) Quan-

Nobreza se deriva da parte das māys , *liv. 5.*
tit. 92. §. 6. (a)

NODOAS inchadas , e negras he caso de querela , *liv. 5. tit. 117. §. 1. (b)*

NOMEAÇÃO se pôde fazer de causa litigiosa , *liv. 4. tit. 10. §. 11. (c)*

Nomeação , que se faz de algum prazo , se pôde revogar , se no contracto de afforamento foi dito , que pudesse nomear antes de sua morte , ou ao tempo della , *liv. 4. tit. 37. (d)*

Nomeação , que se fizer de algum prazo com traspassação delle na pessoa em quem for nomeado , não se poderá mais revogar , aindaque o emphyteuta te-

nha poder de nomear até á morte , *ibid. §. 1. (e)*

Nomeação , quando não he feita por aquelle , que tomou alguma propriedade de foro para si , e certas pessoas , e morre sem nomear , o herdeiro , que deixou no testamento , ficará nomeado , *liv. 4. tit. 36. (f)*

Nomeação se se não fizer por aquelle , que tomou alguma propriedade de foro para si , e certas pessoas , sucederá a filha , não havendo filho varão , aindaque seja mais moço que a filha ; e não sucederá o neto , posto que seja filho de filho mais velho , *liv. 4. tit. 36. §. 2. (g)*

Nomea-

(a) *Quamvis de jure nobilitas filiorum proveniat tantummodo à patre , & non à matre ; attamen per Statutum potest effici , ut filii maternam conditionem sequantur quoad honores , gentilitia , & armorum delationes , ut ex pluribus comprobatur Carvalh. in cap. Raynald. de Testam. p. 1. num. 236. , Sanch. de Matrimon. lib. 7. diff. 24. num. 2. , Portug. de Donat. p. 2. cap. 17. num. 37. , Carranz. de Part. cap. 3. §. 3. num. 17. Et cum apud nos dispositum extet in hac Ordinatione , quod nobilitas matris proficit filio , indubium remanet , quod in hoc Regno nobilitas non solum à patre , sed etiam à matre descendit ad filios , ut tenet Portug. de Donat. Reg. tom. 1. p. 2. cap. 17. num. 35. , Cabed. p. 2. dec. 73. num. 2. , Carvalh. in cap. Raynaldus. de Testam. p. 1. sub num. 236. , Faria ad Cov. lib. 4. Var. cap. 1. num. 130. , Carranz. de Part. d. §. 3. num. 16. Quid autem si mater illustris nubat plebeo , an in hoc casu ejus filii conditionem matris sequantur quoad honores ? vide Carvalh. d. cap. Raynaldus. p. 1. num. 239.*

(b) *De his contusionibus , vide quae notat Leit. de Jur. Lusit. tract. 3. q. 3. n. 122.*

(c) *Ad materiam hujus Ordinationis vide Cabed. part. 1. dec. 120. , Gabr. Per. dec. 25. n. 14. , Portug. de Donat. p. 3. cap. 38. num. 76. ; & supra verb. Litigiosa causa se pôde dar em nomeação.*

(d) *Certa conclusio juris est , quod habens facultatem nominandi aliquem ad emphyteusim , vel officium , seu aliam rem , si de facto semel nominet , seu eligat , non potest amplius nominationem revocare , cum ipsa electio , seu nominatio trahat secum executionem , & omnino consummata dicatur ; Valenzuel. tom. 2. conf. 155. num. 18. & seqq. , Gratian. For. cap. 58. num. 3. & 4. , Noguerol. alleg. 9. num. 35. , Solorzan. de Jur. Indiar. tom. 2. lib. 2. cap. 22. num. 60. , Castilh. lib. 5. Controv. cap. 80. num. 10. , Salgad. de Supplicat. ad Sanctiss. p. 1. cap. 10. §. unic. num. 23. , Valasc. conf. 102. num. 12. , Portug. de Donat. tom. 1. p. 2. cap. 13. num. 38. & probatur ex hacmet Ordinatione in hoc tit. §. 2. Ex hac tamen Ordinatione videtur contrarium suaderi , ex eo quia dispositum in ea extat , quod , facta nominatione emphyteusis potest eadem nominatione ab emphyteuta ante mortem revocari.*

Sed debet adverti , quod aut potestas nominandi est simpliciter concessa in contractu primordiali ipsius emphyteusis , aut est concessa cum declaratione , quod possit nominare usque ad mortem , si fuerit concessa simpliciter , tunc facta nominatione non poterit iterum nominare , nec primam nominationem revocare , ut tenet omnes supra citati Doctores : si verò fuerit collata ad actum ultime voluntatis , tunc poterit mutari , & variari usque ad mortem , ut declarat hacmet Ordinatio , & tenet Molin. de Primog. lib. 2. cap. 4. n. 23. , Gom. in L. 17. Taur. 3 n. 6. , Valenzuel. conf. 63. ex n. 39. ,

Castilh. lib. 5. Controv. cap. 80. n. 18. , Salgad. in Laby. rint. credit. p. 2. cap. 27. n. 17. , August. Barbos. Vot. 126. n. 117. , Altimar de Nullit. contract. rubr. 1. p. 4. q. 39. n. 360. versic. Distinguit Bart. , Flores ad Gam. dec. 36. in princ. , Valasc. conf. 102. num. 27. , Portug. de Donat. p. 2. cap. 13. num. 39. , Aquil. ad Rox. p. 1. cap. 3. num. 27. , Cald. de Potest. eligend. cap. 2. num. 12. , qui omnes de materia latissimè agunt.

Si verò emphyteuta , qui habet simpliciter potestam nominandi , de facto emphyteusim nominaverit , an per ipsam nominationem dominium utile transferatur ? vide latissimè Cordeir. dubit. 36. per tot.

(e) *Hæc est quedam solemnis limitatio supra proximæ conclusionis , de qua vide plures DD. , quos laudavimus in verb. Foreiro , que tinha poder de nomear até o tempo da morte , se traspassar em sua vida o direito de causa afforada , &c.*

(f) *Vide supra verb. Foreiro , que toma alguma propriedade de foro para si , e certas pessoas , se sizer testamento de seus bens , e não nomear , &c.*

(g) *Vide supra verb. Filho , que facile sem nomear , ficando filho , ou filha , não haverá o foro o neto , &c. ; & verb. Neto pôde ser nomeado pelo Avô , para suceder no prazo , em que h. clausula de nomear filho , ou filha , se não existirem filhos , &c. Ad verb. Não havendo filho varão , posto que seja mais moço , que a filha . Ex hac dispositione rectè colligitur , quod , existente filio , non potest filia succedere in emphyteusi.*

Sed dubium est : An facta concessione emphyteusis per alternativam pro filiis , vel filiabus , nominari possit filia , excluso masculo ? de hac questione agit latissimè Cald. de Potest. eligend. cap. 15. n. 25. & seqq. & n. 37. & 38. , & eamdem questionem proponit , exornat , & resolvit Cordeir. p. 2. tract. 3. de Jur. emphyt. dubit. 30. & n. 1. usque ad 29.

Et quid , si pater habens expressam facultatem nominandi filium , aut filiam , decedat absque nominatione , reliquo filio juniori , & filia seniori , an saltem in hoc casu censeatur nominata filia senior ? vide resolutionem Senatoris Joan. Alvar. da Costa in sequenti Nota. Ad §. 1. , ibi : Posto que seja mais moço , que a filha : Est questio : Utrum hoc procedat eo in casu , quo concessa est facultas nominandi filium , vel filiam ? Episcopus Fr. Anton. ab Spirit. Sanct. conf. 3. cum Caldas affirmat censeri nominant filiam , si filius junior sit : cui opinioni meum suffragium adhibere nequaero ; siquidem ex eo in §. 2. prævaleat sexus , quia pater cum non nominasset filiam , quam nominare poterat , præsumitur à lege electus : ergo idem erit in casu , quo expressa erat facultas nominandi filium , aut filiam ; cum sive expresse , sive non expresse data sit facultas nominandi filiam , semper eam , si vellet , poterat pater nominare ; quia nihil denudat expressa facultas nominandi filium , vel filiam : & nostra Lex providet de casu , quo pater usus non est sua libera facultate.

(a) Vide

Nomeação feita em testamento, posto que alias a nomeação huma vez feita se não possa revogar, todavia revogado o testamento, ou sendo nullo, fica ella revogada, *liv. 4. tit. 37. §. 4. (a)*

Nomeação, que fez o foreiro, de algum prazo, se poderá provar por testemunhas, *ibid. §. 3. (b)*

(a) Vide supra verb. *Foreiro fazendo nomeação no testamento, se depois revogar o dito testamento, &c.* Et an in terminis hujus Legis sustineatur nominatio ex clausula codicillari: affirmat Phæb. dec. 188. à n. 12., ubi refert judicatum; Molin. de *Jus. & Jur. diff. 132. n. 5.*, de quo vide latas, & eruditas deliberationes, quas transcribit Peg. For. cap. 9. ex n. 293.; & Thom. Vaz *alleg. 61. à n. 27.*, tenet validam esse nominationem, si testamentum annuletur, ex eo quod legitima non sit titulo institutionis reliqua; & Gam. dec. 1 26. dicit validam esse nominationem, si annuletur testamentum, ex eo quod testis non dixit se signasse mandato testatoris; quæ omnia videntur everti ex dispositione hujus Legis.

Et nota, quod si nominatus sit præfens, & acceptet nominationem, non revocatur ipsa nominatio, licet testamentum sit nullum, quia utpote contractus, qui testamento celebrari potest, manet irrevocabilis; Cald. consil. 10. n. 49., Fragos. de *Regim. Reip. p. 3. lib. 6. diff. 9. §. 23. n. 12.*

Nota etiam, quod si testamentum sit nullum ex defectu probationis, nihilominus nominatio erit valida, si probetur per testes sufficientes ad probandum nominationem, ut tenet judicatum Oliveir. de *Muner. Provisor. in Addit. ad cap. 1. n. 38.*: sed contrarium, immo eosdem testes requiri ad probationem nominationis testamento factæ, qui requiruntur ad probationem testamenti, tenet Ægid. in L. 1. p. 2. §. 2. num. 26. Cod. de *Sacerdos. Eccles.*, & vide Peg. For. tom. 3. cap. 28. n. 138., Carvalh. de *Ordinib. Militarib. tom. 2. Enucleat. 10. §. 4. & 5.*, Fragos. de *Regim. Reip. p. 3. lib. 6. diff. 9. §. 23. n. 9.*

(b) Vide supra verb. *Foreiro, que tinha faculdade de nomear até a morte, e fixar diversas nomeações, não se poderá provar por testemunhas, &c.* Et nota, quod licet in terminis hujus Ordinationis necessarii sint tres testes ad probandum emphyteusis nominationem, & quod sint omni exceptione maiores, ut inquit Ægid. in L. 1. Cod. de *Sacerdos. Eccles. p. 2. in princip. n. 36.*; attamen aliquando probari potest per conjecturas, utpote si detur alicui in dotem; quia ex defectu nominationis expressæ, præsumitur, & censetur emphyteusis nominata; Cald. de *Extinct. emphyt. cap. 10. n. 35.*, & de *Potest. eligend. cap. 2. n. 33.*, & cap. 4. n. 35., Pinheir. de *Emphyt. diff. 4. sect. 5. n. 73.*, & sect. 7. n. 130.: vel quando relinquitur titulo legati; quia si testator aliam nominationem non fecerit magis expressam, censetur ipsa emphyteusis nominata; Cald. de *Nominat. quæst. 10. à n. 2.*, Valasc. consil. 61. n. 12., Pinheir. de *Emphyt. diff. 4. sect. 7. n. 130.*, & diff. 6. sect. 1. n. 6. Et cum ad probandum dotem sufficiunt præsumptiones, & conjecturæ, ut latè prosequitur Peg. For. tom. 1. cap. 3. n. 605. & seqq., sequitur, quod probata dote per conjecturas, remanet etiam probata emphyteusis nominatio.

(c) Disponitur in hac Ordinatione, quod si emphyteusis in aliquem transferatur titulo dotis, non poterit amplius revocari, etiamsi ex concessione dominica variabilis sit usque mortem ipsius emphyteusis nominatio: quod tamen intellige, si in nominatum transferatur omne jus, quod in emphyteusi habebat ipse nominans. Ex quo venit dubitandum, si in dotis contractu apponantur omnes clausulæ constituti, & meliori juris modo, reservetur tamen à nominante ususfructus, quin exprimatur ab eo, quod cedit, & transfert in nominatum omne jus sibi competens, an hæc nominatio revocari possit? affirmative resolvit Cald. de *Port. Tom. II.*

Nomeação feita com traspasso de coufa afavorada por titulo de dote, ou outro, não se pôde revogar, *ibid. §. 1. (c)*

Nomeação feita pelo que comete o crime de Læsa-Magestade, he nenhuma, como se não fosse feita, e deve o prazo ser tornado ao Senhorio, se for concedido para certas pessoas, *liv. 5. tit. 6. §. 19. (d)*

Nomea-

*test. eligend. cap. 4. n. 16. & 22. cum seqq., Valasc. consil. 102. n. 50., Gabr. Per. dec. 9. per tot., ubi judicatum refert, eo tamen reluctant, Fragos. de *Regim. Reip. p. 3. lib. 6. diff. 9. §. 23. n. 13.*; ex eo quia, cum nominatio sit revocabilis, etiam traditio regulata à titulo revocabilis est; nam simpliciter nominans absque declaratione, quod cedit totum jus in nominatum, refert se ad formam concessionis, & secundum illam nominat per relationem ad tempus mortis, & ideo revocabilis manet nominatio, etiamsi sequatur traditio, ut inquit idem Fragos. ubi supr. d. n. 15.*

Sed contrarium, scilicet, quod emphyteusis nominatio titulo dotis cum traditione illius, maneat irrevocabilis, itaut non possit nominans variare, nec talis nominationem revocare, tenent Barbos. in *Remif. ad hanc Ord. lib. 4. tit. 37. §. 1. n. 2.* ubi ita refert bis judicatum, August. Barbos. in *cap. Potuit, de Locat. n. 147.*, Pinheir. de *Emphyt. diff. 6. sect. 5. §. 4. num. 77.*, ubi dicit hanc opinionem esse veriorem; Peg. For. tom. 3. cap. 28. n. 644. versic. Et licet., ubi ita evictum refert. Quia habens potestatem nominandi usque ad mortem, abdicat à se potestatem variandi, quando nominat titulo dotis, cum titulus dotis ex se sit irrevocabilis, ut confirmat Pinheir. ubi supr. d. n. 77. & seqq. Cætera vide in verb. *Foreiro, que tinha poder para nomear até o tempo da morte, se traspassar em sua vida o direito da coufa aforada por titulo de dote, &c.*

(d) Si emphyteuta incurrat in atrocissimum crimen Læsa-Majestatis, non poterit emphyteusim amplius nominare, si ipsa emphyteusis sit de pacto, & providentia, & liberæ nominationis; quia per ipsum crimen efficitur servus poenæ, & sicut non potest de bonis suis disponere, ita etiam non potest ad emphyteusim nominare; Molin. de *Jus. & Jur. tract. 2. diff. 481. n. 9.*, Cald. de *Nomin. emphyt. q. 5. n. 37. 38. & 44.*, Portug. de *Donat. Reg. p. 3. cap. 22. n. 78.*, Addition. ad *Reynol. observ. 70. num. 17. versic.* Utrum autem. ad med., Peg. For. cap. 9. sub n. 173. Et si ipse emphyteuta ante commissum crimen jam habuerit nominationem factam, non sortietur aliquem effectum, sed annullabitur, tamquam si facta non esset, ut declarat hæcmet *Ordinatio in hoc §.*

Quod tamen intelligit Molin. d. diff. 481. n. 9. de nominatione per ultimam voluntatem, aut donatione causa mortis facta ante delictum; secùs autem si fuerit facta per contractum inter vivos irrevocabiliter; quia similes dispositiones non revocantur, nec efficiuntur nullæ ob crimen sequens, etiamsi sit Læsa-Majestatis Divinæ, vel humanæ, ut prosequitur idem Molin. diff. 659. num. 1., & tenet alter Molin. de *Primon. lib. 4. cap. ultim. num. 18.* Ad verb. *E deve o prazo ser tornado ao Senhorio.*

Nota, quod emphyteusis liberæ nominationis non devolvitur ad Fiscum ex hæresi, & confiscatione emphyteutæ, sed devolvitur ad dominum directum, ut patet ex hac Ordinatione; secùs si emphyteusis sit perpetua; Ord. lib. 5. tit. 1. §. 1., Portug. de *Donat. p. 3. cap. 22. n. 78.*, Pinheir. de *Emphyt. diff. 5. sect. 5. §. 7. n. 194.*, Molin. d. diff. 481. sub num. 10., Sanch. ad *Præcept. Dec. dog. lib. 2. cap. 19. n. 24.*, Peg. For. cap. 9. n. 274. & seqq., Peregrin. de *Jur. Fisc. lib. 3. tit. 1. n. 6.*, ubi refert judicatum, quod non possit nominare.

Et ita etiam fuit judicatum in Fisco Collimbriensi à Doctribus Francisco Barreto Froes, Didaco de Andrade Leitaõ, & Josepho de Souza de Moraes, viris

Nomeação simplezmente sem traspassar outro direito, se a pessoa nomeada morrer primeiro, o nomeante poderá nomear outra vez, *liv. 4. tit. 37. §. 5.* (a)

Nomeação de foro se entende ser feita em todos os herdeiros estranhos, que o defunto deixou em seu testamento, sem nomear particularmente no dito foro, e ficará a hum por seu quinhão, e satisfará aos outros na demazia em outros bens, *liv. 4. tit. 36. §. 1.* (b)

Nomeação não sendo feita, morrendo o foreiro abintestado sem descendente, ou ascendente, fica o foro devoluto ao senhorio, *ibid. §. 2.* (c)

Nomeado no prazo conferirá a estimação delle, *liv. 4. tit. 97. §. 22.* (d)

Nomeado por autor pode chamar outro autor, *liv. 3. tit. 44. §. 1.* (e)

Nomeando o Official na serventia do seu ofício a alguém, se este fizer erros, lhe faz perder o ofício, *liv. 1. tit. 96. §. 1.* (f)

Nome-

literatissimis, inter Ludovicum Pessoa de Eça, & Promotorem Fiscalem, ubi fuit Fiscus condemnatus restituere emphyteusim, eo quod numquam ad Fiscum pertinere poterat, & quod incapacitatem Actoris solus dominus directus allegare poterat. Sed in Senatu Lisbonensi in Judicio Fisci, Judicibus Araujo, Sardinha, & Baracho Leal, anno 1609. in causa Francisci Mendes de Castro, cum Michaële Rebello, judicatum fuit, quod etiam si emphyteusis esset Ecclesiastica, nihilominus filium confiscati actione carere, & quod ei non erat restituenda, ex eo quia ejus parens neque expresse, neque tacite nominare poterat, quo in casu juxta Regimen, ad Fiscum pertinebat, & quod dubium esse tantum poterat inter Fiscum, & directum dominum, cuius jus à tertio deduci non poterat: nam hereticus omnia perdit ipso jure; Farinac. de Hæres. q. 178. num. 3., Fermosin. de Confiscat. bonor. alleg. 20. num. 22. cum seqq., quod procedit, quamvis hereticus reconcilietur, Fermosin. de Confiscat. alleg. 32. n. 24., Mier. de Majorat. p. 1. q. 1. num. 67., Molin. de Jus. & Jur. diff. 658. n. 19. Regim. Fisc. §. 51., qui omnes dicunt perdere facultatem nominandi; Cald. de Nomin. q. 5. n. 24. in fin., Portug. de Donat. p. 3. cap. 28. n. 56. in fin.

Vide etiam sequentem Annotationem Senatoris Joan. Alvar. da Costa, ibi: *Na causa do Administrador da Casa de Aveiro com Simão Diniz da Silva, tendo-se julgado que se não devolvera o prazo de Luiz Pessoa de Eça, Judicibus Gaspar de Almeida de Andrade, Francisco Mendes Galvão, e Manoel da Cunha Sardinha, Escrivão da Coroa, se revogou por embargos, Judicibus, Galvão, Sardinha, e Luiz Pimentel da Costa, e se julgou que nem o reconciliado podia nomear, e que se devolvia, posto que ficou embargada, e se desistiu pela parte a favor do Duque de Cadaval, a quem se deu o prazo por mercê Real; sed fortiter fuit impugnatum; quia ante heresim poterat nominare, & post reconciliationem, ut dicebatur, quia reconciliatus non est hereticus; Surd. cons. 386. n. 14., Cacheran. cons. 78. n. 4., Cald. in L. nunc. Cod. Ex delict. defunct. n. 8., Farinac. in Polibum. p. 2. dec. 307. n. 6. Et quod facienda sit differentia inter relaxatum, & reconciliatum probat Molin. de Jus. & Jur. d. diff. 481. sub n. 10., & melius Barbosi. in L. Si finita. §. Si de vecigalibus. ff. de Damn. infect. quem refert Addition. ad Reynos. observ. 70. sub n. 17. Et ad materiam vide etiam supra verb. Foreiro do prazo, que foi concedido em certas pessoas, que se hajão de nomear, se cometter crime de Lesa-Magestade, &c.*

(a) Vide supra verb. Foreiro, que fizera nomeação do prazo em alguma pessoa, sem lhe traspassar outro algum direito, &c.

(b) Agitur in hac Ordinatione de casu, quo testator plures instituat heredes estraneos, quin aliquem eorum ad emphyteusim nominet; & disponit, quod omnes censeantur nominati, ut attento valore emphyteusis, omnes æqualiter integrerentur, incipitata emphyteusis in aliquo eorum; de cujus materia vide supr. notata in verb. Foreiro, que instituir muitos herdeiros, a quem pertença o foro, se ha de encabeçar em hum só, &c.

Quid autem si emphyteuta instituat aliquem heredem in re certa, non dato cohærede universalí, an iste heres censeatur nominatus? vide Sperel. tom. 1. dec. 73. à n. 63., & vide etiam Valasc. de Jur. emphyt. q. 43.

n. 10. Et vide ad materiam hujus Ordinationis sequens arestum, quod annotavit Senator Joann. Alvar. da Costa: *Quidam, nomine Alfonsus Leitão de Sousa, suum condidit testamentum, & in eo heredem instituit consanguineum, & in suam medietatem certa bona immobilia assumpit, & ex eius vinculum erexit, functoque vita, conjux vidua petens divisionem, inventa non fuerunt illa bona libera ultra vinculata, sed tantum emphyteuses aliqua, quas sibi adjudicari petebat, ut pote emptas à defuncto; è contra replicabat heres, quod ipse nominatus censebatur, & quod omnia bona immobilia ad eum pertinebant, tamquam heredem, & vocatum ad vinculum, & quod vidua in pecunia sua pars solvi, & adjudicari necessariò veniebat. Uni ex Judicibus placebat divisionem aque faciendam, quia heres in emphyteusi nominatus à Lege erat, & vidua nullum prajudicium inferri posse ex vinculo, quod erigendum erat ex pecunia, & bonis, que supererant. Fuit tamen evictum, quod vinculum sustineretur in bonis à testatore designatis, & quod heres per fiduciocommissum tacitum, emphyteuses intra medietatem viduae restitueret, ex doctrina Cald. de Nominat. q. 8. n. 8., quam tamen appositi non adductam aliquis dicet, sed juvat multum: & uno, vel altero modo aque sit divisio inter viduam, & heredem: & ego potius suffragio negleto adhaererem.*

(c) Vide supra verb. Foreiro, que tomou foro para si, e certas pessoas, finando-se abintestato sem nomear, e sem ascendente, nem descendente, &c.

Ad verb. Sem descendente, ou ascendente. Quid si habeat avos ex parte patris, & ex parte matris, dubium est, quis eorum succedere debeat in emphyteusis? vide ad resolutionem sequentem Notam Senatoris Joann. Alvar. da Costa, ibi: *Fuit dubitatum, se morrendo huma neta sem nomear, e deixando dous avós, paterno e materno, qual delles havia de succeder; buns disserão que se dividisse a estimação; outros que succedesse o que fosse mais velho; outros que o paterno: Eu disse que o materno, porque pela sua parte viera o prazo, e se presumir ser esta a mente do senhor direito. Porém que preceda o avô varão, e entre os varões o mais velho, parece se tira do §. 3. juncto §. 2.*

(d) Si pater in vita dotaverit filio emphyteusim, quam emit, tenebitur ipse filius, post mortem patris, ejusdem emphyteusis valorem conferre, ut disponitur in hac Ordinatione, & agnoscent, ac exornant Cald. de Nominat. emphyt. q. 18. num. 1. & 2., Valasc. de Partition. cap. 13. n. 126., Carvall. in cap. Raynaldus, de Testam. p. 4. cap. 1. num. 185., Mend. à Castr. in L. Cum oportet. Cod. de Bonis, quæ liber. p. 2. num. 90., Pinheir. de Emphyt. diff. 5. seq. 2. n. 28., Guerreir. de Division. tract. 2. lib. 2. cap. 12. num. 53. & 54.

Et an jus petendæ renovationis debeat attendi in valore emphyteusis, ut illius pretium augeatur in collatione, vide bene Guerreir. de Division. lib. 2. cap. 8. à n. 109., Cordeir. de Jur. emphyt. dubit. 33. à n. 59., ubi plures alios referunt. Et si pater reservaverit sibi usum-fructum, quando filio emphyteusim in vita donaverit, an etiam tunc debeat filius estimationem conferre, vide latissimè Cordeir. de Jure emphyt. dubit. 32. ex n. 7. Et vide supra verb. Conferir deve o filho a valia do prazo, &c.

(e) Concordat Ord. lib. 3. tit. 45. §. 1.

(f) Vide supra verb. Erro do Ofício cometido pelo serventuario faz perder o Ofício, &c.; & verb. Escrivão de serventia se cometter alguns erros, &c.

(a) Si-

Nomeando-se alguem por Fidalgo, naõ o sendo, paga cem cruzados, e as custas em tresdobro, *liv. 5. tit. 92. §. 6.*

Nomeando alguem por auctor a pessoa, que lhe vendeo, ou escambou a causa, sobre que he demandado; e vindo este nomeado a Juizo, será ouvido com seu direito naquelle mesmo Juizo, onde he chamado por Auctor, posto que naõ seja daquelle foro, *liv. 3. tit. 45. §. 11. (a)*

Nomeado por auctor, se disser que a causa, sobre que he a contendia, a houve d'El-Rey por mercê, e que pertence á Corôa, será re-

mettido o feito ao Juizo da Corôa, *ibid. (b)*

Nomeando alguem por auctor ao senhor da causa, sobre que se lhe faz demanda, dizendo que he lavrador, colono, inquilino, rendeiro, ou procurador; e querendo o Auctor seguir a demanda, fará citar o senhor, que he nomeado; e vindo este a defendê-la, será ouvido com seu direito perante o Juiz do seu foro, *ibid. §. 10. (c)*

Nomeando alguem outra pessoa por auctor, sobre a causa, que lhe demandaõ, o deve fazer antes de abertas, e publicadas, *liv. 3. tit. 45. §. 2. (d)*

NO-

(a) *Siquis vendiderit rem, & postea emptor vocetur ad judicium ad sustinendam actionem reivindicatrix, potest ipse emptor laudare venditorem in actorem, ut eum defendat, actionemque in se suscipiat, & talis laudatus tenetur subire judicium in foro emptoris, ubi actio fuit ab actore agitata, quamvis privilegiatus sit ratione fori; Petr. Barbos. in L. Venditor. 49. ff. de Judic. n. 99. & 136., Gam. dec. 332. n. 1., Gom. lib. 2. Var. cap. 2. num. 39. versic. Item addit. quod talis venditor., Carleval de Judic. tit. 1. diff. 2. n. 663., Altimar de Nullit. sentent. tom. 1. rubr. 4. q. 6. num. 1.*

Hoc etiam procedit in Clerico, qui si fuerit laudatus in auctorem propter rem, quam vendidit, tenetur respondere in Judicio seculari: nam licet haec conclusio controversia valde fuisse inter DD., attamen apud nos omne dubium sublatum est per Ord. lib. 2. tit. 1. §. 11., ubi disponitur, quod Clericus si fuerit laudatus in Judicio seculari, debet in illo respondere; & hancmet conclusionem de jure firmant Molin. de Just. & Jur. tract. 2. diff. 380. n. 15. & 16., Cald. de Empt. & Vendit. cap. 31. à num. 82. & seqq., Gom. lib. 2. Var. cap. 2. n. 39. versic. Item addit. quod talis venditor., Cyriac. controv. 389. n. 10. & 11., Petr. Barbos. in d. L. Venditor. 49. à n. 139., Carleval de Judic. tit. 1. diff. 2. à n. 664., Cancer. p. 1. Var. cap. 14. n. 99., & p. 2. cap. 13. n. 75., & p. 3. cap. 15. à num. 130. versic. Circa predicta. & n. 137., Guzman de Evict. q. 7. à n. 1. pricipue à num. 10., Gabr. Per. de Man. Reg. p. 2. cap. 32., Cortiad. tom. 1. dec. 30. n. 149. & 150., & tom. 3. dec. 178. n. 3.

(b) *Licet aliqui DD. teneant Fiscum auctorem laudatum debere causam defendere in judicio, in quo agitatur, ut dicit Barbos. in L. Venditor. 49. ff. de Judic. n. 151., Cancer. p. 2. Var. cap. 16. n. 42., Altimar de Nullitat. sent. rubr. 4. q. 6. n. 3.; attamen contrarium sequuta fuit haec Ordinatio, decernens, quod si Reus dicat rem ad Coronam pertinere, debet causa remitti ad Judicium Coronæ; quam conclusionem firmant Barbos. in d. L. Venditor. ff. de Judic. n. 152., Cancer. p. 2. d. cap. 16. num. 44., Carleval de Judic. tit. 1. diff. 2. n. 703., Guzman de Evict. q. 8., Altimar de Nullit. sent. rubr. 4. q. 6. n. 3., Salgad. in Labyrinth. credit. p. 1. cap. 7. n. 15. & 16., Amaya in L. Si minori. n. 30. Cod. de Jur. Fisc. lib. 10., Cortiad. dec. 256. n. 1., ubi latissimè agit de materia.*

Quid autem si Reus conventus super re, quam emit a Fisco, laudaverit Procuratorem Fiscalem, an debeat causa remitti ad suum judicium; vide sequentem Notam Senatoris Oliveira, ibi: *Quid, quando se houve a causa por compra do Fisco da Inquisição, se chama o Procurador Fiscal a anotaria? Resolvo-se, e julgo-se que naõ tinha o privilegio do Procurador da Fazenda, e que devia assentir, se lhe parecesse no mesmo Juizo, em que a causa corria; em hum processo do Juizo dos Resíduos da conta do testamento de Brites Pereira, entre partes o Promotor com Antonio de Brito Freire no anno de 1645. Este feito ainda corria no anno de 1686. com Fernão Cabral, Senhor de Belmonte, no Cartório de João Rodrigues Cardoso. Outro caso refere Oliveira in Addit. ad cap. I. de Muner. Provisor. n. 53., e em ambos foi bem julgado, se os bens estavão sómente no sequestro do Fisco; porém se já estavão*

confiscados, e adquiridos ao Fisco Real tem alguma dúvida, pela razão do Absento da Relação de 23. de Março de 1673. (quod est in Ord. lib. 3. tit. 67. Collect. 3. n. 1.) e do Regimento das Confiscações §. 53. & §. 29., & vide Gabr. Per. cap. 32. n. 5., Boler. de Decolar. tit. 2. q. 4. n. 36. & 37.

(c) *Si colonus, seu inquilinus Ecclesiae, aut Clerici, vel alia similis persona, quae nullum habeat jus in re, conveniatur ab aliquo, & iste laudet dominum rei, debet ipse dominus audiri in Judicio sui fori, si rem defendere velit, ut disponitur in hac Ordinatione, & tenet Petr. Barbos. in L. Venditor. 49. num. 126. 127. 128. & 144. ff. de Judic., Cyriac. controv. 383. à n. 12., Sperel. dec. 24. ex n. 1., Reynos. obser. 18. à n. 5., Gabr. Per. de Man. Reg. cap. 32. n. 6. 7. & 8., Vela disserr. 19. num. 61. & 62., Cald. de Empr. & Vendit. cap. 31. n. 84., Cancer. p. 2. Var. cap. 13. n. 75., Guzman de Evict. q. 7. n. 19., Cortiad. dec. 178. ex n. 14.*

Sed ad hoc ut actor laudatus possit declinare forum, debet probare illum colonum, aut inquilinum, qui eum nominavit, à se causam habere, & quod ipse est in possessione illius rei, super qua litigatur; Barbos. in d. L. Venditor. 49. n. 128. ff. de Judic., Guzman de Evict. q. 7. n. 22. versic. Tamen., Ansald. de Jurisdicç. p. 3. tit. unic. cap. 11. n. 11., Cyarlin. controv. For. lib. 2. cap. 171. num. 25., Sperel. dec. 24. n. 23. 25. 27. & 28., & ita judicatum refert Cortiad. dec. 178. n. 17. Si verò is, qui à principio fuit conventus, fateatur se possidere, & postea nominet aliam personam tamquam dominum, tunc non obstante nominatione poterit condemnari per Judicem, coram quo fuit lis agitata; Afflict. dec. 126., Guzman de Evict. q. 7. n. 23., Cortiad. dec. 178. n. 19.

Et nota, quod si colonus, aut inquilinus, vel alia similis persona, quae alieno nomine possidet, laudaverit Dominum, & Actor non obstante nominatione item prosequatur contra colonum, non poterit contra eum obtinere, ut tenet judicatum Peg. For. tom. 3. cap. 23. n. 84. & 85. Et an emphyteuta conventus possit nominare dominum directum; & si dominus fuerit Clericus, an possit declinare forum? vide Gam. dec. 332., Barbos. in L. Venditor. 49. à n. 129. ff. de Judic., Gabr. Per. de Man. Reg. p. 2. cap. 28. n. 2., & cap. 32. n. 7. & 8., Sperel. dec. 24. n. 14., & dec. 121. num. 20., August. Barbos. de Jur. Ecclesiast. lib. 1. cap. 39. §. 1. n. 119., Cancer. lib. 1. Var. cap. 14. n. 99., Cyarlin. controv. For. lib. 1. cap. 17. à n. 6.

Et an operarius à Clerico conductus, si coram laico Judice, de turbativa, vel furto, vel damno dato accusetur, & nominet Clericum in auctorem, possit ipse Clericus declinare forum secularare, ad hoc ut causa remittatur ad Judicium Ecclesiasticum: vide latissimè Sperel. tom. 1. dec. 24., qui hanc questionem proponit, expendit, & resolvit; & eo citato, Cortiad. dec. 178. in fin.

(d) *Quando quis intendit aliquem laudare, ut actinem, seu defensionem rei, quae sibi in judicio petitur, in se suscipiat, debet hanc denuntiationem facere ante terminum probationis, ut declarat haec Ordinatio; quia talis denuntiatio debet fieri, dum venditor habet legitimum tempus ad probandum allegationes de jure suo;*

NOMEAR deve o Reo por Auëtor a pessoa, de quem houve a causa móvel, ou de raiz, que lhe demandaõ, para poder cobrar delle a mesma causa, *liv. 3. tit. 44. in princ.* (a)

NOTA do Taballiaõ se se perde, se pôde provar o notado della, *liv 3. tit. 60. §. 6.* (b) NOTARIOS Apostolicos pôdem sómente fazer escripturas de intimação, de appellação, e notificações, e escripturas de insti-

Covarr. *lib. 3. Var. cap. 17. num. 8.*, Molin. *de Just. & Jur. tract. 2. disp. 380. n. 10.*, Gom. *tom. 2. Var. cap. 2. num. 39.*, Petr. Barbos. *in L. Venditor. 49. n. 85. & 86.*, Hermosilh. *L. 32. glof. 3. tit. 5. part. 5. n. 71.*, Cald. *de Empt. & Vendit. cap. 31. n. 80.*, Aylon *ad Gom. tom. 2. Var. cap. 2. sub n. 40. versic. Denuntiationem fieri debere.*, Guzman. *de Evict. cap. 12. n. 1. & 2.* Et licet de jure communi possit Reus auctorem laudare in gradu appellationis, ut tenent ferè omnes supra citati DD.; attamen de Jure nostro non admittuntur, nisi tantum in prima instantia, ut ait Cald. *d. cap. 31. n. 81.*, qui benè de materia loquitur.

(a) Emptor, qui emit aliquam rei, si postea super eadem re in judicium vocetur, debet denuntiare litum venditori suo, ut ipse liti assistat, & veniat ad ejus defensionem, ad hoc ut possit agere postea de evitacione adversus eundem venditorem; ut declarat haec Ordinatio, & tenent Gom. *tom. 2. Var. cap. 2. n. 39. versic. Item alde*, Covarr. *lib. 3. Var. cap. 17. n. 6.*, Petr. Barbos. *in L. Venditor. 49. n. 7. ff. de Judic.*, Molin. *de Just. & Jur. tom. 2. disp. 380. n. 9.*, Garc. *de Expens. cap. 23. n. 18.*, Castilh. *lib. 4. Controv. cap. 42. num. 95.*, Cancer. *p. 1. Var. cap. 13. n. 63. versic.* Et præter id., Gam. *dec. 79. n. 1.*, Guzman. *de Evict. q. 4. n. 4. & per tot.*

Quid autem si vendor promittat in contractu se item defensurum, & ad hoc apponat juramentum, an etiam in isto casu semper denuntiatio requiratur? vide Cov. *lib. 3. Var. d. cap. 17. num. 4. versic. Que quidem.*, Cald. *de Empt. & Vendit. cap. 31. n. 68. & 70.*, Gratian. *For. cap. 175. num. 30.*, Gutierrez. *de Juram. confirmat. cap. 61. n. 19.*, & sub n. 20., Guzman. *de Eviction. quest. 4. n. 57. & n. 72.*, Hermosilh. *L. 32. glof. 3. tit. 5. part. 5. n. 8.*

Et si vendor sit jam mortuus, an debeant laudari, seu nominari ejus hæredes? affirmativè resolvit Gom. *tom. 2. Var. cap. 2. n. 39. versic. Item alde, quod mortuo venditore.*, Cald. *de Empt. & Vendit. cap. 31. n. 77.*, Hermosilh. *L. 33. glof. 1. tit. 5. part. 5. num. 26.*, & glof. 4. artic. 3. n. 38., ubi latè materiam pertractat, & eum consule, & Sylvam, qui ad hanc Ord. plura eruditè congesuit.

(b) Vide supra verb. *Escriptura*, sendo perdida a Nota, se pôde provar por testemunhas, &c.

(c) Vide supra verb. *Escripturas de insitnicioes, confirmações de Beneficios, e datomada da posse delles, podem fazer os Escrivães dos Vigarios, &c.*

(d) Judices antequam administrationem officii assument, tenentur jurare fideles Principi esse, & illius Constitutiones servare; & hoc juramento præterinquo, nullius erunt momenti, quæ per eos gesta fuerint; ex Text. *in L. Rem non novam. 12. cum Authent. Hodie*, Cod. *de Judic. cap. Quanto, & cap. Venientes, de Jur. jurand.*, Cancer. *p. 3. Variar. cap. 13. n. 328. & 329.*, Xainar. *de Officio Judic. p. 1. q. 24. n. 151.*, Fontanel. *de Past. nuptial. tom. 2. claus. 6. glof. 2. p. 2. n. 15.*, Conciol. *ad Statut. Eugub. lib. 1. rubr. 7. n. 1.*, August. Barbos. *ad Text. in L. Rem non novam. 12. n. 2. Cod. de Judic.*, Calder. *tom. 1. dec. 4. n. 7.*, Peg. *tom. 1. ad Ord. lib. 1. tit. 1. §. 1. n. 1. & seqq.*

Et an saltem valeant acta, & sententiae, si communiter jurisdictionem exercerant secundum dispositioinem L. *Barbarius. ff. de Offic. Prætor.* vide Calder. *d. dec. 4. num. 4. & num. 22.* Et an officii possessio acquiratur sine juramento, vel solum exercitium? vide Galeot. *in Respon. liss. al. 7. à num. 18.* Et an justè puniatur resistentia adversus Judices, qui ante ingressum officii juramen-

tuiçoës, e confirmações de Beneficios, e de tomada de posse delles, e outras semelhantes, *liv. 2. tit. 20. (c)*

NU

NULLOS saõ todos os actos feitos pelos Juizes, que servirem seus officios, antes de tomarem juramento, *liv. 1. tit. 2. §. 15. (d)*

Nullos saõ todos os actos feitos por Juizes incompetentes, *liv. 1. tit. 5. §. 8. (e)*

Nullos

tum non præstarunt? vide Calder. *d. dec. 4. ex num. 3.*

Et an Judices ultra hoc juramentum præstitum à Cancellario debeant iterum jurare, quando capiunt possessiones Officiorum in loco, ubi illa exerceenda sunt, præsentibus Decurionibus? vide Bovadilh. *in Politic. tom. 2. lib. 3. cap. 7. à n. 18. & 19.*, Paris. *de Put. de Syndicat. verb. Officiales. cap. 4. in fin.*, Aviles *ad Capita Prætor. in Proœm. glof. fin. n. 14.*, Avendaño *in cap. 2. Prætor. n. 2. versic. Juramentum.*, qui tenent sequendam esse in hoc casu loci consuetudinem.

Et an hoc juramentum possit præstari per procuratorem? vide Peg. *tom. 1. ad Ord. lib. 1. tit. 1. §. 1. n. 6.*, & quæ supra notavimus in verb. *Juramento se dñ. a todos os Officiales, antes que começem a servir seus Officios, &c.* Et an Judex Ecclesiasticus possit procedere adversus hos Officiales ratione transgressionis juramenti, si male se habeant in administratione officiorum? vide Solorzan. *de Jur. Indiar. tom. 2. lib. 4. cap. 2. ex n. 11.*, Villarroel. *Governo. Ecclesiast. p. 2. q. 15. art. 1. & 2.*

(e) Defectus jurisdictionis irritat omnes actus factos ab eo, qui se pro Judice gerebat; nam validitas actuum, quæ geruntur a Judice, ab ejus jurisdictione dependent; de quo vide Guazin. *de Defens. reor. defens. cap. 1. n. 1.*, Salgad. *de Supplicat. ad Sanctif. p. 1. cap. 10. n. 95.*, Altimar. *de Nullit. sentent. rubr. 9. q. 1. à n. 1.* Et haec nullitas potest opponi quocumque tempore, ad infringendos, vel annullandos actus à Judice incompetentis factos; & in quacumque parte Judicij, & litis, & etiam post latam sententiam; Petr. Barbos. *in L. Titia. sub n. 31. ff. de Solut. matrim.*, & *in L. Siquis ex aliena. 5. n. 70. ff. de Judic.*, Larrea. *dec. 10. sub n. 10.*, Valasc. *conf. 65. in princ.*, Fermosin. *in cap. At si Clericus. 4. q. 7. de Judic.*, Clar. *in §. fin. q. 36. n. 5.*, Carleval. *de Judic. lib. 1. diff. 2. n. 811. versic.* Et quidem, Bovadilh. *in Politic. lib. 2. cap. 18. n. 186.*, Gam. *de Sacram. præstand. 7. 5. n. 25.*, Cancer. *p. 1. Var. cap. 8. n. 8.*, & p. 2. *cap. 2. n. 153.*

Et etiam adversus tres sententias conformes; Covarr. *Practic. cap. 25. n. 4.*, & *cap. 33. n. 2. versic. Imò.*, Guatier. *Practic. lib. 1. q. 96. n. 8.*, Gam. *de Sacram. præstand. d. n. 25. versic. Pro quo etiam facit.*, Cabed. *p. 1. dec. 22. n. 3. & 4.*, Valasc. *conf. 65. in princ.*, Carleval. *de Judic. d. diff. 2. sub n. 811. versic.* Et quidem, Fontanel. *dec. 376. n. 10. p. 2.*, Altimar. *de Nullit. sentent. rubr. 9. q. 1. n. 6.* Quia haec exceptio incompetentiæ non est propriè exceptio, sed defensio; Scacc. *de Appellat. q. 19. remed. 1. concl. 3. n. 3.*, Carleval. *de Judic. tit. 3. diff. 16. n. 20.*, Fontanel. *dec. 452. n. 7. & 8.*, Altimar. *de Nullit. contract. tom. 6. rubr. 1. p. 4. q. 36. n. 362.*, & nulla major nullitas inveniri potest, quam illa, quæ resultat ex defectu jurisdictionis, & ideo nunquam censetur rejecta ab Statuto excludente omnes exceptiones, & omnes nullitates; Gloss. *in Clement. 1. de Sequestrando. posse.*, & ibi Barbos. *n. 43.*, & in cap. *At si Clerici. 4. n. 3. in fin. de Judic.*, & in tract. *de Clausulis. claus. 131. n. 13.*, Petr. Barbos. *in L. Siquis ex aliena. 5. n. 180. ff. de Judic.*, Covarr. *Practic. cap. 25. n. 4.*, Gom. *tom. 2. Var. cap. 12. n. 8. in fin.*, Gam. *de Sacram. præstand. q. 5. n. 25. versic. Pro quo etiam.*, Altimar. *de Nullit. sent. d. rubr. 9. n. 7.*

Quod adeo verum est, ut quamvis pars juret se de nullitate non oppositum, nihilominus opponere potest defectum omnimodo incompetentiæ; Azeved. *in L. 2. n. 28. tit. 5. lib. 4. Nov. Recopilar.*, August. Barbos. *in cap. Ad si Clerici. 4. n. 3. de Judic.*, Fermolin. *in rubr. q. 3. n. 6. de For. compet.*, Cyriac. *controv. 499. n. 6.*, Altimar. *de Nullit. rubr. 9. q. 1. n. 15.*

(a) Omnia

Nullos saõ todos os despachos , e sentenças , em que se naõ guardarem as Ordenações , *liv. I. tit. 5. §. 4. (a)*

Nullos sendo os feitos crimes , que vaõ á Relação por falta de alguma solemnidade , ou por algum erro , que houvesse no procedimento , se supre o defeito , sem se annullar o processado , *liv. I. tit. 5. §. 12. (b)*

Nullo he todo o processado na appellação , que for interposta de sentença , que couber na alçada do Juiz , *liv. I. tit. 6. §. 20. (c)*

Nullos saõ os termos de perguntas , e confissões feitas em causas crimes , ou civeis ,

naõ sendo assignadas pelo Juiz , e pelo Reo , *liv. I. tit. 24. §. 20. (d)*

Nullos saõ todos os termos prejudiciaes , assim como renunciações , fianças , cauções , louvamentos , pactos , e convenções feitos em Juizo , e procurações , naõ sendo assignados pelas partes , *liv. I. tit. 24. §. 21. (e)*

Nullos saõ os actos processados em feitos da Corôa , em que he parte o Procurador della , como tambem o despacho das suspeiçãoes postas a algum Juiz dos mesmos feitos , sem elle estar presente , *liv. I. tit. 12. §. 2. (f)*

Nullas

(a) *Omnia contra Legis formam gesta nullitatis vi-*
tio laborant, ut ex pluribus Ordinationis locis, aliis-
que juribus latè comprobant Peg. tom. I. ad Ord. lib. I. tit. I.
§. 12. glof. 82. n. 1. & seqq., & tom. 2. tit. 3. §. 7. glof. 16. n. 1.,
& tom. 7. lib. I. tit. 9. 3. ad princip. glof. 2. n. 8. Nam aut Lex
aliquid prohibet fieri, aut dat formam ad actum facien-
dum; si prohibet, est omnino nullus omnis actus, qui
operatur contra prohibitionem legis, etiam si ipsa Lex
expressè non annullet, ex Text. in L. Non dubium. Cod.
de Legib., Suares de Legibus. lib. 5. cap. 25. n. 1. in princip. &
num. 2., & cap. 27. num. 2., Farinac. in Fragm. crimin. p. 2.
verb. Lex. n. 170., Mend. in Prax. p. 2. lib. I. cap. 2. n. 144.,
Britt. in cap. I. de Locat. p. 2. n. 39., Altimar de Nullitat. con-
tract. rubr. I. p. 5. q. 48. sub n. 19.

Sed hæc conclusio plures patitur limitationes , quas congerit idem Farinac. ex n. 216. cum seqq. , ubi eas vide re poteris . Contrarium tamen , scilicet , quod ex sola prohibitione non possit inferri nullitas ipso jure , nisi annullatio addatur prohibitioni , tenet cum pluribus Velasc. de Judic. perfect. rubr. 9. annot. 12. §. 2. ex n. 16. & seqq. , Molin. de Just. & Jur. tract. 2. diff. 88. n. 14.

Si Lex dat formam ad actum faciendum , & ipse actus fiat contra formam à lege præscriptam , nullus est , ex Text. in L. Cum bi. §. Pretor. ff. de Transact. , & cum pluribus aliis Farinac. in Fragment. verb. Lex. num. 204. , Suares de Legib. lib. 5. cap. 31. n. 1. , Tiraquel. in L. Si umquam. Cod. de Revocand. Donation. verb. Revertatur. num. 67. , Peg. tom. I. ad Ord. lib. I. tit. I. §. 12. glof. 82. n. 1.

Quod tamen intellige , quando forma , quæ omittitur est substantialis , & necessaria , secùs si non sit substantialis , sed accidentalis ; Suares de Legib. lib. 5. cap. 31. n. 2. , Farinac. in Fragm. d. verb. Lex. n. 220. , August. Barbos. Axiom. 12. n. 24. , Peg. d. glof. 82. n. 3. Plures alias declaraciones vide apud Farinac. in loco supra citato.

(b) Vide supra notata in verb. Desembargadores , que despacharem feito crime , em que por falta de alguma solemnidade , ou por qualquer via se possa annullar , &c.

(c) Si Judex sententiam proferat super quantitate , quæ ejus jurisdictionem non excedit , non potest appellatio ab hac sententia recipi , nec Superoiores de ea cognoscere possunt , ut disponitur in hac Ordinatione , & in hoc lib. I. tit. 90. §. 1. , & lib. 3. tit. 70. §. 6. , & tit. 79. in princip. , & tit. 87. §. 12. , Cabed. p. I. dec. 21. , Mend. in Prax. p. I. lib. 3. cap. 19. n. 2. , Peg. For. cap. 15. n. 218. , Sapientiss. D. D. França in suis Addit. ad Mend. à Castr. d. cap. 19. n. 4. ; & si forte appellatio interponatur , erit nullus processus ejusdem appellationis , ut decernitur in hac Lege ; quia talis appellatio est prohibita , etiam quoad effectum devolutivum , ut probat Sylv. ad Ord. lib. 3. tit. 70. §. 6. n. 20. Nec etiam potest gravamen interponi ab interlocutoriis , quando in causa principali Judex habet jurisdictionem , Leit. de Jur. Lusit. tract. I. q. 6. à n. 75.

Quid autem si Judex recipiat appellationem in causa , quæ non excedit illius jurisdictionem , an pars pos-

sit gravamen interponere per petitionem , aut instrumentum ? videtur , quod solummodo debet interponere gravamen in actu processus , ex Ord. lib. 3. tit. 70. §. 8. Sed contrarium est verius , quia hoc speciale est , quando appellatio est interposita in causa , quæ non excedit jurisdictionem , ex Ord. lib. I. tit. 58. §. 25.

Et si per instrumentum gravaminis provisum sit parti , ut talis appellatio recipiatur , an possint postea Judices controvertere , an sit casus appellationis , aut non : resolve cum Cabed. p. I. dec. 46. , Gabr. Per. dec. 43. n. 1. , & dec. 55. n. 4. , de quo vide sequentem Notam Senatoris Themud. ad Ord. lib. 3. tit. 70. §. 6. , ibi : *Quid si Ju-*
dex non recepit appellationem, & pars per instrumentum gravami-
nis obtinuit, ut reciperetur, & quando acta appellatoria vadunt
ad Judices appellationis, intelligunt, quod non debuit recipi talis
appellatio? judicatum fuit non posse hoc controvertere; sed Ca-
bed. p. I. dec. 46. dicit contrarium opinionem sibi magis placuisse,
& cogitandum relinquit.

(d) Ad validitatem alicujus confessionis à parte factæ , requiritur ipsius partis subscriptio , aliter nullum producit effectum , ut disponitur in hac Ordinatione , & tenet Valasc. de Jur. emphyt. q. 7. n. 12. , & de Partition. cap. 15. n. 7. , Mend. à Castr. p. I. lib. I. cap. 2. n. 32. , & lib. 5. cap. I. n. 75. , Peg. For. cap. I. n. 13. Et si scribere nesciat , debet saltē signo Crucis , vel alio simili confessionem signare ; ex L. fin. in princ. Cod. de Jur. deliber. , Cald. de Empt. & Vendit. cap. 34. n. 14. , Moraes de Execut. lib. 4. cap. I. n. 38. , Ord. lib. I. tit. 74. §. 1.

Ex quo videtur deduci posse , quod confessio facta in articulis nihil probat , nisi à parte subscribatur ; sed communis opinio est in contrarium , ut tenent DD. , quos supra retulimus in verb. Confissão feita nos artigos he prova legitima ; & tenet Peg. de Interdict. major. ut possebor. cap. II. n. 720. Sed hoc procedere solummodo in articulis productis ab Actore , ut habeant viam confessionis , non verò in Reo , tenet Valenzuel. conf. 27. num. 32. Et etiam hoc procedere solummodo in articulis affirmativis , & non in simplicibus , in quibus pars dicit , volo probare , tenet Ros. conf. 56. n. 15.

(e) Omnia pacta , actusve præjudiciales apud acta gestos , debent à partibus subscribi , aliter nulla sunt , ut declarat hæc Ordinatio , cum qua concordat alia Ordinatio lib. I. tit. 79. §. 5. versic. Eos termos. , Valasc. de Jur. emphyt. q. 7. n. 12. , Moraes de Execut. lib. 4. cap. I. n. 33. , Mend. à Castr. p. I. lib. 3. cap. 21. n. 42. , Thom. Vaz alleg. 72. num. 5. Et an in istis casibus ultra subscriptio nem partium requirantur etiam testes ? affirmative resolvit Tondut. de Prevent. p. 2. cap. 44. n. 17. , Affl. dec. 135. , Cancer. p. 2. Var. cap. 2. n. 240. Sed hæc Ordinatio talem solemnitatem non exigit ; ideo apud nos hujusmodi conventiones valebunt sine testibus , quando Judex eas mandat scribi , ut ait Thom. Vaz alleg. 72. n. 6.

(f) Processus ordinatus super bonis Regiae Coronæ absque citatione Regii Procuratoris , & etiam sententia lata absque ejus interessentia , est omnino nullus , ut declarat

Nullas são as sentenças dadas nas appellações dos votos de San-Tiago em outro Juizo, que não seja o da Corôa, *liv. I. tit. 40.*

§. 2. (a)

Nulla he a primeira citação, que os Corregedores do Cível mandarem fazer a alguma parte, para jurar em sua alma, com a declaração, de que não vindo, se ha de referir o juramento ao Auctor, *liv. I. tit. 49. §. 1. (b)*

Nullas são as Posturas das Camaras, que se

clarat hæc Ordinatio, cum qua concordat alia Ord. *lib. I. tit. 9. §. 3., & tit. 13. in princ. & §. 4., & est Text. in L. Si Fiscus. 7. ff. de Jur. Fisc. L. Rationales. Cod. de Advocat. Fisc., Larrea alleg. Fisc. 1. n. 28., & alleg. 71. n. 4. & 107. n. 1., Cabed. p. 2. dec. 119. n. 5. & 6., Amay. in L. unic. Cod. de Sentent. advers. Fisc. lat. ex n. 5., Solorzan. de Jur. Indian. tom. 2. lib. 4. cap. 6. ex num. 14., Portug. de Donation. tom. 2. cap. 37. à n. 15., Peg. tom. 3. ad Ord. lib. I. tit. 9. §. 3. glos. 5. n. 1. & 2., Altimar de Nullit. sent. rubr. 12. q. 21. num. 47., Guerreir. de Recusat. lib. 2. cap. 14. n. 12. Quia Procurator Fiscalis aperit viam Judicibus, & eorum est socius, & coadjutor, & quasi conjudex; Fajard. alleg. Fisc. 9. n. 227. 228. & 229. Sed si sententia proferatur in favorem Fisci, non erit nulla, etiam si Procurator Regius non interfit; Cabed. p. 2. dec. 119. n. 5., Portug. de Donat. p. 3. cap. 37. n. 16., Peg. tom. 3. ad Ord. lib. I. tit. 9. §. 3. glos. 5. n. 2., Ofor. de Patronat. Reg. resol. 100. n. 13.*

Intellige tamen hanc Ordinationem procedere tantummodo in sententiis definitivis, non autem in interlocutoriis, secundum praxim, de qua testatur Senator Oliveira in sequenti Nota, ibi: Entende-se esta Ordenação nas sentenças definitivas, e não nas interlocutorias, e assim se pratica; de quo Cancer. p. 3. Var. cap. 17. n. 156.

Adverte etiam, quod dispositio hujus Ordinationis non procedit in Resolutionibus Senatus Palatini, vulgo nos Absentos, que se tomão no Desembargo do Paço; quia possunt expidiri absque assistentia Regii Procuratoris, ut tradidit Ofor. de Patronat. Reg. resolut. 100. ex n. 4. Ad verb. Como também o despacho das suspeções, vide Costa de Syl. Dom. Supplicat. annot. 9. n. 9., & sequentem Notam Senatoris Oliveira, ibi: Vindo-se com suspeição a hum Desembargador do Paço, em negocio, que tocava á Corôa, e querendo o Procurador della, e o da Fazenda assistir ao dar das vozes, resolveo Sua Magestade que devia ir a Casa do Chanceler mor; e forão convidados por seu recado, conforme ao Decreto, que sobre isto se passou em 19. de Junho de 1703. na suspeição, com que veio André Lopes de Oliveira ao Desembargador Jérôme Vaz Vieira.

(a) Hujus voti meminit Text. in cap. Ex parte. 18. de Censib., ubi Gonzales; & vide Caldas conf. 43. n. 5. & 16. & seqq., Gabr. Per. de Min. Reg. cap. 14., Balmased. de Collect. q. 29. ex n. 17. Et vide Concord. Regis Joann. I. cuius verba transcribit Gabr. Per. de Min. Reg. cap. 13. n. 1. Et vide qua notantur in verb. Juiz da Corôa do Porto conhece das appellações, que vierem d'ante quæsquer Juizes sobre os votos de San-Tiago, &c.

(b) Ad materialem hujus Ordinationis, vide omnino Peg. For. cap. 2. per tot. & supra verb. Corregedor do Cível da Cidade de Lisboa não mandará citar pessoa alguma para jurar em sua alma, pondo-se-lhe a comminação na primeira citação, &c. Et vide sequentes Notas, prima Senatoris Themudo, ibi: Esta Ley be particular nos Corregedores de Lisboa pelo temor de calamitas; e a Ley callou a causa; e o mesmo respeito teve a Ord. liv. 5. tit. 83., vide Auth. de Testib. col. 7., donde nas testimunhas, que havião de testemunhar em Constanti-nopla se posse a forma, posso que alli se fez pro decore urbis, e aqui se celot propter decus urbis.

Secunda est Senatoris Oliveira, ibi: Vide latissime Peg. For. cap. 2., & potest etiam fundiri hæc Ordinatio ex iis, que Berlich. p. 2. dec. 206. Sed tamen fura do Juizo dos Correge-

fizerem contra a forma das Ordenações, e poderão os Corregedores annullá-las, *liv. I. tit. 58. §. 17. (c)*

Nulla he a citação feita aos Testamenteiros pelos Provedores, ou seus Officiaes, para darem conta do cumprimento dos encargos, antes de ser passado hum anno, e hum mez, *liv. I. tit. 62. §. 4. (d)*

Nulla he a compra, que o Testamenteiro fizera dos bens do Testador, ou seja por si, ou por interposta pessoa, *liv. I. tit. 62. §. 7. (e)*

Nulos

dores da Cidade, de que falla esta Ordenação, o que se observa nos outros he, que pela primeira citação não apparendo a parte na audiencia, se deferre juramento ao Auctor.

Tertia est Senatoris Joann. Alvar. da Costa, ibi: Nota, que em 24. de Septembro de 1701. se deu provimento de Ordenação não guardada por cinco Juizes, e parecer de seu Regeedor, annullando-se a sentença do Corregedor da Cidade, por proceder deferindo juramento ao Auctor, pelo Reo não aparecer, por virtude da primeira citação, ainda feita por Escrivão; no feito entre partes Jeronymo Lopes Campos, e Manoel de Aguiar, Escrivão Manoel Leitaõ de Sousa.

(c) Vide supra notata verb. Corregedor da Comarca achando quo as Posturas da Camara são prejudiciaes ao Povo, &c., & vide Fragos. de Regim. Reip. p. 1. disp. 3. §. 1. n. 208.

(d) Executoribus testamentariis concessus est terminus unius anni, & mensis, ad satisfacienda legata à testatore relicta, si ipse testator aliud tempus non prescrisperit, ut disponitur in hac Ordinatione §. 2., Gabr. Per. de Man. Reg. p. 1. cap. 16. n. 1., & à n. 35., Antonel. de Tempor. legal. lib. 2. cap. 36., Pinheir. in Appendic. ad tractat. de Testam. ex n. 181., Mostaz. de Caus. piis, lib. 1. cap. 12., Fragos. de Regim. Reip. p. 3. lib. 5. diff. 8. n. 498., Themud. dec. 16. n. 4., Oliveir. de Muner. Provisor. cap. 1. §. 7. Et si intra dictum tempus voluntates defunctorum non exequuntur, privantur omni lucro, salario, & legato, quod de jure debeatur, vel à testatore eis relictum fuerit; ex Auth. de Eccles. §. Si quis autem pro redemptione. versic. Si autem, Pinheir. in Appendic. de Testam. §. 4. n. 192. & 193., Peg. tom. 4. ad Ord. lib. I. tit. 62. §. 12. n. 7.

Sed quia tempore, quo hæc Lex condita fuit, Provisores, & Vicarii Episcoporum de voluntatibus defunctorum jure præventionis cognoscebant, itaut ille, qui prius haeredem, seu executorem ad suum Judicium per citationem invitabat, præventionem in eumassequebatur; ideo decrevit hæc Ordinatio, quod nihil prodeisset ad hunc effectum citatio executoris intra annum, & mensem; cum intra hunc terminum non posset aduersus illum jurisdictione exerceri. Sed hæc præventione jam sublata est per Extravag. quam refert Themud. part. 3. dec. 350., & est in Ord. lib. I. tit. 62. Coll. 1. n. 2.

(e) Executores testamentarii non possunt emere bona defunctorum, que administrantur ab illis, neque per se, neque per interpositam personam, & si de facto talia bona simili modo consequantur, ista emptio erit nulla, ut declarat hæc Ordinatio, de cuius materia vide Cald. de Emption. & Vendition. cap. 17. n. 8., Oleam de Ces. jur. tit. 5. q. 13. num. 7., Gutierrez. de Turel. p. 2. cap. 15. n. 1. & 12., Hermosilh. ad L. 4. glos. 9. tit. 5. part. 5. n. 8., Salgad. in Labyrinth. credit. p. 1. cap. 13. §. 2. n. 4., Pinheir. in Appendic. de Testament. §. 3. n. 99., Guerreir. tract. 1. de Inventar. lib. 4. cap. 6. n. 147., Constitut. Episcopat. Portuens. lib. 4. tit. 10. Confir. 10. §. fin. Quam conclusionem limitant Doctores in casu, quo Executor palam, & bona fide emat dicta bona, veluti in subhaftatione facta Judicis auctoritate; Hermosilh. d. L. 4. glos. 9. n. 15., Colt. de Privileg. credit. regul. 1. ampl. 1. à n. 83., Salgad. in Labyrinth. d. cap. 13. §. 2. n. 11., Guerreir. d. cap. 6. n. 147. Sed hæc limitatio excluditur ab hac Ordinatione, que etiam in hoc casu prohibet Executori emptionem bonorum defunctorum.

(a) Dispo.